

**ŞIRNAK İLİNDE ERKEN EVLİLİK YAPMIŞ
KADINLARIN EVLİLİK DENEYİMLERİ, ERKEN
EVLİLİKLERİN ÖNLENMESİNE İLİŞKİN
DÜŞÜNCELERİ VE YAŞAM ÖYKÜLERİ**

Öğr. Gör. Vedat Abdurrahman ÖZMEN

yaz
yayınları

**ŞIRNAK İLİNDE ERKEN EVLİLİK YAPMIŞ
KADINLARIN EVLİLİK DENEYİMLERİ,
ERKEN EVLİLİKLERİN ÖNLENMESİNE
İLİŞKİN DÜŞÜNCELERİ VE YAŞAM
ÖYKÜLERİ**

Öğr. Gör. Vedat Abdurrahman ÖZMEN

yaz
yayınları

2023

**Şırnak İlinde Erken Evlilik Yapmış
Kadınların Evlilik Deneyimleri, Erken
Evliliklerin Önlenmesine İlişkin Düşünceleri
ve Yaşam Öyküleri**

Yazar: Öğr. Gör. Vedat Abdurrahman ÖZMEN

ORCID NO: 0000-0002-5854-9675

© YAZ Yayınları

Bu kitabın her türlü yayın hakkı Yaz Yayınları'na aittir, tüm hakları saklıdır. Kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 sayılı Kanun'un hükümlerine göre, kitabı yayınlayan firmanın önceden izni alınmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemiyle çoğaltılamaz, yayınlanamaz, depolanamaz.

E_ISBN 978-625-6524-67-5

Aralık 2023 – Afyonkarahisar

Dizgi/Mizanpaj: YAZ Yayınları

Kapak Tasarım: YAZ Yayınları

YAZ Yayınları. Yayıncı Sertifika No: 73086

M.İhtisas OSB Mah. 4A Cad. No:3/3
İscehisar/AFYONKARAHİSAR

www.yazyayinlari.com

yazyayinlari@gmail.com

info@yazyayinlari.com

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ.....	1
Araştırmanın Problemi	2
Araştırmanın Amacı	6
Etik Onay ve İzinler	8

BİRİNCİ BÖLÜM

1. KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE	9
1.1. Aile Kavramı.....	9
1.2. Evlilik Kavramı.....	11
1.2.1. Evlilik Çeşitleri.....	12
1.3. Erken Yaşta Evlilik Kavramı	16
1.3.1. Erken Yaşta Evlilik Olgusunun Başlıca Nedenleri	20
1.3.1.1. Ekonomik Nedenler.....	21
1.3.1.2. Eğitim Durumu	24
1.3.1.3. Sosyo-kültürel Nedenler	26
1.3.1.4. Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği	28
1.3.1.5. Dini İnançlar	29

1.3.1.6. Diğer Nedenler	31
1.3.2. Erken Yaşta Evlilik Olgusunun Başlıca Sonuçları	32
1.3.2.1. Biyopsikososyal Sonuçları	33
1.3.3. Erken Yaşta Evlilik Olgusuna İlişkin Mevzuat.....	37
1.4. Şırnak İlinde Erken Evlilikler.....	41
1.5. Sosyal Hizmet Bağlamında Erken Yaşta Evlilik Olgusu.....	44
1.5.1. Sosyal Hizmet Bağlamında Yapılan Çalışmalar	51
1.6. Araştırmanın Tanımları.....	52

İKİNCİ BÖLÜM

2. YÖNTEM	53
2.1. Araştırmanın Modeli.....	53
2.2. Çalışma Grubu	55
2.3. Veri Toplama Araçları ve Veri Toplama Süreci	57
2.3.1. Sınırlılıklar	59
2.4. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması	59

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. BULGULAR VE YORUMLAR.....	63
3.1. Katılımcıların Sosyo-Demografik ve Ekonomik Özellikleri .	64
3.1.1.Evlilik Öncesi Ailenin Ekonomik Durumu.....	65
3.2. Evlenme Şekilleri	66
3.3. Erken Evlilik Yapma Nedenleri.....	67
3.4. Erken Evlilikte Çevrenin Düşünceleri	70
3.5. Erken Evliliğin Eğitime Etkisi	73
3.6. Erken Evliliğin Sağlığa Etkisi	76
3.7. Çocuk Sahibi Olma Kararı ve Deneyimi.....	79
3.8. Erken Evlilikte Eşleri ile Olan İlişkileri	82
3.9. Erken Evlilikte Sorun Çözme Yolları.....	85
3.10. Erken Evliliğin Önlenmesine Dair Düşünceleri	88
TARTIŞMA SONUÇ VE ÖNERİLER.....	93
Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri	94
Erken Yaşta Evliliğin Nedenleri.....	96
Erken Evliliğin Getirdiği Sağlık Sorunları.....	99
Erken Yaşta Evlilik Deneyimi	102
Erken Evlilik Hakkındaki Şahsi Fikirler	104

Öneriler	105
YAŞAM ÖYKÜLERİ.....	108
KAYNAKÇA.....	177

"Bu kitapta yer alan bölümlerde kullanılan kaynakların, görüşlerin, bulguların, sonuçların, tablo, şekil, resim ve her türlü içeriğin sorumluluğu yazar veya yazarlarına ait olup ulusal ve uluslararası telif haklarına konu olabilecek mali ve hukuki sorumluluk da yazarlara aittir."

GİRİŞ

Küresel bir sorun olan erken yaşta yapılan evlilikler, Türkiye’de de önemli bir toplumsal sorundur. Erken yaşta yapılan evlilikler bireyleri biyopsikososyal yönden olumsuz etkilemektedir. Bireylerin ve toplumun birçok sorunla karşı karşıya kalmalarına neden olmaktadır. Buna rağmen toplumdaki benimsenmiş ya da kabul görmüş kültürel değer ve inançlar, söz konusu bu evliliklerin varlığını sürdürmesine, kuşaktan kuşağa aktarılmasına sebebiyet vermektedir.

Erken yaşta yapılan evlilikler ulusal ve uluslararası hukuka göre suç sayılmakta; cezai yaptırımını bulunmaktadır. Erken yaş evlilikler çocukları ailelerinden ve sosyal çevrelerinden koparmaktadır. Eğitim ve mesleki alanlardaki imkânlarını daraltarak, aile içi şiddete maruz bırakmaktadır. Bu sorun alanı çocukların yaşamlarında pek çok boyutta hak ihlallerine yol açması sebebiyle, bir çocuk hakkı ihlali ve istismarı olarak nitelendirilmektedir. Erken yaş evlilikleri dünyada en çok görülen çocuk istismarı şeklidir.

Erken yaşta evlilik sorunu, geçmişte Türkiye’de normal, sıradan, geleneksel bir durum gibi görülmüştür. Bu durumun bazı bölgelerde halen devam ettiği bilinmektedir. Tüm dünyada ve Türkiye’de yaşanan gelişmeler sonucunda kadının toplumdaki yeri, gelecek kuşaklar üzerindeki önemi ve etkisi göz önüne alındığında; kadının konumunda değişimler görülmüş, erken yaşta gerçekleşen bu evlilikler üzerinde çalışılması ve önlenmesi gereken önemli bir halk sağlığı sorunu haline dönüştüğü anlaşılmıştır.

Türkiye’de erken yaş evlilik olgusunun görülme sıklığı her ne kadar azalmış olsa da varlığını koruduğu bilinmektedir. Çocukların erken yaşta evlenmeleri normal karşılanmaya devam etmektedir. Erken yaştaki evliliklerin birçok sebebi bulunmakla birlikte, toplumdan topluma hatta aynı toplum içerisinde bile farklılık gösterebilmektedir. Sağlıksız evliliklerden biri olan erken yaşta yapılan evliliklerin pek çok olumsuz sonucunun görülmesi, bu tür evliliklerin nedenlerinin araştırılmasını zorunlu kılmaktadır. Bu nedenlerden dolayı erken yaşta yapılan evlilikler, araştırmamızın temel konusu olarak ele alınmıştır.

Bu çalışma çocuğun yüksek yararı temelinde, hak temelli bir bakış açısı ve aile odağında ele alınmıştır. Erken yaş evliliklerinin önlenmesi için aileye bütüncül bir bakış açısıyla yaklaşılması önemlidir. Sosyal hizmet aileye bütüncül olarak yaklaşarak, aileyi “çevresi içinde” ele aldığından, yapılan çalışmada aile ve erken yaşta evlilik sorunu sosyal hizmet bakış açısı ile incelenmiştir. Çalışma kapsamında kadınların yaşadığı erken yaşta evlilikler ele alındığı için çalışmanın bir diğer odağı ise kadındır.

Araştırmanın Problemi

Toplumun yapı taşı olan aile biriminin temeli, evliliklerle kurulmaktadır. Evlilik toplumsal bir örgütlenme ve bu örgütlenmenin amaçları doğrultusunda yapılacak faaliyetlerin sözleşmesidir (Gümüş, 2015: 37). Evlilikler toplumlar arası ve inançlar arası farklılaşabilmektedir. Buna bağlı olarak evlilik yaşları da farklılaşabilmektedir. Toplum nezdinde önemli işlevleri olan evliliklerin sağlıksız bir yapıda olması, önemli bir toplumsal sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla sağlıksız

evliliklerden biri olan erken yaşta yapılan evlilikler araştırmanın temel konusunu oluşturmaktadır.

BM Çocuk Hakları Sözleşmesine göre 18 yaşına kadar her insan çocuk sayılmaktadır. Türk Ceza Kanunu (TCK)'na göre çocuk; 18 yaşını doldurmamış bireylerdir (TCK 2004: Madde 6). Her ne kadar sözleşme ve kanunlarda çocuk, 0-18 yaş arası olsa da bazen yasaların çocuk tanımları ile toplum algısındaki çocuk tanımı farklılaşabilmektedir.

Çocuk çeşitli açılardan ele alınabilen bir kavramdır. Bilim insanları çocuğun büyümesinin ve gelişmesinin büyük bir bölümünü 18 yaşına kadar tamamladığını söylemektedir. Çocuk yaşta evlilik ise en az biri 18 yaşından küçük olan iki kişinin, yasal ya da resmi olmayan bir şekilde, evlilik bağıyla birleşmesi anlamına gelmektedir (Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi, 2005: Madde 7).

Toplum tarafından sorun olarak algılanmayan erken yaş evlilikleri, ulusal ve uluslararası yasaların yaptırımlarına rağmen gerçekleşmeye devam etmektedir. Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFPA) tarafından yapılan açıklamada, her yıl yaklaşık 12 milyon kız çocuğu 18 yaşından önce evlendiği ve önlemler alınmazsa 2030'a kadar 150 milyonu aşkın kız çocuğunun 18 yaşından önce evlenmiş olacağı belirtilmektedir (UNFPA, 2020: 20). Çocuk yaşta evlilik sorunu gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkelerin en önemli problemlerinden biridir. Erken yaşta evlilik olgusu Türkiye'de de varlığını sürdürmekte ve güncelliğini korumaktadır (Kara, 2015: 64).

Türkiye'nin Güneydoğu ve Doğu Anadolu bölgelerinde erken yaş evlilik oranları yüksekken, ülkenin batısına doğru bu oranların azaldığı görülmektedir. Ancak bu farklılıklar erken evliliklerin Türkiye'de ne denli yaygın ve kökleşmiş bir sorun olduğu gerçeğini değiştirmemektedir (Yiğit, 2015: 2). Türkiye'de özellikle Doğu Anadolu ve Güney Doğu Anadolu bölgelerinde evlilik yaşı cinsiyet fark etmeksizin 12'ye kadar düşebilmektedir. Törelere sosyo-kültürel hayatı şekillendirdiği bu bölgelerde, fiziki ve psikolojik açıdan evliliğe uygun olmayan çocuklar kendi iradeleri dışında aileleri tarafından evlendirilmektedir. Henüz çocukluğunu yaşayamadan evlenen hatta annelik sorumluluğuyla yüzleşen kız çocukları psikolojik yıpranmayla karşı karşıya kalmaktadır (KADEM [Kadın ve Demokrasi Vakfı], 2014: 1).

Erken yaş evliliklerinin mağdurları genelde kız çocukları olmaktadır. Kız çocukları, erkek çocukları ile kıyaslandıklarında çok daha erken yaşta evlendirilmektedir. Bu sebeple erken yaşta evlilikler kız çocukları açısından daha ciddi problemlere sebep olmaktadır. Erkeklerin erkenden "çoluk çocuğa karışsın" düşüncesiyle çocuk yaşta evlendirildiği durumların varlığı bilinse de erkeklerin evlendirilmesi daha çok askerlik yaptıktan sonra ve bir iş bulduktan sonraya bırakılmaktadır. Edmeades ve arkadaşları (2022;56) tarafından yapılan çalışmada erkek iş gücüne erken yaşta dâhil olup gelir getirici bir işte çalışıyor ise erken yaşta evlenebilmektedir. Kız çocukları ise benzeri gereklilikleri bulunmaması sebebiyle çok küçük yaşta evliliklere maruz bırakılmaktadır.

Yapılan literatür taraması sonucunda Türkiye alan yazında araştırmalar genellikle erken yaşta evliliğin sebep ve

sonuçlarını ortaya koyarak çözüm önerilerinin sunulmasına yoğunlaşmıştır. Bu problemin yaygın yaşandığı Doğu ve Güneydoğu illeri ve erken yaşta evlilik yaşamış bireylerin deneyimleriyle ilgili çalışmaların yeterince yapılmadığı görülmektedir. Ayrıca toplum tarafından bir problem olarak algılanmayan erken yaş evliliklerinin, bütün yasal çalışmalara rağmen güncelliğini koruması, sorunun ciddiyetini ortaya çıkarmaktadır.

Çocuklar toplumda korunma ihtiyacında olan, bu konuda Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin de belirttiği gibi devletin ve ailenin sorumlu olduğu; hakları olan bireylerdir. Erken yaşta evlilik nesillerin devamı olan çocukların yaşama, gelişme, eğitim, sağlık ve katılım haklarını ihlal etmektedir. Sosyal hizmet çocukların haklarını korumak ve refahı sağlamak için aktif bir rol üstlenmiştir. Sosyal hizmet, insan hakları ve sosyal adalet ilkeleri çerçevesinde birey, grup, aile ve toplumların iyilik hallerini geliştirmek için onları güçlendirmeyi sağlamaya çalışmaktadır. Toplumsal değişimin ve dönüşümün sağlanmasında büyük öneme sahip bir meslek ve disiplindir.

Sonuç olarak Türkiye'de erken yaş evliliğinin önemli sosyal sorun olarak varlığını koruması, bu problemin yaygın yaşandığı Doğu ve Güneydoğu illeri ve erken yaşta evlilik yaşamış bireylerin deneyimleriyle ilgili çalışmaların yeterince yapılmaması gereksinimi bu araştırmanın problemini oluşturmaktadır. Bu bağlamda çalışmamızın problemini Şırnak ilinde erken yaşta evlilik olgusu oluşturmaktadır. Problemin temeline inilerek, çocuk yaşta evlenmelerinin sebepleri, bireylerin biyopsikososyal durumları, deneyimleri ve bu evliliklerin

önleneşine ilişkin görüşleri sorularla araştırılacaktır. Sosyal hizmet bağlamında neler yapılabileceği değeriendirilmeye çalışılacaktır. Araştırmanın yapıldığı ilde gerçekleşen erken yaş evliliklerinin, toplumun içe dönük yapısı sebebiyle daha önce bilimsel açıdan ele alınmamış olması, araştırmanın problemi için referans oluşturmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırma, Şırnak ilinde erken yaşta evlenmiş kadınların anlatılarından yola çıkarak; erken evlilik nedenlerini araştırmayı, evlilik gerçekleştikten sonraki süreçte erken evliliğın kadının hayatına etkilerini ortaya çıkarmayı, evlilik deneyimlerini anlamayı ve erken evliliğın önlenmesi konusunda düşüncelerinden yola çıkarak çözüm önerileri geliştirmeyi amaçlamaktadır.

Araştırmanın amacına uygun olarak cevap aranan soru cümleleri aşağıda ifade edilmiştir.

1. Erken yaşta evlilik yapmış kadınların sosyo-demografik özellikleri nelerdir?
2. Erken yaşta evlilikten dolayı ortaya çıkan biyopsikososyal sorunlar nelerdir?
3. Erken yaşta evlenmiş kadınların evlilik deneyimleri nelerdir?
4. Erken yaşta evlenmiş kadınların erken evliliğın önlenmesi için önerileri nelerdir?

Araştırmanın Önemi

Erken yaşta evlilik probleminin temeline inilerek, erken yaşta evlenmelerinin sebeplerini, bireylerin biyopsikososyal

durumlarını, yaşam deneyimlerini ortaya koymasının yanı sıra erken yaşta evlenmiş kadınların evliliklerin önlenmesine ilişkin çözüm önerileri sunması çalışmanın güçlü yönlerini oluşturmaktadır.

Bu sorunun detaylı bir şekilde araştırılması, sorunun nedeninin doğru anlaşılması ve olası çözüm önerilerinin bulunması açısından oldukça önemlidir. Erken yaşta evlenen kadınların şu an buldukları noktadan bu evliliklere nasıl baktıklarını, nasıl değerlendirdiklerini anlama açısından önemlidir. Bireylerin kendi anlatıları dikkate alınması açısından literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Türkiye’de erken yaşta evlilik alanındaki akademik çalışmaların sınırlı olması, bu çalışmanın önemini arttırmaktadır.

Bu çalışmadan elde edilen verilerin alan yazına önemli katkılar sağlayacağına, sosyal hizmetin evrensel ilkeleriyle yerel bilgiyi buluşturacağına, erken yaşta evlilik yaşamış müracaatçılara yönelik geliştirilecek sosyal politikaların şekillendirilmesine katkı sağlayacağına inanılmaktadır.

Araştırmanın sonuçları, erken yaşta evliliğe ilişkin yerel politikaların belirlenmesinde, bu alanda çalışan kamu kurum ve kuruluşları, belediye, STK’lara bilimsel verilere dayanarak katkı sağlayarak ve bu bilimsel verilere dayanarak sunulacak hizmetler açısından önem taşımaktadır. Bu amaca ulaşan bir araştırmanın erken evlilik algısının yeniden değerlendirilmesi, çok boyutlu sağlıklı bir yapı olan erken yaş evliliği konusunda bireysel ve toplumsal farkındalığın artırılmasına rehberlik edeceği düşünülmektedir.

Etik Onay ve İzinler

Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalında yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıştır. Çalışmanın etik çerçevesinin ilk ayağını Cumhuriyet Üniversitesi etik değer ve ilkelerine bağlılık oluşturmaktadır. Araştırmanın etik çerçevesinin ikinci ayağını insan onuru ve insan hakları değerlerine dayanan sosyal hizmet araştırma etiği oluşturmaktadır.

Bu çerçeveyi oluşturduktan sonra araştırmaya başlamadan önce Cumhuriyet Üniversitesi Araştırma ve Yayın Etiği Sosyal ve Beşeri Bilimler Kurulu'ndan 01.04.2021 tarih ve 29026 sayılı etik kurul uygunluk izni alınmıştır.

Daha sonra erken yaşta evlilik yapan kadınlara çalışma hakkında gerekli bilgilendirme yapılarak, onam veren kişilerle yüz yüze görüşme gerçekleştirilmiştir. Katılımcılar kendi özgür iradeleriyle araştırmaya katılmayı kabul etmişlerdir. Katılımcılara araştırmaya katılmaları için hiçbir biçimde ikna, baskı veya zorlamada bulunulmamıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Aile Kavramı

İnsanlık tarihine bakıldığında tüm zamanlarda ve toplumlarda yer alan aile, evrensel bir kurumdur (Şahutoğlu Üregen, 2021:11). Aile kavramı sıklıkla kullanılmasına rağmen, insanlar arasında tanımı konusunda görüş birliği bulunmamaktadır. Aile, genel olarak “evlilik, soy ya da evlat edinme yoluyla bir araya gelip, ortak bir evde yaşayan insan grubu” şeklinde tanımlanır (Coleman and Kerbo 2002’den akt.: Zastrow, 2015: 256).

Aile denilen en küçük sosyal birimler bir araya gelerek toplumu oluşturur. Sağlam, güçlü bir toplum ancak ve ancak güçlü, düzenli ailelerden oluşacağı bilinmektedir. Değişen kültürel ve sosyal şartlar içinde aile, nesillerin devamını sağlamak ile yükümlüdür. Bu sebeple aile çocukları yetiştirerek sosyalleşme süreci içinde topluma kazandırması nedeniyle önemini korumaktadır (Turğut, 2017: 94-96).

Aile, insan neslinin devamını sağlarken aynı zamanda toplumsallaşma sürecinin ortaya çıktığı ilk yerdir. Ailede karşılıklı ilişkiler belirli kurallara bağlanır. Toplumda oluşturulmuş maddi ve manevi zenginliklerin kuşaktan kuşağa ailede aktarılmaktadır. Aile biyolojik, psikolojik, ekonomik, toplumsal, hukuksal ve benzeri yönleri bulunan, toplumsal bir kurumdur (Ekici, 2014: 220). Bir çocuğun ailesi, sağlıklı büyüme ve gelişmeyi sağlayan ilk ve en önemli destek sistemidir.

Aile; akrabalık gibi sosyal bağlar ile birbirlerine bağlanır. Çeşitli rollere sahip, birbirlerini etkileyen, çoğunlukla aynı evde yaşayan bireylerden oluşan aile, toplumun diğer sosyal kurumlarına uzanır, onlarla birleşir, kendisini duyurur (Çakır 2013:15).

Aile, akrabalık bağları ile doğrudan bağlanan, yetişkin üyelerin çocuklara bakma sorumluluğunu üstlendiği insanlar topluluğudur. Akrabalık bağları bireyler arasında kan bağlarını bağlayan soy dizileri yoluyla ya da evlilik yoluyla kurulan bağlardır (Giddens, 2008: 246- 247).

Tarihsel süreç içinde toplum ile aile köklü değişimlerden geçmiştir. Ailenin özellikleri, içinde bulunduğu toplumun sosyal yapısına göre farklılıklar gösterebilmektedir. Ailenin bu özelliğine rağmen tüm toplumlarda büyük benzerlik gösteren yedi temel işlevi bulunur. Bu işlevler üremek, ekonomik ihtiyaçları karşılamak, statü sağlamak, çocukların eğitimini planlamak, din eğitimi vermek, boş zaman etkinliklerini planlamak, aile üyelerinin birbirlerini korumaları, karşılıklı sevgi ortamı yaratmak ve cinsel doyum sağlamak şeklindedir (Gül, 2004:20).

Nygren ve arkadaşlarına göre (2018: 651-656) çoğu toplumda aile, sosyalleşmenin, ekonomik ve sosyal desteğin birincil birimidir. Aileler üyelerine destek ve bakım sağlayamadığında, sosyal hizmet uzmanları destek ve hizmet sağlamada harekete geçmek zorunda kalır. Sosyal hizmetler, aile ilişkilerini sürdürmeyi, güçlendirmeyi ve eldeki sorunları çözmek için aile üleriyle iş birliği içinde çalışmayı amaçlar.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (1982) 41. maddesinde ailenin, toplumunun temeli olduğu, özellikle vurgulanmaktadır. Aile toplumların varlığının sürdürülmesinde en eski kurum olarak görülmektedir. Ailenin kurulması ise evlilik ile gerçekleşmektedir.

1.2. Evlilik Kavramı

Toplumumuzda aile, evlilik bağıyla başlar. Evlilik kavramının anlamı, aile kavramına göre daha belirgindir. “Aile” bir grup ya da örgüt anlamına gelmekte iken, “evlilik” ise karşı cinsten iki kişinin birlikte yaşamak, hayatı paylaşmak, çocuk sahibi olmak gibi amaçlarla yaptıkları bir “sözleşme”dir (Özgüven, 2000: 54).

Evlilik kadın ve erkeğin, içinde yaşadığı toplumda, hâkim olan kurallara uygun olarak birlikte yaşamak, yaşamlarını paylaşmak, çocuk sahibi olmak gibi birçok amaçla yaptıkları bir sözleşme ile hayatlarını birleştirmeleri, aile kurup bir arada yaşamaya başladıkları yasal bir ilişki biçimidir (Gül, 2004: 21).

Türkiye’de evlilik oranları incelendiğinde Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK, 2019) verilerine göre; 15 yaş üstü nüfusun %72’sinin evliliğe dair öyküsünün olduğu yani şu anda ya evli ya evlenip boşanmış ya da eş kaybı olan şeklinde göze çarpmaktadır.

Türkiye’de çok sayıda evlilik şekilleri bulunmaktadır. Bunlar bir kısmı şu şekildedir; tanışıp anlaşarak evlenme, görücü usulü evlenme, kız kaçırılması (düğün olmadan evlenme), başlık parası verme sonucu evlilik, beşik kertmesi denilen evlilik, akraba evliliği, taygeldi ailesi, baldızla evlenme, kuma evliliği, berdel

(bedel) evliliği, ölen kardeşin karısıyla evlilik, kan parası karşılığı evlenme, farklı mezhep evliliği, para karşılığı evlilik, çok eşli evlenme, anlaşmalı evlenme, ilan yoluyla eş seçme (evlenme), yabancı ile evlenme, metres edinme evliliği, dış güveyi evliliği, içgüveyi evliliği, dul evliliği ve sosyal medyadan tanışıp evlenme (Sezen, 2005: 185-189). Çok farklı evlilik şekillerinin var olmasında toplumun yapısı, kültür, gelenekler, sosyo-ekonomik durum, dini faktörler ile eğitim seviyesi gibi değişkenler rol oynamaktadır. Değişen toplumsal koşullar ile evlilik şekillerinin daha da farklılaşacağı ve yeni evlilik şekillerinin ortaya çıkabileceği düşünülmektedir.

Evlilik şekilleri, toplumun kültürel dokusu hakkında bilgi sahibi olunmasını sağlamaktadır. Aile kurumunun temelini oluşturan evlilik olgusu; sosyal hizmet, sosyoloji, psikoloji, antropoloji gibi sosyal bilimlerin uygulama ve hizmet alanına girmektedir (Baykal Tuna, 2019:3).

1.2.1. Evlilik Çeşitleri

Türkiye’de geleneksel aile yapısının hâkim olduğu yerlerde evlilik konusunda bireylerin fikrinin alınması çoğu zaman söz konusu olmamaktadır. Evlilikler ailelerinin baskısı, dayatması ya da halk arasındaki ifade ile ‘ailenin uygun görmesi’ sonucu meydana gelmektedir. Evlilikler meydana gelirken geleneksel süreçler, düşünceler ve inanışlarda devreye girmektedir (Sağlamoğlu, 2022: 47). Bu anlamda Türkiye’de birçok evlilik çeşidi bulunmakta (Özkalp, 2021:135-136) olup aşağıda bazıları açıklanmıştır.

Gelenekselliğin ağır bastığı yörelerde “**görücü usulüyle evlenme**” yaygın görülen evlenme şeklidir. Bu evlenme şeklinde kız seçimi, evlenecek erkeğin annesi, varsa ablası ya da diğer yakınları tarafından başlatılır. Gençlerin birbirini beğenmesi yeterli değildir. Tüm aile üyelerinin onayı alındıktan sonra süreç başlar (Sezen, 2005:185). Evlenme, “görücü” denilen ve erkek ailesi tarafından seçilen kadınların kızın evini ziyaret etmesi ile başlar. Görücü ekibinde; erkeğin annesi ile kız kardeşi, birkaç akraba ve güvenilir komşular bulunur. Erkeğin üzerinde durduğu bir aday bulunmuyor ise, kız beğenme yetkisi bu gruba verilir (Canel, 2007: 104).

Baba soyundan veya anne soyundan kuzenler ile yapılan, aralarında akrabalık bağı olan kişilerin evliliklerine “**akraba evliliği**” denir. Başta yakın akraba ya da kardeş çocuklarının yaşlılık döneminde kaynana ve kayınbabaya daha iyi bakabilecekleri düşüncesi olmak üzere daha çok mirasın bölünmemesi vb. sebeplerden dolayı bu evlilik biçimine başvurulur (Doğan, 2009: 146).

Gelenekselliğin ağır bastığı toplumlarda evlilik konusunda yapılmış olan incelemelerde “başlık parası” karşılığında evlenmenin geniş ölçüde uygulandığı görülmektedir. “**Başlık parası karşılığında evlenme**” damat veya ailesinin, kız tarafına ödediği “evlilik ödemesi” olarak bilinir. Bu ödeme birleşecek olan ailelerin sosyo-ekonomik statülerini sembolize ederek; gelin ile damadın aileleri arasında ekonomik bir bağ kurarak evliliğin daha istikrarlı olmasını sağlamaktadır. Gelinin ailesine kızlarının yerine dolduracak bir araç (para vb.) sağlamak gibi birçok vazifesi bulunmaktadır (Çakır, 2013:32). İstatistiklere

göre Türkiye’de refah seviyesi düşük ve kırsal alanlarda başlık parası uygulamasının yaygın olduğu görülmektedir. Türkiye’de 15- 49 yaş arası evlenmiş her 7 kadından 1’i başlık parası ile evlenme öyküsü bulunmaktadır (Turğut, 2015: 29).

Anadolu’da başlığa; “bedel”, “ağırlık”, “ana hakkı” gibi isimlerin de verildiği bilinmektedir. Türkiye’nin birçok yerinde devam eden bu uygulamada çoğu zaman bu bedel, evlenecek kızın babasına verilmektedir. Ailenin diğer üyelerinin bu bedeli paylaştığı veya akrabalara hediyelerin verildiği durumlar da bulunmaktadır. Erken yaşta yapılan evliliklerde, kız çocukları evlendirilirken ailelerine kazanç sağlamaktadırlar. Aileler hem üzerlerindeki ekonomik yükü hafifletmek hem de gelir elde etmek için; kızlarının çocuk yaşta evlenmesine müsaade etmektedirler. Başlık çoğunlukla para olmakla birlikte; altın, bağ, bahçe ya da canlı hayvan (küçükbaş hayvan, büyükbaş hayvan vb.) şeklinde olabilmektedir.

Anadolu’nun kırsal kesimlerinde gelir düzeyi düşük çevrelerde “**para karşılığı evlenme**” gerçekleştirilen bir diğer evlenme türüdür. Okul çağında bulunan çocuklar okula gönderilmeyerek ya da eğitimleri yarım bırakılarak (okuldan alma) para karşılığında evlendirilmesi şeklinde gerçekleşir. Bu çocukların yaşlı ve/veya özel gereksinimli bireylere satılması şeklinde gerçekleşmektedir. Ayrıca, büyük şehirlere yerleşmiş, gelir seviyesi yüksek bazı zenginler, özel gereksinimleri olan çocuklarını, gelir düzeyi düşük kırsal kesimlerde yaşayan ailelerin kızları ile para karşılığında evlendirmeyi tercih etmektedir (Sezen, 2005: 186-190).

“**Beşik kertme evliliği**” çocuğun velisinin, özellikle baba veya baba tarafından dedenin uygun gördükleri aynı gün doğmuş, farklı cinsten iki çocuğun evlenmesine karar verilmesi şeklinde tanımlanır (Tan, 2018: 786).

Özellikle Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde uygulanan bir diğer evlenme biçimi “**berdel evlilik**” tipidir. Evlenme çağındaki iki erkek, evlenme çağındaki kız kardeşlerini değiştirirler. Yaşları birbirine yakın oğlu ile kızı olan iki aile, aralarında anlaşarak kızlarını, oğullarına istedikleri kızın ailesine verirler. Daha çok başlık ödeme gücü olmayan aileler, evlenme çağındaki oğlunu ya da kızını evlendirmek istediği zaman, aynı durumdaki bir aile ile anlaşarak bu evlilik türünü tercih eder. Evlilik gerçekleştikten sonra kızlardan birinin ölmesi durumunda, karısı ölen kişi baldızı ile evlenme hakkına sahiptir. Bir başkasıyla evlenmesi durumunda ise ölen eşin ailesinden başlık isteme hakkı bulunmaktadır (Doğan, 2009: 140).

“**Kuma getirme evliliği**” evli bir erkeğin ikinci bir kadın ile gayri resmî olarak evlenmesi olarak tanımlanır. Evlenecek erkek sayısının doğal ve kültürel olaylardan sonra görece azalmasından sonra kadın sayısının çoğaldığı yer ve zamanlarda gerçekleştiği görülür. Türkiye’de Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde görece olarak diğer bölgelere göre daha yaygın durumdadır. Batı toplumlarının tam olarak meşrulaştırmasa bile yaygınlaştırdığı ve kurumsallaştırdığı “metres” de bir tür kumalıktır, denebilir (Güvenç, 1993: 46-47).

1.3. Erken Yaşta Evlilik Kavramı

Çocuk Hakları Sözleşmesi (20 Kasım 1989) çocuğu “daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, 18 yaşına kadar her insan çocuk sayılır.” şeklinde tanımlamaktadır. Temelini ÇHS’den alan Çocuk Koruma Kanunu’na (3 Temmuz 2005) göre çocuk, “daha erken yaşta ergin olsa bile, on sekiz yaşını doldurmamış kişidir.”

Erken yaşta evlilik ise en az biri 18 yaşından küçük olan iki kişinin, yasal ya da resmi olmayan bir şekilde, evlilik bağıyla birleşmesi anlamına gelmektedir (AKPM, 2005: Madde 7). Yorgun ise (2019:13) erken yaşta evliliği henüz gelişimini ve eğitimini tamamlamamış, çocuk yaşta evliliğin gerektireceği sorumlulukları üstlenmeye hazır olmadan gerçekleşen evlilikler olarak tanımlanmaktadır. 18 yaşından önce her birey çocuk olarak kabul edildiği için erken yaşta evliliklerde kritik yaş sınırı da 18 olarak kabul edilmektedir.

Evlilik bireylerin özgür iradesiyle seçim yapabilecekleri bir durum iken erken yaş evlilikleri, bireylerin seçim hakkını ellerinden almaktadır. Çocukluk çağında gerçekleşen bu evlilikler insan hakları ihlallerinin bir örneği olarak özellikle kız çocuklarına yönelik cinsel istismarın en sık görülen biçimi olarak kabul edilmelidir (Boran ve ark.,2013: 60).

Erken yaşta evlilik, biyopsikososyal açıdan evlilik kararı verebilecek, çocuk doğurma ve büyütme sorumluluğuna erişebilecek yaşta olmadan gerçekleştirilen evlenme biçimidir. Evlilik evlenecek bireylerin özgür iradeleri ile gerçekleştirilmelidir. Evliliğin yeterli olgunluğa erişmeden gerçekleştirilmesi durumunda İnsan Hakları Evrensel

Beyanamesi, CEDAW [Kadına Yönelik Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi], ÇHS, Pekin Konferansı gibi uluslararası çalışmalar ve sözleşmelerle çatışmaktadır (Kaptanoğlu ve Ergöçmen, 2012:131).

Evlilik kararını verecek olgunluğunda olmayan çocuklar, büyük bir ihtimalle annesinin ve/ veya babasının zorlaması ile evliliği gerçekleştirmektedir. Çocuk yaşta evlilikler hem kız çocuklarını hem de erkek çocuklarını ilgilendirmektedir. Kız çocukları ise bu durumdan çok daha fazla etkilenmektedir. Bir işte çalışıp ailenin geçimini sağlama kadınlardan çok erkeklerden beklendiği için, erkeklerin işi olmadan, askerlik yapmadan evlenmeleri pek tercih edilmediği için; bu fark oluşmuştur (Orçan ve Kar, 2008:98). Özellikle temel eğitimin zorunlu olduğu, çocukların eğitim hakkına sahip olduğu bir dönemde akranları okula giderken bir kız çocuğunun gelinlik giyip eş olması, gebe kalıp anne olması psikolojik açıdan büyük travmatik sonuçlar doğurabilecek durumlardır.

Erken yaşta evliliği konu edinen çalışmalarda sorun alanına ilişkin farklı adlandırmalar göze çarpmaktadır. Sağlık alanında yapılan çalışmalarda “adolesan gebelik”, “ergen evlilikleri”, “çocuk anne” adlandırmalarıyla ifade edilirken; sosyal bilimler alanında yapılan çalışmalarda “erken evlilik”, “çocuk evlilikleri”, “zorla evlilikler”, “çocuk gelin” ve “çocuk damat” ifadeleriyle adlandırılmaktadır.

Erken yaşta evlilik kavramının literatürde yer almasının nedeni, bireyin biyopsikososyal gelişimine ters bir eylem oluşudur. Evliliğin çocuğun rızası dışında veya rızası olsa bile bilinçli bir rızayla örtüşmeyen bir süreç oluşu ve çoğunlukla ikna

ya da zorla gerçekleştirilmesi gibi parametrelere dayandırılmaktadır (Yüksel ve Yüksel, 2014: 8).

Evliliklerin resmi, gayri resmi, zorla veya ikna edilerek yapılmış olması çocukların biyopsikososyal sağlığına vereceği zararları önleyemeyecektir. Farklı biçimlerde gerçekleşmiş 18 yaş altında gerçekleşen evliliklerin hepsi bu çalışmada “erken yaşta evlilik” olarak kabul edilmektedir.

Kültür ve toplumun gelişmişlik seviyesi bireylerin evlenme yaşlarını etkileyebilmektedir (Singh ve Samara, 1996: 149). Erken evliliklerin yaşandığı toplumlara bakıldığında çoğunlukla gelişmekte olan ve ataerkil toplum yapısının baskın olduğu yerler karşımıza çıkmaktadır. Bu evlenme şeklinin birçok bireysel ve toplumsal problemi beraberinde getirdiği bilinmektedir. Bu problemlerin başında erken evlenmiş, çocuk doğurmak zorunda kalan kişinin sağlığının tehlikeye girdiği, eğitiminin sekteye uğradığı görülmektedir (Kaptanoğlu ve Ergöçmen, 2012: 133-136).

Sağlıklı toplum; bedenen, ruhen, sosyal yönden sağlıklı bireylerden oluşmaktadır. Bireylerin tüm yönleri ile sağlıklı olabilmesi için çocuklarının çok yönlü gelişimine ve eğitimine önem verilerek, bütçeler ayırarak olur. Yapılacak yatırımların en değerlisi çocuklar için yapılanlardır. Her yönden sağlıklı yetişen bir çocuk; gelecekte çok yönlü düşünen, yaratıcı, üretici, problem çözme gücü yüksek, sağlıklı iletişim kurabilen, kendisi ve çevresi ile barış içinde yaşayan bir birey olur. Bu şekilde yetişen çocuklar gelecekte sağlıklı bir toplumu da beraberinde getirecektir. Ancak bahsedilen mutlu ve nitelikli vatandaş yetiştirmenin yolu çocukları erken yaşta evlendirmekten geçmez.

İMDAT Şiddeti Önleme ve Rehabilitasyon Derneği, 2020 Yılı Türkiye Çocuk Evlilikleri Raporunda, Birleşmiş Milletler' in projeksiyonlarına göre, hiçbir şey yapılmazsa eğer 2030 yılında dünyada 150 milyon kız çocuğunun 18 yaşından önce evleneceğinin öngörüldüğünü açıklamıştır.

Dünya genelindeki çocuk evliliklerinin oranları incelendiğinde en yüksek oranın Sahra Altı Afrika'da olduğu saptanmıştır. Genç kadınların yüzde 35'inin 18 yaşından önce evlendiği gözlenmektedir. Söz konusu sıralamayı genç kadınların yaklaşık yüzde 30'unun 18 yaşından önce evli olduğu Güney Asya izlemektedir. Çocuk evlilik seviyelerinin daha düşük olduğu bölgeler ise sırasıyla Doğu Avrupa ve Orta Asya (%12), Orta Doğu ve Kuzey Afrika (%17) ve Latin Amerika- Karayipler (%24)'dir. UNICEF'in 2021 Şubat'ta güncellenen verilere göre, dünyada en yüksek çocuk evlilik oranı %76,3 ile Nijer'de olup, 15 yaş ve öncesinde evlenen çocukların oranı da %28'dir. Çocuk evliliklerinde ilk sırada yer alan Nijer'i sırasıyla Orta Afrika Cumhuriyeti, Çad, Mali, Mozambik, Burkina Faso, Güney Sudan, Bangladeş takip etmektedir. Bu listenin ilk 8 sırasında yer alan bu ülkelerin her birinde çocuk yaşta evlenenlerin oranının %50'nin üzerindedir. Le Strat ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada (2011, 524) Amerika'da kadınlar arasında erken yaşta evliliklerin oranı %8.9'dur. Demografik özelliklere bakıldığında siyahi, Amerikan Kızılderelileri/ Yerli Alaskalılar ile eğitim ve gelir seviyesi düşük güney ve kırsal bölgelerde yaygın olarak yaşanmaktadır.

Türkiye, 202 ülkenin yer aldığı (71 ülke veri paylaşmamıştır) 18 yaşından önce evlenen çocuk oranları raporunda %14,7 oranı ile 87. sırada yer almaktadır. Bu raporda

15 yaş ve öncesinde evlenen çocuk oranı sıralamasında ise %2 oranı sahip olan Türkiye; Avrupa'da çocuk evliliklerinde birinci sırada yer aldığı görülmektedir (UNICEF, 2021).

Çocuk evliliklerinin nedenlerine bakıldığında; başta gelenekler, ekonomik nedenler ve dini bilgilerin yanlış yorumlanması ile eğitim durumu, toplumsal cinsiyet eşitsizliği, göçler, ebeveynler üzerindeki toplumsal ve aile içi baskılar olarak belirtilmektedir.

1.3.1. Erken Yaşta Evlilik Olgusunun Başlıca Nedenleri

Toplumlar üzerinde; ekonomik ve siyasi yapıların etkisi kadar, o toplumda kabul gören gelenekler, görenekler ile değerler de etkili olabilmektedir (Turğut, 2015: 43). Yıllardır gerçekleştirilen farkındalık oluşturma ve önleme çalışmalarına karşın erken yaşta evliliklerin önlenememe nedenlerine bakıldığında, kültürel değerler ile toplumsal yapının etkileri öne çıkmaktadır. Bu yapılar ülkeden ülkeye farklılıklar gösterdiği gibi aynı ülkede bölgeden bölgeye de değişiklik göstermektedir. Bu sorunun çözümüne ise yerel düzeyde yaklaşılmalı, bölgesel düzeyde erken evliliklerin nedenleri ortaya konularak katkı sağlanmalıdır (Aydemir, 2011: 15). Daha çok geleneksel aile tipinin görüldüğü geniş aile ve ataerkil aile yapısının getirmiş olduğu sosyal ve kültürel değerler, erken yaşta evlilik geleneğinin devamı konusunda ideal koşulları sağlamaktadır (Doğan Göksel, 2018:18). Shaheen ve arkadaşlarının (2022: 62) yaptıkları çalışmaya göre ebeveynler ve diğer aile bireylerinin verdikleri kararlar çocukların erken yaşta evlenmesinde etkili olduğu vurgulanmaktadır.

Erken yaşta evliliklerin yaşanması ile ilgili nedenlere bakıldığında; yanlış gelenekler ile dini inançlar, eğitim seviyesinin düşük olması, ekonomik sorunlar, aile içi şiddet, toplumsal baskı gibi faktörler ön plana çıkmaktadır. Ailenin sosyoekonomik durumu, kültürel değer yargıları ve ebeveynlerin eğitim seviyeleri erken evlilikleri arttırıcı etkenlerdir. Yoksulluk, işsizlik sorunu yaşayan ailelerde kız çocuklar gelir kaynağı olarak görülüp, başlık parası karşılığında erken yaşta evlendirilmektedirler. Olumsuz aile koşullarında yetişen yeterince sevgi görmeyen çocuklar evlendiklerinde, içinde buldukları koşulların değişip, iyileşebileceği düşüncesi ile hareket ederek evden kaçarak veya ailesinin rızasını alarak erken yaşta evlenme kararı alabilmekteler (TBMM, 2010: 9-24). Anne babası erken yaşta evlenen çocuklarda erken evlenmek “normal” algılandığı için, aynı eğilimi gösterip bilinçsiz bir şekilde eğitimlerini yarıda bırakarak erken yaşta evlenebilmekteler.

Erken evliliğin altında yatan nedenlere odaklanmak da önemlidir. Her erken yaşta evlilik vakasının bireysel ve toplumsal nedenleri olduğundan, araştırmada Şırnak ilinde gerçekleşen erken yaşta evliliklerin nedenleri ekonomik nedenler, eğitim, toplumsal cinsiyet eşitsizliği, sosyo-kültürel nedenler, toplum baskısı ve kullanılan dil, diğer sebepler gibi alt başlıklar şeklinde ele alınacaktır.

1.3.1.1. Ekonomik Nedenler

Yapılan araştırmalar ekonomik problemler (yoksulluk) ve erken yaşta evlilik arasında güçlü bir bağ olduğunu göstermektedir. Ekonomik problemlerin sonucunda oluşan

yoksulluk erken yaşta evlilik için tetikleyici bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır (Yiğit, 2017: 137).

Ailenin ekonomik probleminin olması ile çocukların erken yaşta evlendirilmesi arasında doğru orantı vardır. Ekonomik problemler (yoksulluk) arttıkça erken yaşta evlilikler artmaktadır. Araştırmalar ailelerin gelir seviyelerinin iyi olduğu sürece çocuklarını erken yaşta evlendirme eğiliminde olmadıklarını göstermektedir (TBMM, 2010: 22).

Türkiye’de gelir dağılımında bölgeden bölgeye farklılık göstermektedir. Gelişmişlik durumu daha geride olan, ekonomik sorunların yaşandığı kırsal bölgelerde erken yaşta evlilikler daha yoğun gerçekleşmektedir. Yoksulluk döngüsüne hapsolmuş kadınlar kendi hayatlarını ilgilendiren kararların dışında kalarak değersizleşmekte ve herhangi bir meslek sahibi olmayan bu kadınlar ekonomik bağımsızlıklarını elde edememektedir. Bu durum kadının özellikle eşine bağımlı olmasına ve kadın yoksulluğunun yaşanmasına neden olmaktadır (Yorgun, 2019: 18).

Ekonomik özgürlüğünü elde etmiş kadının eşi ile boşanma sürecine girmesi durumunda kendi hayatını tekrar kurma varsa çocuğunu büyütme seçeneklerini elde bulundururken, çalışmayarak ekonomik bağımsızlığını elde edemeyen kadının ise kendi hayatıyla ilgili karar vermesi pek mümkün değildir. Bu bir döngü haline gelir ve kendi çocukları da bu döngünün içine girer (Kara, 2015: 70).

Ataerkil toplumlarda ebeveynler kız çocuklarının evlendikten sonra baba evini terk edeceklerini bu nedenle

kızlarının eğitimine yatırımlarının boşa gideceğini düşündüklerinden; yatırım yapmama eğilimi gösterirler. Sosyo-ekonomik durumu düşük aileler, kızlarını okula göndermemekte veya gönderse bile evlendirmek için okuldan geri alarak eğitimlerini yarıda bırakabilmektedir. Erken yaşta evlendirilen çocukların öncelikle eğitim yaşamlarının sekteye uğradığı görülmektedir. Eğitim hakları sekteye uğramış olan bu bireyler, üretime katılmama yani bir meslek sahibi olamama ve çalışma haklarından mahrum kalabilmektedir. Bu durum özellikle kadınların ekonomik özgürlükleri olmadan eğitimsizlik, yoksulluk ve eşe/aileye bağımlı döngüsüne girmesine sebep olabilmektedir (TBMM, 2009: 16).

Erken evlenen kadınların iş gücüne katılım ve kazanç elde etme durumları daha düşüktür. Üretken hane halkı varlıkları üzerinde daha az kontrole sahiptir. Erken yaşta evliliğinin sonuçları en çok bireysel düzeyde hissedilirken, ulusal ve küresel düzeylerde kayıp kazançlar ve yoksulluğun nesiller arası aktarımı şeklinde derin ve geniş kapsamlı etkileri olduğu gözden kaçmaktadır (Parsons ve diğ., 2015:17-18).

Aileler, çocuk yetiştirme maliyetlerinin yüksek olması (gıda, giyim, eğitim ve sağlık hizmetleri) nedeniyle kızlarını genç yaşta evlendirebilmektedir. Bu, özellikle doğurganlığın yüksek olduğu ve ebeveynlerin çok sayıda çocuğu olduğu durumlarda olasıdır. Bu gibi durumlarda kız çocukları ekonomik bir yük olarak görülebileceğinden, ebeveynler onları daha erken yaşta ev dışında evlendirmeyi tercih edebilirler. Ayrıca, ulusal ekonomik koşullar veya krizler ya da kötü hasat veya birincil gelir sahibi birinin hastalığı veya ölümü gibi bireysel ekonomik şoklar da

hanelerin kızlarını erken evlenmelerine neden olabilir (Jensen ve Thornton, 2003: 16-18).

Erken yaşta yapılan bu evliliklerin önemli nedenlerinden biri ekonomik problemler ve buna bağlı yaşanan yoksulluklardır. Erken yaşta evliliklerin yaşanıyor olması ile ailede yaşanan yoksulluk yakından ilişkilidir. Aileler ekonomik sorunlarının çözümü için başlık parası uygulaması ile maddi durumu kendisinden daha iyi olan ailelerden başlık parası olarak kız çocuklarını evlendirme yoluna gidebilmektedir. Bu evlilikler başlık parası gibi yöntemlerle normalleştirilerek erken yaşta evliliklerin devamı sağlanmaktadır (Aydemir, 2011: 16).

Bazı toplumlarda evlenecek kızdaki dolaylı hem hanede bir birey eksilecek hem de ailenin ekonomisine katkı sağlanacaktır (Myers ve Harvey, 2011: 7). Sofradan bir tabağın eksilecek olması düşüncesi bile ailelerin küçük yaşta evlilikleri teşvik edilmesine sebebiyet verebilmektedir. Aile içerisindeki kişi sayısındaki her azalma aileler için maddi anlamda rahatlatıcı bir unsur olarak değerlendirilir. Ekonomik sıkıntılar yaşayan aileler, evdeki nüfusun ve masraflarının azalması adına kız çocukların erken yaşta evlendirilerek evden uzaklaştırılması yoluna gidebilmektedir. Bu gerekçelerden erken yaşta evliliklerin azalması ve tamamen ortadan kalkması için yoksullukla mücadele edilmesi, ailelerin ekonomik durumlarının iyileştirilmesi gerektiği anlaşılmaktadır.

1.3.1.2. Eğitim Durumu

Birçok rapor ve çalışmada erken yaşta evlilikler ile yetersiz eğitimin ilişkisi ortaya koyulmaktadır. Ailelerin ve çocukların

öğrenim durumu ile erken evliliklerin görülme oranı arasında ters orantı bulunmaktadır. Eğitim seviyeleri düştükçe erken yaşta evliliklerin yaşanma durumunun artmakta olduğu görülmektedir. Bu sebeple erken yaşta evlilikleri önlemenin anahtarı eğitimidir. Eğitim, erken yaşta evliliklerin başlamasını ve bitmesini sağlayan bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Eğitim seviyesi düşük ailelerin çocuklarının eğitim seviyeleri de çoğu durumda düşüktür. Bu durumu döngü haline getiren düşük sosyal ve kültürel yapıdaki ailelerin çocuklarında erken yaşta evlilikler daha sık yaşanmaktadır. Kız çocuklarının ergenlik dönemine girmeleriyle birlikte hem ekonomik gerekçelerden dolayı hem de fiziksel olarak dikkat çekmeye başlaması nedeniyle almakta oldukları eğitim aileleri tarafından nişanlandırılarak ya da evlendirilerek yarım bırakılmaktadır (TBMM, 2009: 14-16).

Erken yaşta evliliklerin yaşanmasının nedenlerinden biri hiç başlanmayan veya yarım kalan eğitimidir. Türkiye’de kız çocuklarının eğitime katılma oranlarının artması için çeşitli çalışmalar yapılmaktadır. Bu çalışmaların sonucunda eğitime katılma oranlarında artış olmasına rağmen henüz istenilen seviye ulaşılamamıştır. Kız çocukları erkek çocuklarına göre dezavantajlı olarak karşımıza çıkmaktadır. Daha çok ev işlerine yönlendirilmeleri sebebiyle eğitimleri yarıda kalmaktadır. Okula devamları gereksiz ve zaman kaybı olarak yorumlanmaktadır. Eğitimden uzaklaştırılan bu çocuklarının çoğu erken yaşta evlendirilme riski ile karşı karşıya kalmaktadırlar (Aydemir, 2011: 20).

Eğitim hakkı temel bir insan hakkı olarak herkesin ırkı, cinsiyeti, cinsel yönelimi, etnik ya da sosyal kökeni, dini ya da

politik görüşü ya da egemenlik vb. haline bakmadan ücretsiz temel eğitimden yararlanmasını ifade etmektedir. Eğitim hakkı birçok uluslararası sözleşmede garanti altına alınmış olmasına rağmen günümüzde çocuklar halen okuldan alınıp evlendirilmektedirler (Ataman, 2008:11-22).

Erken yaşta evlilikler eğitilmiş bireyler arasında daha düşük seviyede görülmektedir. Dolayısıyla eğitim seviyesi ve ilk evlenme yaşı arasında doğru orantı bulunmaktadır (Boran ve ark.,2013: 59). Ailenin ve çocuğun eğitim seviyesi düştükçe, erken yaşta evlilik oranı yükselmektedir (Kaptanoğlu ve Ergöçmen, 2015: 36).

Erken yaşta evlilikle mücadelede ebeveynlerin eğitim düzeyleri önemli bir yer oluşturmaktadır. Ebeveynlerin ilköğretim düzeyindeki eğitimleri dahi erken yaşta evliliklerin oranlarının düşmesini sağlamıştır. Erken yaşta evliliklerin önlenmesi konusunda ailelerin özellikle de kadınların eğitimlerine önem verilmelidir (Kaptanoğlu ve Ergöçmen, 2012: 141-142).

Evlilik yaşını yükseltmenin en iyi yolu çocukların okul ile ilişkilerini sağlayıp güçlendirmektir. Eğitim hakkı olmak üzere mevcut yasaların uygulanmasının sağlanması evlilik yaşını yükseltecektir (Ertürk, 2009: 16). Eğitim, kadının kendi hayatına ilişkin karar verme konusunda daha etkin olmasını sağlar. Eğitim ile bilinç geliştiren birey dolaylı olarak da olsa evlilik yaşını erteler (Gürcan, 2009: 16).

1.3.1.3. Sosyo-kültürel Nedenler

Toplumsal baskılar, çevrede model alınan kişiler, evlilik dışı gebelikler, aile içinde yaşanan cinsel saldırılar gibi nedenler erken evliliklere etken olan sosyo-kültürel faktörler arasında yer

almaktadır. Aileler çocuklarını erken yaşta evlendirerek çocuklarına gelecek zararlardan, tacizlerden ya da gayrimeşru ilişkilerden korunacağı düşünmektedir. Bu evliliklerin yaygın görüldüğü bölgelerde bekâr olan genç kızlar üzerinde baskı oluşmaktadır. Arkadaşlarının erken yaşta evlendiğini gören çocuklar olumsuz yönde erken yaşta evliliklere özenebilmektedir (Aydemir, 2011: 19).

Erken yaşta evliliklerin yaygın olduğu bölgelerde bu döngü özellikle devam ederek; aile bireylerinin ya da arkadaşlarının erken yaşta evlendiğini görerek büyüyen çocuklar, evde kalacağı korkusu yaşayarak veya aileye ya da arkadaşlara özenerek kendisi de erken yaşta evliliği düşünmektedir (Yorgun, 2019:24).

Geleneksel yapının hakim olduğu toplumsal yapılarda evlilik öncesi meşru kabul edilmeyen ilişkileri engellemek amacıyla da çocuklar erken yaşta evlendirilmeye yönlendirilebilmektedir. Bu bölgelerde, küçük yaşlarda aileleri ve sosyal çevreleri çocuklarına “evde kalırsın”, “kısmetin kapanır”, “yaşın geçer ve seni kimse almaz” gibi söylemlerle çocukları evliliğe hazırladıkları görülmektedir (Turğut, 2015: 45). Bu şekilde yetiştirilen kız çocuklarında erken yaşta evlenmedikleri takdirde evde kalma korkusu oluşur, bir daha evlenmeyeceklerini düşünerek bu yola girebilmektedir.

Kalıplaşmış yargılar, gelenekselleşen uygulamalar, görenekler sonucunda erken evlilikler yaygınlaşarak devam etmektedir. Başta kız çocukları olmak üzere; çocuklara yapılan “Evde kalırsın.”, “Kısmetin kapanır.”, “Yaşın geçerse seni kimse almaz.”, “Bir an önce evlenip çocuk yap.” vb. toplumsal baskı

söylemleri erken yaşta evliliklere zemin oluşturmaktadır (TBMM, 2009:14).

Türkçede erken evliliği destekler nitelikte birçok atasözü ve deyim bulunmaktadır (Doğan, 2009:48). Bunlar:

“Kız beşikte çeyiz sandıkta”

“On beşindeki kız ya erde ya da yerde”

“Demir tavında, dilber ise çağında”

“Erken evlenen döl alır, erken kalkan yol alır.”

“Erken evlenen yanılmamıştır.” şeklindedir.

Toplumda alışlagelmiş ve kullanılmakta olan bu deyimler ve atasözleri, erken yaşta evlilik olgusunun kültürel olarak aktırıldığını göstermektedir. Bu durum yasalarda kullanılan erken yaşta evlilik tanımları ile toplum arasındaki ayrımın olduğunu ve kabulünün yapılmadığının göstergesidir.

1.3.1.4. Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği

Erken yaşta evliliklerin sebepleri, sıklığı, sonuçları toplumdaki topluma değişiklik gösterse de ataerkil toplum yapısının mevcut olduğu yerleşim yerlerinde çocuk yaşta evliliklerin daha yaygın olduğu görülmektedir. Bu sorundan daha çok kadınların etkileniyor olması, erken yaşta evlilik probleminin toplumsal cinsiyet eşitsizliği temelinde yaşandığını açıklamaktadır (Kaptanoğlu ve Ergöçmen, 2012: 141-142). Kız çocuklarının evlilik yaşları, erkeklere göre ortalama olarak daha düşüktür. Çocuk evliliklerinin yaygınlığına baktığımızda kızların beş kat erkeklere oranla erken yaşta evlilik yaşadıkları görülmektedir (Efevbera ve Bhabha, 2020: 7)

Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin kadınlar açısından dezavantajlı bir şekilde evliliğe net bir şekilde yansıdığı görülmektedir. Toplumsal cinsiyet, kadın ve erkeğin toplumun istediği gibi davranması gerektiği düşüncesi ile büyütür kadın ve erkeği şekillendirmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği de kadını bu konu da arka plana atarak, kadının erken yaşta evlenmesine sebebiyet vermektedir (Yiğit, 2015: 42-50).

Erkeklerin iş bulma ve askerlik yaptıktan sonra evlenmesi sebebiyle, kadınlar erkeklerden gereğinden çok erken yaşta evliliklere maruz kalmaktadırlar. Kadınların erken yaşta evlenmelerinin asıl nedeni aslında, kadınlara karşı bakış açısına göre, kadınların ev içi rollere, sorumluluklara daha eğilimli olduğunun düşünülmesi ve bu yönde yönlendirilmelerinden kaynaklanmaktadır. Çocukları yetiştirirken kız çocuklarına oyuncak bebeklerin, mutfak malzemelerinin alınması kız çocuklarını bu yönde yönlendirmekte iken; erkek çocuklarında ise futbol topu, araba gibi oyuncakların alınması dışarıdaki yaşama, gelir getirici etkinliklere yönlendirilerek, aile reisi konumunda olması, evin geçimini sağlaması beklenmektedir (Aydemir, 2011: 19-20).

Ataerkil toplum yapısında erkeklerin karar verici konumda olması çocuk yaşta evliliklerin nesilden nesle geçmesine neden olabilmekte ve erken yaşta evlilik yaşayan anneler çocuklarını aynı akıbetten kurtaramamaktadır (Gök, 2016: 2225).

1.3.1.5. Dini İnançlar

Dini inançların yanlış algılanması ve kişilerin kendilerince yorumlaması erken yaşta evlenmeyi hızlandırabilmektedir.

Türkiye dâhil olmak üzere dünyanın birçok yerinde bireylerin erken yaşlarda evlendirilme gerekçesi dine dayandırılmaya çalışılır. Lâkin meşrulaştırmaya çalışılan bu durumun dini ve ilmi bir temeli bulunmamaktadır (TBMM, 2009: 36).

Toplumlar kadınların erken yaşta evlendirilmelerinde hem ailelerinin hem de toplumun onay vermesi için meşrulaştırıcı bir araç olarak dini nikâhı kullanmaktadır (Burcu ve ark., 2015:91). Farklı dini inanca sahip bireyler üzerinde yapılan çalışmaya göre “ataerkil ve katı dini kuralların hâkim olduğu toplumlarda; kadınların evlilik yapacakları eşlerini önceden tanımaları ve evlilik öncesi cinsel birliktelik yaşamaları diğer bireylerin gözünde meşru değildir. Kadın ve erkeğin ilişkisini toplumun gözünde meşrulaştıran şey dini nikâhtır” (Adamczyk ve Hayes, 2012: 739-742). Muhafazakâr kültürlerde, erkek ve kızların evlilik dışında sınırlı etkileşimleri olduğu için ergenler evlenmek için güçlü bir istek duyabilir (Shaheen ve ark., 2022: 62).

İslam dini ise evlenme akdini sorumlulukları ağır bir sözleşme olarak kabul etmektedir. Evlilik, eşlerin karşılıklı sorumlulukları yerine getirdikleri, kendilerine düşen bu ödevleri yapmayı taahhüt ettikleri bir güven sözleşmesi olarak değerlendirilmektedir. Böyle bir sözleşmenin olabilmesi için bireylerin hür iradelerinin olması gerektiği vurgulanmaktadır. Diğer yandan, hiçbir zorlama olmadan bireylerin özgür iradeleriyle gerçekleşen ve denklik (kadın erkek eşitliği) de dâhil olmak üzere kadınların tüm hakkının gözetilmesi, ailede kalıcı huzuru ve mutluluğu sağlamanın önemli bir yoludur. Bu durum İslam’ın genel ilkeleri ile Hz. Muhammed’in sünnetinin

gösterdiği duyarlılığın da gereğidir. Türkiye’de resmi nikâhta bu şartların tamamı mevcuttur. Resmi nikâh yapan kişiler dinen aranan şartları da yerine getirmiş olacaktır. Dolayısıyla yukarıda bahsi geçen dinen aranan şartları yerine getiren resmi nikâh, aynı zamanda dini nikâhın hükmünü de yerine getirmektedir (DİB, 2008:46).

1.3.1.6. Diğer Nedenler

Erken yaşta evlilikler sadece sosyal ve kültürel yaklaşımlar, inançlar ve geleneklerle açıklanacak bir uygulama değildir. Bu evliliklerin ortaya çıkmasında birden çok unsur etkilidir. Sosyal, kültürel, ekonomik, eğitim, toplumsal cinsiyet ayrımcılığının dışında savaşlar ve doğal afetler gibi etmenler de bu durumun diğer sebepleridir (Aydemir, 2011:2).

Ülkelerde yaşanan iç savaşlar, doğal afetler ve pandemiler erken yaşta evliliklerin artmasına neden olmaktadır (Yukich ve ark., 2021;29). Örneğin Suriye’de gerçekleşen çatışmalar nedeniyle çocukların erken yaşta evlilik riskine karşı savunmasız kaldığı, bireylerin çocuk yaşta evlenmelerine sebep olduğu bilinmektedir (Shaheen ve ark., 2022: 62).

Zorunlu göç nedeniyle başta insanların yaşadığı ekonomik, kültürel kargaşa ile sarkıntılık, kız çocuklarının saldırıya uğraması erken yaşta evlilikleri artıran diğer sebepler olarak karşımıza çıkmaktadır. Kız çocuklarının kaçma veya kaçırmaya gibi durumlarla karşı karşıya kalması bu evliliklere sebep iken; çözüm olarak hemen evlendirilme yoluna gidilir (Gül, 2022: 576-577).

Ev sahibi akranlarıyla benzer sosyoekonomik koşullara sahip olsalar bile, yerinden edilmiş kişiler çocuk yaşta evlilik riski ile karşı karşıya kalmaktadır. Yerinden edilme durumlarının bu kararda etkili olduğu göstermektedir (Goers ve ark., 2022;22).

1.3.2. Erken Yaşta Evlilik Olgusunun Başlıca Sonuçları

Erken evlilikler bir dizi sonuca sebep olmaktadır. Bunlardan en bariz ve önemlileri eğitimlerinin sekteye uğraması ve erken yaşta doğum yaparlarsa sonrasında sağlık problemleri yaşamalarıdır. Eğitim seviyesi ise, erken yapılan evliliklerin nedeni aynı zamanda sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Erken yaşta yapılan evlilikler gelişim döneminde olan çocukların eğitim ve öğretim haklarının ellerinden alınmasına neden olmakta; eğitim sürecinden uzaklaştırılan çocuklar meslek sahibi olma ve iş hayatından yoksun bırakılma ile karşı karşıya kalmaktadır. Eğitim düzeyi düşük ebeveynlerin bulunduğu aile yapılarında ise erken yaşta yapılan evliliklerin daha fazla görüldüğü gözlenmektedir (Nasrullah ve ark., 2014: 805-806).

Erken yaşta evlenen kişilerde, evlilik sonrasında, sosyal çevre ile bağını koparma, kendisiyle baş başa kalma isteği, özgüven eksikliği, sosyal aktivitelere katılım isteksizliği gibi sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Aynı zamanda fizyolojik ve psikolojik gelişimini tamamlanmamış olması çocuklarda çeşitli hastalıklara ve psikolojik rahatsızlıklara yol açabilmektedir. Erken yaşta evlendirilen kız çocukları kendi haklarını koruyamayacak yaşta olmaları ve ebeveynleri tarafından bilgilendirilmeden evlendirilmeleri, eşleri tarafından şiddetin her türlüüne maruz kalma riski ile karşı karşıyadır. Bu evliliklerde aile içi şiddet,

geçimsizlik ve bunun sonucunda boşanmalar ile intiharlar görülebilmektedir (TBMM, 2010: 35).

ASHB'nın [Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı] 2011 yılında gerçekleştirdiği Türk Aile Yapısı Araştırması (TAYA) verileri incelendiğinde ebeveynlerin erken yaşta evlenmiş olması çocuklarının erken yaşta evlenme riskini artırmaktadır (ASHB, 2011: 54-56).

1.3.2.1. Biyopsikososyal Sonuçları

Adolesan dönemde anne olabilecek bedensel gelişme tamamlanmamıştır. Doğacak çocuğa bakabilecek ve bu yükü kaldırabilecek bilgi birikimi ve sorumluluk bilinci de henüz gelişmemiştir. Hamilelik, adolesan bir birey için ciddi psikolojik etkilenmelere neden olur. Bu nedenle erken yaşta evlenen annelerde duygusal stres ve sosyal sorunlar daha yoğun yaşanarak bebeği, aileyi ve toplumu biyopsikososyal yönden etkiler. Erken yaşta yapılan evlilikler çoğu zaman kadının erken anne olmasına neden olur. Erken yaşta yaşanan gebelik ve yapılan doğumlar hem anne ve hem de çocuk için riskler barındırmaktadır. Doğum kontrol yöntemleri hakkında bilgi sahibi olmayan bu kadınlar bakabileceklerinden daha fazla sayıda çocuk sahibi olarak karşımıza çıkmaktadırlar. Bu evlilikler ile cinsel yolla bulaşan hastalıklara yakalanma ihtimali de artabilmektedir. Bu sebeplerden dolayı gebelik yaşayan adolesanlar tıbbi açıdan riskli bir grup olarak değerlendirilir. 15-19 yaş genç kadınların doğum sırasında yaşamlarını kaybetme riski yirmi yaş ve üzerindeki kadınlara oranla 2 ile 5 kat daha fazla olduğu bilinmektedir (Aydemir, 2011:27-29).

Erken yaşta evlenmiş kadınlarda vücut ağırlığının yetersiz olması ya da aşırı artış, gebelik zehirlenmesi (preeklampsi), kansızlık, cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlar, ağır kanamalar, sık gebelikler, doğum sonrası sorunlar, genel iyilik halinin bozulması ve anne ölümleri görülen tıbbi sorunlardır. Bunların yanında sosyal aktivitelerin sınırlı olması, sosyal izolasyon yaşamaları, stres/depresyon, bağımlılık görülen psiko-sosyal sorunlardır. Bu annelerin bebekleri ise, düşük doğum ağırlığı, prematüre doğum, ani bebek ölümü sendromu, akut enfeksiyonlar, kazalar, bebek ölümleri gibi tıbbi sorunlar ile karşılaşır. Gelişme geriliği, davranış bozuklukları, madde kullanımı, istismar ve istenmeyen gebelik ise erken yaşta evlenmiş bu kadınların çocuklarında görülen psiko-sosyal sorunlardandır (TBMM 2010: 31).

Kız çocukları biyolojik, psikolojik ve sosyal gelişimlerini henüz tamamlanmamışlardır. Bu süreçte çocuk sahibi olmaları, bireyin hayatını sağlıklı geçirip sağlıklı bir kişilik yapısı geliştirmesini, hayatındaki olaylara sorgulayıcı, çözüm odaklı bir bakış açısı kazanmasını engellemektedir. Kendi adolesan sorunlarını çözmeden önce anne baba olan adolesanlar çocuklarıyla ilişkileri sorunlu olabilmektedir. Geleneksel aile tipine uygun olan erken yaşta evlilikler, kız çocuklarının fiziksel ve psikolojik açıdan hazır olmadıkları bir yaşta gerçekleştirilmesi fiziksel ve psikolojik açıdan enkaz oluşturmaktadır. Toplumsal baskıya maruz kalma riskini artıran ve kadının ev içine hapsolmesine neden olan bu tarz evlilikler, bireyin sosyal durumunun gerilemesine neden olmaktadır (Fendoğlu, 2009: 35).

Sorunlarla başa çıkamayan bu bireylerin, gelecek dönemde depresyon algılarının daha yüksek olduğu ve bununla

beraber intihar eğilimlerinin de yüksek olduğuna dair bilimsel çalışmalar bulunmaktadır (Yakıt ve Coşkun, 2014: 4).

Erken yaşta evlilik bireylerin gelişimini negatif bir şekilde etkilenmektedir. Erken yaşta evlilik gerçekleştiren bireyler biyopsikososyal yönden büyüme ve gelişmesini henüz tamamlamamıştır. Gelişme döneminde olan kız çocukları evlilik ile ağır bir yük altına sokularak, iyi ve çalışkan bir gelin ile anne olmaları beklenmektedir. Erken yaşta gerçekleştirilen bu evlilikler başta biyolojik sorunlar olmak üzere depresyon, istismar, şiddet ve intiharlar gibi ruhsal sorunlara da neden olabilmektedir (Özcebe ve Biçer, 2013: 88).

Erken yaşta evlenen annenin yaşadığı gerilme ve bunalım neticesinde çocuğunu istememe veya iyi bir bakım verememesiyle, doğan bebeği ihmal ve istismara riski ile karşı karşıya bırakabilmektedir. Depresyon yaşayan bu ebeveynler çocuklarıyla ilişkilerinde aşırı tepkili, düşmanca ya da aşırı kontrolcü tavırlar sergileyebilmektedir. Daha içe kapanık oldukları gözlemlenmektedirler. Çocuklarıyla iletişim kurarken sıkıntı yaşayabilmekteler. Bu durum bağlanma hissiyle ilişkilidir ve genel anlamda çocuğun uyum sağlamasını güçleştirir. Çocuğuna karşı daha tahammülsüz olan depresif erken yaşta evlenmiş anneler, öfke kontrolünü sağlayamayarak sinirlendiklerinde şiddete başvurabilmektedirler. Bunun sonucunda kendi çocuğunda sarılamaz yaralar bırakabilmektedirler. Şiddet ve çatışma ortamında yetişen bu çocukların gelecekte sağlıklı evlilikler gerçekleştirmelerini beklemek, gerçekçi bir yaklaşım olmayacaktır. Çünkü çocukluğunda bizzat şiddete maruz kalmasa bile şiddete tanık

olan bireyler yetişkin olduklarında kendi eş ve çocuklarına şiddet uygulama riskleri yüksektir (Kazdin 2015'ten akt.: Yorgun, 2019: 27).

Erken yaşta evlenen kadınların toplam yaşam boyu ve 12 aylık psikiyatrik bozukluk oranları, yetişkin olarak evlenen kadınlara göre daha yüksektir. Erken yaşta evlenen kadınların, yetişkinlikte evlenen kadınlara göre sağlık hizmetlerine ihtiyaç duyma oranları daha yüksektir (Le Strat ve ark., 2011:524) Erken yaşta evlenen kadınlar daha geç yaşta evlenen akranlarına oranla daha kötü cinsel ve üreme sağlığı sonuçlarına sahiptir. Eş şiddeti yaşama olasılıkları daha yüksek ihtimaldir (Van Roost ve ark., 2022: 72). Erken evlenen kadınlar başta şiddet olmak üzere; yalnız bırakılma ve iletişim kurma konularında eşleriyle sorunlar yaşamaktadır (Belhorma, 2016: 220).

Erken yaşta evlilik yapan gelişme döneminde olan, sosyal olarak olgunlaşmamış, toplumsal rollere tam anlamıyla uyum sağlayamamış çocuklar psikososyal büyüme ve gelişme geriliği içindedir. Erken yaşta evlendirilen özellikle kız çocukları evlilik sonrasında, sosyal çevresi ile bağlarının zedelenmesi, sosyal aktivitelere katılımdan uzaklaşma gibi sorunlarla karşılaşmaktadır (Aydemir, 2011: 29).

Çocuk yaşta yapılan evliliklerin bireyleri mutsuzluğa götürdüğü, şiddet, eğitimsizlik, hastalıklar, işsizlik gibi ciddi sıkıntılara sebep olduğu görülmektedir (Arslan, 2015: 21). Erken yaşta yapılan bu evlilikler erken ve ölü doğumlara, anne ve bebek ölümlerine neden olarak toplum sağlığını da toplumun geleceğini de olumsuz yönde etkiler (Boran ve ark, 2013: 61).

Türkiye’de yaşanma oranlarının düşürülmesi gereken önemli bir sorun olarak güncelliğini korumakta olan; sağlıklı nesiller oluşturmak için erken evliliklerle her yönden mücadele edilmelidir (Yorgun, 2019: 28). Erken yaşta yapılan bu evlilikler ile sadece evlenen bireyler etkilenmemektedir. Bu sorun zamanla toplumu etkileyen büyük ve karmaşık toplumsal bir sorun haline gelmektedir.

Özetle yapılan araştırmalar, erken yaşta yapılan evliliklerin bireyler üzerinde yıkıcı etkisinin olduğunu belirtmektedir. Biyopsikososyal sorunlar yaşadıklarını hatta bunların sonucunda intihara meyilli olduklarını ileri sürmektedir.

1.3.3. Erken Yaşta Evlilik Olgusuna İlişkin Mevzuat

Uluslararası sözleşmelerde 18 yaş altı bireyler çocuk olarak tanımlansa da Türk Hukuk sisteminde, erken yaşta evlilik tanımının kanuna göre değiştiği söylenebilir. Çocuk Koruma Kanununa göre 18 yaşını doldurmamış kızlar, Medeni Kanunu’na göre 17 yaşını doldurmamış kızlar, Ceza Kanunu’na göre 15 yaşını doldurmamış kızlar erken yaşta evlenmiş kabul edilerek çocuk gelin sayılmaktadır. Yani hukuk sistemimize göre 18 yaşından küçük çocukların bazı durumlarda evlilikleri kanuni olarak sağlanabilmektedir (Yorgun, 2019: 35).

Türkiye’de ebeveynlerin izni olmadan evlenmek için uygun görülen kanuni yaş alt sınırı 18 yaştır. Kadınlarda ve erkeklerde bu yaş sınırı değişmemektedir. Fakat ebeveynlerin izni ve mahkeme kararı ile evlenmek için yasal alt sınır hem kadınlarda hem de erkeklerde 16 yaş olarak karşımıza

çıkılmaktadır (Dabak, 2014: 25). Türkiye'de özellikle çocuk yaşta evliliklerin yaş sınırının belirlenmesinde yasaların tutarsızlığı, erken yaşta evlenmeye karşı yapılan tüm mücadeleleri sonuçsuz bırakmaktadır.

Uluslararası mevzuata baktığımızda İHEB 16. maddesine göre “Yetişkin her erkek ve kadın; ırk, yurttaşlık veya din ayrımı gözetmeden evlenme ve aile kurma hakkına sahiptir. Evlilik sözleşmesi, evlenecek bireylerin tam ve özgür iradeleriyle gerçekleşir...” ifadeleri yer almaktadır. CEDAW Sözleşmesi'nin 16. maddesine göre “Özgür olarak eş seçme, serbest ve tam rıza ile evlenme hakkı” ve “Çocuğun erken yaşta nişanlanması veya evlenmesi hiçbir şekilde yasal sayılmayacak, evlenme asgari yaşının belirlenmesi ve evlenmelerin resmi sicile kaydının mecburi olması için, yasama dâhil gerekli tüm önlemler alınacaktır.” hükümleri yer almaktadır. ÇHS'nin 36. Maddesinde ise; “Taraf devletler, esenliğine herhangi bir biçimde zarar verebilecek başka her türlü sömürüye karşı çocuğu korurlar.” denilerek; devletlerin çocukları, çocuğun zararına olacak her türlü eyleme karşı koruması gerektiğine vurgu yapılmaktadır.

Ulusal mevzuatımızda başta Türk Medeni Kanunu olmak üzere; Türk Ceza Kanunu'nda, Çocuk Koruma Kanununda, Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunda erken yaşta evliliklerin önlenmesine yönelik maddeler ve ifadeler yer almaktadır.

“**4721 Sayılı Medeni Kanun**” da evlenme yaşı, kadın-erkek ayrımı olmadan 17 yaşını doldurmuş olmalıdır (TMK, 2001: madde 124). Olağanüstü durumlar için hâkim 16 yaşını doldurmuş kişilerin evlenmesine izin verebilir. İstemediği kişiyle

evlenen bireyin, zorla evlendirilme durumunda dava hakkı bulunmaktadır (TMK, 2001: madde 149). Aynı zamanda kişi eğer birden çok evlilik veya hileli evlenmeye başvurmuş ise altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile yargılanır (TCK, 2004: madde 130). Madde 145 ile Madde 160 arasında düzenlenmiş “evlilik iptali” kapsamına giren erken yaşta yapılan evliliklerin iptal edilmesi söz konusudur. Bu evliliklerden özellikle zorla evlendirilen kişiler 5 yıla kadar “evliliğin iptal edilmesi” için Aile Mahkemelerine başvuru yapma hakları bulunur.

“5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu”na göre 18 yaş altı her bireyin çocuk sayılmasına rağmen 15 yaşına kadar çocuğun cinsel istismar yaşaması durumunda şikâyete bakılmadan kamu davası açılır. 15 yaşını doldurmuş çocukların evlendirilmesi durumda ise “şikâyetçi” olunması beklenmektedir. Madde 104’e göre; reşit olmayan kişiyle cinsel ilişki suç olarak tanımlanmasına rağmen 15 yaşını doldurmuş bir çocuk gayri resmî olarak evlendirildiğinde, bu çocuğun eşi şikâyet edilmediği sürece ceza almamaktadır. Buradaki şikâyet hakkı ise mağdurun kendisine ve ailesine tanınmıştır. İşte bu noktada evlilik yaşamış çocuğun sorunun farkına varma, farkına vardığında çevresi tarafından baskı altına alınma, şikâyeti iletebilme problemleri ortaya çıkmaktadır. Bu sebeplerden dolayı evlilik yaşamış çocuğun şikâyet etmeyi başarabilmesi düşük bir ihtimal olarak görülmektedir. Bunun dışında çocuğun hakları ile şikâyeti nereye yapacağı konularında bilgi sahibi olup olmaması da başka bir tartışma konusu olarak karışımıza çıkmaktadır (Aydemir, 2011: 40).

Erken yaşta gerçekleştirilen bu evlilikler, çocuklara yönelik cinsel istismar niteliğinde sayılmalıdır. Normalde suç

olarak görünen 18 yaş altı reşit olmayan birey ile cinsel ilişki erken yaşta evlilikler ile meşrulaştırılmaktadır. Bu sebeple tartışmalı görünen Madde 104 yeniden düzenlenerek ve resmi olmayan yollarla gerçekleştirilmiş 18 yaş altı evliliklerde şikâyete bakmadan kamu davasının açılması gerekmektedir (Yorgun, 2019:36).

“**5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu**” 3. maddesinde “erken yaşta ergin olsa bile, 18 yaşını doldurmamış kişi” “çocuk” olarak belirtilmiştir. Evlenme, kişiyi ergin kılmaktadır. Çocuk Koruma Kanununda çocuklara yönelik bakım, eğitim, danışmanlık, sağlık ve barınma konularında koruyucu ve destekleyici tedbir kararları bulunmaktadır (ÇKK, 2005: madde 5). Çocuğun yüksek yararını sağlamak amacıyla, çocukların durumlarına göre hâkimler; gerekli sosyal incelemeleri dikkate alarak 18 yaş altı kız çocuklarının evlenmesine izin verilen hamilelik ya da çocuk sahibi olma durumlarında da eğitim, sağlık, danışmanlık gibi tedbir kararı vererek, bu bireylerin desteklenmesini sağlamaktadır.

“**6284 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun**” incelendiğinde koruyucu ve önleyici tedbirleriyle ön plana çıkmaktadır. Erken yaşta evliliklerin büyük çoğunluğu yasal evlilik yaşının altında resmi nikâh olmadan gerçekleşmektedir. Erken yaşta evlilik yaşamış mağdurların resmi nikâhlarının olmaması, bu kanunun getirdiği koruyucu tedbirlerden faydalanmalarında problemlere sebep olmaktadır. Bu kanun bütün şiddet mağdurlarını korumaya yönelik hazırlanmıştır. Ancak kanunun uygulanmasında kanun uygulayıcılar arasında bir standardın bulunmadığı görülmektedir. Hâkimlerin bir kısmı

kanunu sadece resmi evliliklerde uygularken, bir kısmının resmi/gayri resmi tüm evliliklere uyguladıkları görülmektedir (Aydemir, 2011: 41).

Çocuk yaşta evlilik bir insan hakları ihlali olarak görülse de Türkiye'de özellikle çocuk yaşta evliliklerin yaş sınırının belirlenmesinde yasaların tutarsızlığı, erken yaşta evlenmeye karşı yapılan tüm mücadeleleri sonuçsuz bırakmaktadır. Jensen ve Thornton'a göre (2003:17) bu durumun yaşandığı yerlerde kolluk kuvvetleri yetkilileri ile topluluk liderleri, bu yasaların uygulanması ve erken yaşta evliliklerin ortadan kaldırılmasını teşvik etme konusunda duyarlı hale getirilmelidir. Bu bağlamda atılması gereken adımlar sivil makamlara, liderlere ve daha geniş topluluklara yönelik bilgilendirme, bilinçlendirme programları ve faaliyetleri yapılmalıdır.

1.4. Şırnak İlinde Erken Evlilikler

Reşit olmadan 18 yaşın altında gerçekleşen, kimi zaman sadece dini nikâhlarla yapılan erken yaşta evlilikler, resmî kurumlara yansımaması nedeniyle net sayısını tespit etmek güçtür. Fakat bazı araştırmalara göre erken yaşta evlilikler konusunda Türkiye dünyada bu sorunun en fazla yaygın olduğu ülkelerinden biri olmakla birlikte, Avrupa'da ilk sırada yer almaktadır (Arslan, 2015: 20).

Türkiye'de bu problem, bölgeden bölgeye, ilden ile değişiklik göstermektedir. Erken yaşta evlilikler daha çok ülkenin doğu illerinde ve kırsal kesimlerde yaygın bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır (KADEM, 2014: 1). Erken yaşta evlilikler resmi nikâh dışı gerçekleşen evlilikler olduğu için kayıt dışı olması

sebebiyle tam sayılar tespit edilememektedir (Zengin Taş, 2020, s.1333).

Türkiye’de özellikle Doğu Anadolu ve Güney Doğu Anadolu bölgelerinde evlilik yaşı cinsiyet fark etmeksizin 12’ye kadar düşebilmektedir. Törelerin sosyo-kültürel hayatı şekillendirdiği bu bölgelerde, fiziksel ve psikolojik açıdan evliliğe uygun olmayan çocuklar kendi iradeleri dışında aileleri tarafından evlendirilmektedir. Henüz çocukluğunu yaşayamadan evlenen ve hatta annelik sorumluluğu ile yüzleşen kız çocukları psikolojik olarak yıpranmayla karşı karşıya kalmaktadır (KADEM, 2014: 1). Kentleşme, kentlileşme ve modernleşme gibi gelişmeler karşısında bölgedeki töre ve aşiret olgularının etkisi, eski dönemlerdeki baskınlığını yitirmiş olmasına rağmen bölgedeki aşiret sisteminin toplum üzerindeki etkisi halen devam etmektedir (Bayram, 2022: 56).

Türkiye genelinde hızla artan kentleşme ve modernleşmenin etkisini, Şırnak ve çevresinde de görmek mümkündür. Uzun yıllar boyunca göç veren Şırnak, 2017 yılından itibaren göç alan iller arasına girmiştir (Doru, 2018: 671) Bölgede Batman, Mardin ve Diyarbakır gibi kentlerde olduğu gibi Şırnak ilinde de güvenlik sebebiyle köyden kente yoğun bir göç olmuş ve bunun sunucunda kentleşme oranı hızla artmış, artmaya da devam etmektedir. Bu geçişlerin özellikle Cizre ve Silopi merkezleri etrafında yoğunlaştığı görülmektedir (Özer, 1998: 221).

TÜİK (2021) verilerine göre Şanlıurfa ilinden sonra doğurganlık hızının en yüksek olduğu Şırnak ili, Hakkari ilinden sonra genç nüfus oranının en yüksek ildir. Toplam nüfusu 2021

yılında 546.589 olan Şırnak ilinde 15-19 yaş arası genç nüfusu 60.649'dur (www.nufusu.com, e.t: 2021). Şırnak ilinde hane halkı büyüklüğü ortalama olarak bir evde 7-9 kişi arasında değişmektedir. Türkiye genelinde Şırnak'ın ekonomik yapı içerisindeki yeri çok iyi durumda değildir. Sugözü ve Polat'ın (2011: 426) yaptığı çalışmada Türkiye genelinde işsizlik oranının en fazla olduğu il Şırnak'tır. İşsizliğin en fazla olduğu ilçe ise %22,5 ile Cizre'dir. TÜİK "İşgücü İstatistikleri 2021" bölgesel olarak açıkladığı verilere göre işsizlik oranının en yüksek bölge yüzde 29,8 ile TRC3 bölgesi olan "Mardin, Batman, Şırnak, Siirt" 'tir. Aradan geçen on yıla rağmen işsizlik probleminin devam ettiği anlaşılmaktadır.

TÜİK'in "Çocuk Gelin Haritası"na (2016) bakıldığında; erken yaşta evliliklerin yaygınlıkları Türkiye ortalaması %5.2'dir. En az görüldüğü şehir %1.0 ile Tunceli ili iken en fazla görüldüğü il ise %15.3 ile Kilis ilidir. Bu haritada; Şırnak ili 7.0 ile Türkiye ortalamasının üzerinde ve 20. sırada yer almaktadır. Türkiye'de son yıllarda erken yaşta evlilik oranlarının düşmesine rağmen erken evlilikler hâlâ önemli bir toplumsal sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.

Okullaşma erken yaşta evliliğe etki eden sebeplerden biridir (Groot, 2018:9). Özellikle kız çocuklarının eğitimden uzaklaşması, istihdamın dışında kalmaları erken yaşta evlilik yaşamalarına neden olabilmektedir. Şırnak ili, TÜİK'in ilk kez 2016 yılında açıkladığı "İllerde Yaşam Endeksi" araştırmasında eğitim konusunda 2016 yılından beri Hakkâri ilinin önünde 80. sırada bulunmaktadır (TÜİK,2020). Şırnak ili için yüksekokul ve fakülte mezun sayısı önemli gelişmeler kaydetmesine rağmen

(2008'de %3 iken 2017'de %10) Türkiye ortalamasının (%15) gerisinde kaldığını söylemek mümkündür (Doru, 2018: 674). 2009 yılına ait MEB verilerine göre Şırnak geneli okuryazarlık oranı %73 olup; erkeklerde bu oran %87 iken kadınlarda bu oran %57 olarak tespit edilmiştir (Sugözü ve Polat, 2011: 421). Kadınların eğitim dışında kaldıkları görülmektedir.

Şırnak'ta evlilik biçimine baktığımızda evliliklerin %43'ünün akraba evliliği olduğu tespit edilmiştir. Evlenme şekli olarak yaklaşık %69'unun görücü usulü ya da büyüklerin kararı ile evlenmiş olduğunu görmekteyiz. Sadece %21'lik kesim anlaşarak evlenmiştir. Berdel ilde %6.5, kaçırma ise %2.7 oranında çıkmıştır. Şırnak'ta çok eşle evliliğin ise %5.7 oranında olduğu tespit edilmiştir (Erkan ve Aydın, 2010: 191). 18 yaş altı evlilikler ile ilgili veriler bulunmamaktadır.

Sonuç olarak Şırnak ilinde başta eğitim olmak üzere istihdam oranlarının düşük olması, göç, iklim ve çevresel faktörler, bölgesel gelişmişlik düzeyi gibi nedenlerden dolayı erken yaşta evliliklerin yaygınlığından bahsetmek mümkündür. Araştırmanın yapıldığı ilde gerçekleşen erken yaş evliliklerinin, toplumun içe dönük yapısı sebebiyle daha önce bilimsel açıdan ele alınmamış olması, araştırmanın problemi için referans oluşturmaktadır.

1.5. Sosyal Hizmet Bağlamında Erken Yaşta Evlilik Olgusu

Sosyal adalet, insan hakları ve farklılıklara saygı ilkelerini merkezine alan sosyal hizmet; yaşamın getirdiği zorluklarla baş etme konusunda bireylerin ve sistemlerin iyilik hallerini

geliştirmeyi amaçlayan bir meslek ve uygulamalı bir disiplindir. Her bireyin değerli olduğu inancı ve toplumsal eşitsizliklere karşı duruşu ile sosyal hizmet mesleği erken yaşta evlilikler konusunda dezavantajlı gruplar adına taraf durumunda bulunmaktadır. Temelde bir insan hakları sorunu olan erken yaşta evlilikler konusu, bir insan hakları mesleği olan sosyal hizmetin doğal olarak ilgi alanı içerisinde yer alır (Zengin Taş, 2020: 1335).

Türkiye’de son zamanlarda sağlık, eğitim ve sosyal hizmet alanlarında olumlu gelişmelerin görülmesine karşın; Türkiye’nin sosyal yönüne baktığımızda halen çocukların birçok tehlike ile karşı karşıya olduklarına şahit olmaktayız. Bunların en başında gelen, son yıllarda da güncelliğini koruyan 18 yaş öncesi evliliklerdir. Çocukların birçok nedenle erken yaşta evlendiği veya evlendirildiği görülmektedir (Yolcuoğlu, 2010: 80).

“Sosyal hizmet” birey, aile, grup ve toplulukları kapsayarak mikro, makro ve mezzo düzeyde uygulama alanları gerçekleştirmektedir. Erken yaşta evlilik problemi her düzeyde mücadele edilmesi gereken bir toplumsal sorundur.

Erken yaşta evlilikler konusunda sosyal hizmet pek çok rol üstlenmektedir. Bu roller başta kız çocuklarının eğitime erişiminin sağlanması, ekonomik güçlendirme, yoksulluğun azaltılması, toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin önlenmesi olmak üzere; cinsel ve üreme sağlığı, ekonomik fırsatlara erişimin sağlanması, insan haklarına dayalı toplumsal duyarlılık ile farkındalığın oluşması yer almaktadır (Muchacha ve Matsika, 2017: 9-10).

Sosyal hizmet açısından erken yaşta evlilik yaşamış kadınlar; risk altındaki, dezavantajlı güçsüz ve ezilen nüfus grubu içinde yer almaktadır. Bu sebeple erken yaşta evlenen kadınlara yönelik sosyal hizmet müdahalesi ve uygulamasında bulunmak gerekmektedir. Sosyal hizmet müdahalesi uyum sağlamayı değil, güçlendirme yapmayı amaçlayarak; kadının ailesi içinde sahip olduğu rollere uygun davranması için onun uyum sağlamasına yardımcı olmayı değil, kadının karşılaştığı sorunlarla baş edebilmesi için güç kazanmasına yardım etmektedir. Sosyal hizmet uygulaması, aileler içerisindeki güçlü ve zayıf yanları tespit eder, her aileye uygun bir model belirleyerek müdahalede bulunur (Doğan Göksel, 2018: 43).

Sosyal hizmet çocuk refahına odaklanan bir disiplindir. Erken yaşta evlilikler çocuk refahına engel olan, özellikle kadınların gelişmelerine engel olan bir durumdur. Çağdaş çocukluk anlayışını kabul eden sosyal hizmet, bireyin değerini ve sosyal adaleti savunur. Çağdaş çocukluk anlayışı; çocukların insan haklarına saygıyı, çocukların insan haklarını korumayı ve çocukların insan haklarının uygulanması için gerekli ortamı yaratmayı odak almaktadır. Bu odak doğrultusunda çocuğun yüksek yararı, çocuğun yaşaması ve gelişmesi, ayırım gözetmeme ve çocuğun katılımı ilkelerini savunur. Çağdaş çocukluk ilkesinde çocuk hakları olan birey olarak görülürken, sosyal hizmet uzmanı da sosyal adaleti sağlamayı amaçlarken, her bireyin haklarından faydalanmasına da yardımcı olmayı hedef alır (Baykara Acar ve ark., 2018: 4-6).

Sosyal hizmetin bir diğer odağı ailedir. “Çünkü aile etkileşim içinde olan bir sistemdir. Bireyin yaşadığı problemler

genellikle aile içinde var olan dinamiklerden etkilenir. Bu sebeple tedavi sürecine tüm bireylerin katılımı istenir” (Zastrow, 2015: 104). Aile sorunlarının çözülmesi ve ailenin güçlendirilmesi toplumsal açıdan da önemlidir. Çünkü sağlıklı aileler sağlıklı toplumu meydana getireceğinden; aileye sunulan yardımlar önem kazanarak sosyal hizmetin odağı haline gelmektedir (Çamur, 2018: 75).

Erken yaşta evlilik konusunda sosyal hizmet mesleği çeşitli kuram ve yöntemlerden faydalanır. Sistem kuramı, genelci yaklaşım, ekolojik yaklaşım ve güçlendirme yaklaşımı erken yaşta evlilik konusunda birey ve ailesi ile çalışmada kullanılan yaklaşımların başında gelmektedir.

“**Genelci yaklaşım**” sosyal hizmetin temel amaçlarını karşılamak için sağlanan bütüncül ve çok düzeyli bir yaklaşımı ifade eder. Genelci sosyal hizmet uygulamasında her düzeyden müracaatçı grupları ile doğrudan çalışılır. Müracaatçılar ile müracaatçılar için uygun olan kaynaklar ilişkilendirilir, bu kaynakların adil dağılımı için örgütlerle mücadele edilir, adil dağılıma yönelik politikalar sunulur ve sosyal hizmet uygulaması tüm boyutlarıyla ele alınır. Genelci yaklaşımın temel varsayımı müracaatçı sisteminin yaşadığı bir problemin çözümü için birden fazla yolun olduğu anlayışına dayanır. Bireyin mikro düzeydeki bireysel sorunu aynı zamanda mezzo ve makro sistemlerle olan ilişkilerini de etkilemektedir. Bu nedenle sorunu tek boyutuyla ya da görünen yönüyle ele almak sorunun çözümünü güçleştirmektedir. Çeşitli sorunlara, farklı düzeylerde müdahalelerde bulunmak gerekebilir (Şahin, 2002: 105).

Erken yaşta evlilik sorunu da tek boyutuyla ya da görünen yönüyle çözülebilecek bir sorun değildir. Farklı sosyal hizmet düzeylerinde müdahalelerde bulunmak gerekir. Örneğin, erken evlendirilen ve eğitimi yarıda kesilen bir bireyin yaşadığı problem, sadece onun ya da ebeveynlerinin eğitimsiz olmaları ile açıklanamaz. Bu problem, makro düzeyde ele alınmalı; çocukların ve ebeveynlerin eğitim sistemlerine ulaşmasını engelleyen politikaları, toplumun sosyo-kültürel özelliklerini, toplum yapısını, toplumsal değişme düzeyini, geçmişten aktarılan kültürel değer ve yargıları, bütün bu unsurlar arasındaki iletişim, etkileşimleri bilmeyi ve anlamayı da gerektirmektedir (Doğan Göksel, 2018: 45).

“**Sistem kuramı**” çevreyi ve bireyi ayrı ele almak yerine bütüncül bir bakış açısıyla ele alarak meslek elemanlarının olaylara ve olgulara bütüncül bir yaklaşımda bulunmalarını sağlamaktadır (Yolcuoğlu, 2012: 322). Her sistemin alt sistemleri bulunmaktadır. Sosyal hizmet mesleği aileyi bir sistem olarak ele almaktadır. Aile üyeleri, sistemin alt sistemleri niteliğindeki parçalarıdır. Aile sistemin parçalarından birinde meydana gelen herhangi bir değişim veya hareket, diğerlerini de etkiler. Örneğin bir alt sistem olan eşlerden birinin davranışları veya eylemleri, diğer alt sistem olan eşin davranış ve eylemlerini etkiler. Bu durum alt sistem olan çocuklar için de geçerlidir. Ayrıca sistemin parçaları sadece birbirini etkilemez, aile dışındaki sistemlerden de etkilenir (Teater, 2015: 30-31).

Erken yaşta evlilik yapmış bireylerin evlilik öncesi aileleri, evlilik gerçekleştikten sonra yeni kurulan ailesi bir sistem olarak ele alındığında, sistemde meydana gelen sorunlar, sistemin tüm

parçaları olan diğer aile bireylerini de etkileyeceği anlayışıyla değerlendirilmesi, önem arz etmektedir. Sistem yaklaşımında sosyal hizmet uzmanı, erken evlilikler sorununun ardında yatan nedene odaklanmalıdır. Bu nedene odaklanırken bireyle, aileyle, grupla, kurumlar, topluluklarla ve toplumla çalışmalar yapılmalıdır. Bu sistemler arasındaki bağlantıya odaklanmalıdır.

“**Ekolojik yaklaşım**” sistem kuramını kabul eder. Ancak sistem kuramından farklı olarak bireylerin diğer sistemlerle olan ilişkilerini tanımlarken kavramlarını ekolojik perspektiften seçer. Ekolojik yaklaşım, canlı dinamik etkileşimlerle ilişkilidir. Ekolojik yaklaşımın odağı birey ve çevrenin bulunduğu yer veya bireyler ve çevre arasında kesişen etkileşimdir (Baykara Acar ve Acar, 2002: 32). Aile perspektifinden değerlendirildiğinde, ekolojik yaklaşım, aile üyelerine, çevresi içinde birey anlayışıyla yaklaşır. Ailenin çevresi ile sürekli olarak içinde bulunduğu etkileşime odaklanır (Teater, 2015: 33).

Bireyin doğduğu andan itibaren içinde yaşayarak büyüdüğü aile, okul, arkadaşlar mikro sistemi oluşturmaktadır. Bireyin içinde bulunmadığı ama onu yine de gelişimsel olarak etkileyen kitle iletişim araçları, sosyal medya, sosyal hizmet kurumları mezzo sistemi oluşturmaktadır. Geriye kalan inanç, ideolojiler de makro sistemdir. Bu üç sistem bireyin gelişimi boyunca onu olumlu yönde ya da olumsuz yönde etkilemektedir. Birey çevresinde var olan bu sistemlerle uyum içerisinde olduğunda sağlıklı bir çocukluk gerçekleştirdiği söylenebilir. Ancak birey ekosistem içerisinde bir uyumsuzluk yaşadığında çocukluk ve yetişkinlik dönemi riskler ile karşı karşıyadır (Yolcuoğlu, 2010: 76). Bu bağlamda erken yaşta evlendirilen

bireylerle çalışan bir sosyal hizmet uzmanı mikro, makro ve mezzo sistemlere odaklanarak etkili bir sosyal hizmet müdahalesinde bulunmalıdır.

“**Güçlendirme yaklaşımı**” birey, grup, aile ve toplumların problemlerine odaklanmak yerine güçlerine, becerilerine ve başarılarına odaklanan müdahaleleri içermektedir. Kişisel güçlendirmede birey ve ailenin kendine güven duyma, eleştirel düşünme ve motivasyonun artırılması hedeflenir. Sosyal hizmet uzmanı birey ve ailenin güçlü yönlerine değinerek yeni yeterlilik alanlarını güçlendirmek için onların yaşam arzularını ve umutlarını canlı tutar. Burada asıl amaç bireyin kendisini yeterli hissetmesi ve kontrol hissini yaşayarak kendi kaderini tayin etmesidir (Teater, 2015: 49). Erken yaşta evlilik yaşamış bireylerin hayatları üzerinde kontrol yetkisi bulunmaması, kendi kaderini tayin edememesi nedeniyle güçlendirme yaklaşımına ihtiyaç duydukları söylenilebilir.

Sosyal hizmet, ailelerin ve topluluklarının, çocuk evliliğini önlemede çeşitli güçlü yönleri ve dayanıklılık mekanizmalarına sahip olduğunu kabul eder (Muchacha ve Matsika, 2017: 6). Güçlendirme yaklaşımı bağlamında erken yaşta evlilik konusunda çalışan sosyal hizmet uzmanı, bireyin var olan sorununa odaklanmalıdır. Bu sorunun çözümü konusunda bireyin güçlü yanlarını ve kaynaklarını ona hatırlatarak kendi zorluklarının üstesinden gelmesine yardımcı olmalı, problem çözme becerisi kazandırmalıdır (Doğan Göksel, 2018: 50).

Son olarak konusu kadın olan bu araştırmada eşitliği temel alan feminist kuram/yaklaşım da değinmek gerekmektedir. Toplumsal yaşamın her alanında toplumsal

cinsiyet (kadınlık-erkeklik) ilişkilerini anlamlandırmaya çalışmak ve cinsiyete yönelik eşitsizliğin nasıl türetildiğini açıklamaya çalışmak, feminizmin odağı olmuştur. Feminizmi toplumsal cinsiyetten ayrı düşünmenin mümkün olmadığı ve toplumsal cinsiyet kavramıyla kadına yönelik ayrımcı zihniyetin net olarak fark edildiği ileri sürülmüştür (Ecevit, 2011: 4). Kadın ve erkek arasındaki eşitsizliğin, kültürel bir olgu olduğunu vurgulayan feminist bilinç; kadınların bu eşitsizlikten dolayı haksızlığa uğradığının altını çizmektedir. Feminist bakış erken yaşta yapılan evlilikler ile mücadele etmektedir.

1.5.1. Sosyal Hizmet Bağlamında Yapılan Çalışmalar

Sosyal hizmet uzmanları ekip çalışması yaparak Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile eşgüdümlü olarak çalışmalarını sürdürmektedir. Bahsedilen ekip çalışmalarında sivil toplum örgütleriyle, derneklerle birlikte çalışılır ve bu çalışmalara medya da dâhil edilir. Bunun için ASHB'nın desteği ve toplum örgütleri ile erken yaşta evliliklere karşı projeler başlatılmıştır. 15.04.2010 tarihleri ile 15.10.2011 tarihleri arasında farkındalık yaratmak için Uçan Süpürge ve Sabancı Vakfı ile projeler yürütülmüştür. Çocuk evliliklerinin yanlış olduğu kamu spotları oluşturularak ulusal kanallarda yayınlanmıştır. Ayrıca şu büyük çalışmalar yapılmıştır:

- Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu (TBMM) tarafından "Erken Yaşta Evlilikler Hakkında İnceleme Yapılmasına Dair Alt Komisyon" çalışmaları
- Sosyal Demokrasi Vakfı (SODEV) tarafından "Evlilik Değil Evcilik" Kampanyası

- Kadının İnsan Hakları-Yeni Çözümler Derneği “Zorla Evlendirilmeye Karşı Eylem Stratejileri Konferansı” çalışması
- Uçan Süpürge Vakfı “Çocuk Gelinler” Projesi
- Çocuğa Yönelik Ticari Cinsel Sömürü ile Mücadele Ağı (ÇTCS) çalışmaları
- Kadın ve Demokrasi Vakfı (KADEM) “Erken Yaşta Evliliklere Karşı Mücadele” çalıştay
- “Çocuk Yaşta, Erken ve Zorla Evliliklerin Önlenmesi” BM Ortak Programı
- UNFPA Türkiye ve Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü “Türkiye’de Çocuk Yaşta, Erken ve Zorla Evlilikler: 1993-2018 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırmaları” çalışması.

1.6. Araştırmanın Tanımları

Evlilik: “Kadın ile erkeğin sosyal ve hukuki açıdan, içinde yaşadıkları toplumda egemen olan kurallara uygun olarak karşılıklı yükümlülükler üstlenmek suretiyle hayatlarını birleştirmeleri, aile kurup bir arada yaşamaya başlamalarıdır” (Demir ve Acar, 1993: 126).

Çocuk: “18 yaşına kadar olan her birey çocuk sayılmaktadır” (ÇHS, 1989, Madde 1).

Erken Yaşta Evlilik: 18 yaşından önce gerçekleşmiş tüm evlilikleri kapsamaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada Şırnak ilinde erken yaşta evlenmiş kadınların ifadelerinden yola çıkarak; erken evlilik nedenlerini, evlilik gerçekleşikten sonraki süreçte erken evliliğin kadının hayatına etkilerini, evlilik deneyimlerini ve erken evliliğin önlenmesi konusunda düşüncelerini ortaya koymak amacıyla nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır.

Nitel araştırmalar; miktar, boyut, dağılım veya sıklık kavramlarıyla mutlak bir şekilde test edilip, değerlendirilmeyen olaylara veya süreçlere odaklanır (Kılıç, 2019: 76). Dünyadaki sosyal gelişmelerin daha anlaşılır ve görünür kılınması amaçlayan nitel araştırmalar; alan notları, görüşmeler, mülakatlar, konuşmalara vb. teknikler kullanılarak icra edilir. Araştırmacı uygun model ve teknikleri kullanarak, ortaya attığı problemlerle, bireyler veya grupların, sosyal veya beşeri sorunlarına değinerek, doğal ortamdan veri toplar. Elde ettiği bu verileri kullanarak ortaya çıkan sonuçlar çerçevesinde bilimsel açıklama ve yorumlamalar yapar. Yapılan görüşmeler süresince ortaya çıkacak temalar ve soyutlamalara anlamlı biçimlendirmenin verilebilmesi için katılımcılar ile etkileşimli bir iş birliği yapmaktadır (Creswell, 2020:45).

Nitel yöntem araştırmaları mikro düzeyde yapılır. Konu ayrıntılı ve derinlemesine incelenir, araştırmanın öznelere doğal çevrelerinde gözlemlenir. Araştırmacı aktif bir katılımcı olarak

araştırma öznelere yakın bir duruş sergiler. Araştırma alanını kuşatan koşullar ve sosyal çevrenin değerlendirilmesi gerekli görülmektedir. Araştırmaya katılanların bakış açısının yansıtıldığı bir veri oluşturma süreci gerçekleştirilir (Kümbetoğlu, 2012: 165). Ayrıca belli bir olguya ilişkin deneyimleri araştırmaya olanak sağladığı için nitel araştırma sosyal hizmetin doğasına son derece uygundur (Krysik ve Finn, 2010: 99).

Erken yaşta evlenmiş bireylerle nicel araştırma yöntemi ile çalışmak mümkün olsa da nitel araştırma yöntemi ile deneyimlerin, duyguların, düşüncelerin görüşme yoluyla ortaya çıkarılması daha olası görünmektedir. Araştırma ile amaçlanan, toplumda bir sorun olarak değerlendirilmeyen ve varlığını koruyan erken evlilik olgusunun kadın hayatına etkisinin tüm boyutlarıyla açığa çıkarılmasıdır. Bununla birlikte veriler toplanırken kadınların doğal yaşam ortamında gözlemlenmesi ve analiz aşamasında bu gözlemlerden de yararlanılması amaçlanmaktadır. Belirtilen amaçlar araştırmanın nitel yöntem kullanılarak yapılmasını gerekli kılmaktadır.

Bu araştırmada nitel araştırma desenlerinden durum çalışması deseni tercih edilmiştir. Durum çalışması, güncel bir olguyu kendi gerçek yaşam çerçevesi içinde ele alan nitel çalışma desendir (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 277). Durum çalışması ile ilgili tanımların ortak noktası bir durumun derinlemesine çalışılıp betimlenmesi şeklindedir. Durum çalışması olaylar ve davranışlar hakkında zengin ve önemli bakış açıları sağlamaktadır (Subaşı ve Okumuş, 2017: 425). Kadınların erken evlilik nedenleri, evlilik gerçekleştikten sonraki süreçte erken evliliğin

kadının hayatına etkilerini, evlilik deneyimleri ve erken evliliğin önlenmesi konusunda düşüncelerini ortaya koyma amacı, bu araştırmada durum çalışmasının tercih edilmesinde etkili olmuştur.

Nitel araştırmalar amacına uygun olarak görüşmeler şeklinde; genellikle sözlü iletişim yoluyla ve yüz yüze gerçekleştirilen veri toplama biçimidir (Karasar, 2014:165). Bu çalışmada nitel metotlardan görüşme tekniği kullanılmıştır. Bireyin kendisini daha rahat ifade edeceği düşünüldüğü için açık uçlu soruların yoğunlukta olduğu yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşmeye ek olarak, gözlem yönteminden de yararlanılmıştır. Görüşmelerden elde edilen bilgiler kuramsal çerçevede ortaya konulan bilgiler ışığında sosyal hizmet perspektifi ile değerlendirilmiştir.

2.2. Çalışma Grubu

Bir araştırmada elde edilmiş verilen analizi ile varılan sonuçların geçerliliğini oluşturacak, bu sonuçların yorumlanacağı grup ya da araştırmada bilimsel bir sonuç elde etmek için sorulan sorunların muhatabı olan gruba katılımcılar ya da öznelere denilmektedir (Arslantürk ve Arslantürk, 2010: 102). Katılımcıların kim olacağına, kaç kişiye ulaşılması gerektiğine, bunun için hangi mekânlara ve girişimlerin lazım olduğuna araştırmacı, çalışmasının içeriğine, model ve tekniğine göre karar verir. Katılımcıların sayısı, seçimi kadar önemli bir karardır (Creswell, 2020:158-301).

Araştırmanın çalışma grubu Şırnak ili merkez, Cizre, İdil ve Silopi ilçelerinde ikamet eden 18 yaşından önce evlilik yapmış kadınlardır. Katılımcıların seçiminde 18 yaşından önce evlilik yapmış, Şırnak il sınırları içerisinde ikamet etmekte olması dışında araştırmaya dâhil edilme/dışarıda bırakılma kriteri kullanmamıştır. Katılımcıların seçiminde nitel araştırmalarda kullanılan amaçlı örnekleme seçilmiştir (Padgett, 1998, s. 51).

Araştırmanın gerçekleşeceği bölgenin seçiminde araştırmacının araştırma alanı ile ilgili sahip olduğu gözlemler ve alana dair çeşitli kaynaklardan edindiği bilgiler belirleyici olmuştur. Araştırmacı 4 yıldır bu şehirde ikamet etmektedir. Bu sayede kadınları gözleme ve onları tanıma fırsatı yakalamıştır. Araştırmacının alanda ön araştırma sırasında yapması gereken gözlemler de bu yolla gerçekleştirilmiştir.

Kartopu örnekleme modeli kullanarak bireylere ulaşılmıştır. Kartopu örneklem, araştırma devam ederken eklenen deneklerden veya olaylardan oluşur. Bu örneklem bilinebilir ve ulaşılabilir bir veya birkaç denek ya da olaya bağlı olarak başlar. Bu teknik ile bir durumdan etkilenen veya etkileyen kişilerin olduğu alt kültürlerin örnekleme için kullanılır. Kartopu örnekleme özellikle duyarlı konuların (istismar, bağımlık, tecavüz veya diğer saldırılara kurban ya da suçlu vb.) araştırılmasında kullanılır. Bu kişiler yaşadıklarını paylaşabileceği bir yabancıya (araştırmacıya) güvenip kendini açılabilir ise, kendisi gibi başka kişilerin de araştırmacı ile bağlantı kurmasını sağlayabilmektedir (Punch 1998'den akt.: Özen ve Gül, 2007: 413).

Sosyal hizmet kuruluşlarında (SHM, SYDV) çalışan meslek elemanları ile Cizre MYO'da öğrenim gören ön lisans öğrencileri aracılığıyla kişilerle bağlantı kurulmuştur. Kişilerle temasa geçme konusunda ilk adım araştırmaya katılan kişilerin tanıdıkları ve güvendikleri kişiler aracılığıyla sağlanmıştır. Bu kişiler tarafından telefon yoluyla hem araştırma hem de araştırmacı hakkında bilgiler verilmiştir. İkinci aşamada ise araştırmacı telefonla bağlantı kurarak kendini tanıtmış; araştırma hakkında bilgi vermiş ve görüşme için uygun günü belirlemeye çalışmıştır. Katılımcılar da erken yaşta evlilik yaptığını bildiği komşusu veya akrabasını önererek çalışmanın tamamlanmasına katkı sağlamıştır. Araştırma sürecinde, toplam 22 erken yaşta evlilik yaşamış kadın ile temas kurularak araştırmaya katılmaları talep edilmiştir. 6'sının araştırmaya katılmayı kabul etmemesi, birinin bu konularda konuşmak istememesi, ikisinin eşinden izin alamamasından dolayı görüşmeye katılmamıştır. Araştırmaya katılmayı kabul eden 13 kadından 3'ü görüşmek için uygun zaman belirleyememiştir. Araştırmaya dâhil edilen katılımcı sayısı 10'dur.

2.3. Veri Toplama Araçları ve Veri Toplama Süreci

Araştırmalar olası etik sorunları göz önüne alarak gerekli girişim ve tedbirleri uygulayarak yapılmalıdır (Creswell, 2020:43-44). Ayrıca tüm görüşmeler gerekli etik kurul izinleri alındıktan sonra gerçekleştirilmiştir.

Araştırma problemi ve araştırma amacı temel alınarak verileri toplamak için derinlemesine görüşme tekniği kullanılarak yarı yapılandırılmış sorulardan oluşan görüşme formu oluşturulmuştur. Erken yaşta evlenme nedenleri, evlilik

deneyimleri, biyopsikososyal durumları ve erken yaşta evliliklerin önlenmesine yönelik düşünceleri dair sorular yer almıştır.

Erken yaşta evlenmenizdeki etkenler nelerdi? Çevrenizdeki insanların erken yaşta evlenmeniz fikrine yönelik düşünceleri nelerdi? Erken evlilik yapmanız eğitim hayatınızı nasıl etkiledi (meslek hayatını, arkadaşları ile ilişkilerini ...)? Erken evlilik yapmanız beden ve ruh sağlığınızı nasıl etkiledi? Çocuk sahibi olma kararını nasıl verdiniz? Çocuk yaşta çocuk sahibi olmak nasıl bir deneyimdir? Eşinizle ilişkinizi nasıl tanımlarsınız? Sorunlarınızı çözmede nasıl bir yol izliyorsunuz? Erken evliliğin önlenmesine ilişkin düşünceleriniz nelerdir? Belirtmek istediğiniz önemli olarak gördüğünüz başka görüş ve öneriniz var mıdır? Soruları temel alınmıştır.

Araştırmada veriler, 08 Ekim – 02 Kasım 2022 tarihleri arasında toplanmıştır. Araştırmada etik ilkelere uygun olarak görüşmelere başlamadan önce görüşülen bireylere bu araştırmanın amacı, içeriği ve aktaracakları bilgilerin bilimsel amaç dışında kullanılmayacağıyla ilgili bilgi verilmiştir. Katılım sağlamayı kabul eden bireylere Gönüllü Onam Formu imzalatılıp, ses kaydı yapılacağı konusunda bilgi verilerek izin istenmiştir. Görüşmeler akıllı telefonun ses kayıt uygulaması aracılığıyla kaydedilmiştir.

Görüşme yapılan kadınlar eşlerinin ya da evliliklerine onay veren başta kendi babaları olmak üzere diğer aile üyelerinin hukuksal bir sorun yaşamalarından çekindikleri için kimliklerinin gizli tutulacağına dair güvence istemişlerdir. Yapılan açıklamalardan ve verilen bilgilerden sonra görüşme

yapmayı gönüllü olarak kabul eden kadınlar ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

2.3.1. Sınırlılıklar

1. Bu araştırma Şırnak ili Merkezi, Cizre, İdil, Silopi ilçelerinde yaşayan 10 kadın ile yapılan görüşmeler ve veriler ile sınırlıdır. Kadınların eşleri çalışmaya dahil edilmemiştir.
2. Araştırmaya katılımcı bulmakta cinsiyet ve dil ile ilgili sıkıntılar yaşanmıştır. Araştırmacının erkek olması, kadınlar tarafından görüşmeyi istememeye sebep olmuştur.
3. Kültürel yönden farklı olan Şırnak ili ilçelerinde farklı bir dil (Kürtçe) ve bu dilin farklı aksanlarının kullanılması, araştırma öznelerinin araştırmaya uygun olması ve katkı sunmasına engel oluşturmuştur.
4. Araştırma kapsamında katılımcıların yasal sürece dâhil olmakla ilgili kaygıları nedeniyle kimi görüşmeler gerçekleştirilememiştir.

2.4. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması

Nitel araştırmada verilerin analizi çeşitli basamaklardan oluştuğu bilinmektedir. Ham verilerin toplanmasının ardından veriler analiz için hazırlanarak düzenlenmekte ve veriler tekrar okunmaktadır. Verilerin kodlandıktan sonra temalar, betimlemeler ve birbirleri aralarındaki ilişkiler meydana getirilerek yorumlanmaktadır (Creswell, 2020: 193-210).

Görüşmeler sonunda elde edilen ses kayıtları, yazılı metin haline dönüştürülmüştür. Her görüşme ayrı bir dosyaya

kaydedilmiştir. Katılımcıların kimliğinin gizlenebilmesi için katılımcılara K1-K10 arasında değişen kod isimleri verilmiştir. Yapılan görüşmelerin ses kayıtlarının toplam uzunluğu **6 saat 12 dakika 37 saniye**dir. Ses dosyaları **40 sayfalık** metin dosyasına dönüştürülmüştür. Araştırmada elde edilen veriler 12 Kasım- 2 Aralık tarihlerinde MAXQDA programı kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma soruları ile ilgili temalar oluşturulmuştur. Nitel verilerin analizlerinde kullanılan MAXQDA anlamlı ilişkilerin kurulduğu verilerin görselleştirilerek sunulması (Tüfekçi, 2014: 775) nedeniyle tercih edilmiştir.

MAXQDA fenomenoloji, etnografi, odak grup, içerik analizi, vaka çalışmaları gibi birçok nitel veri analiz yöntemini kolaylıkla ve kapsamlı bir şekilde analiz eder. Her seviyeden araştırmacıya analizlerini başarıyla tamamlamaları için etkili, veri kodlama, analiz etme ve sonuçları görselleştirme araçları sunar. İçerik analizinden, söylem analizine, vaka analizlerden odak grup analizlerine kadar birçok farklı alanda araştırma yapmak isteyen lisans ve lisansüstü öğrenciler, araştırmacılar, akademisyenler sunum, rapor, makale ve tez hazırlama gibi çeşitli projelerde kullanabilirler.

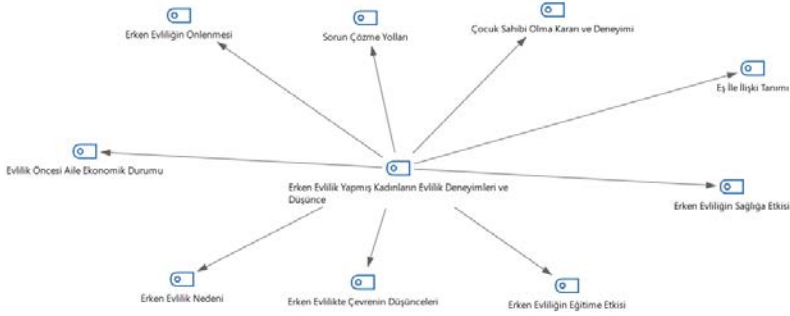
Araştırma bulgularında elde edilen veriler, “Katılımcıların Sosyo-demografik Özellikleri”, “Erken Evlilik Öncesi Ailenin Gelir Durumu”, “Erken Evlilik Şekli”, “Erken Evlilik Nedeni”, “Erken Evlilikte Çevrenin Düşünceleri”, “Erken Evliliğin Eğitime Etkisi”, “Erken Evliliğin Biyopsikososyal Sağlığa Etkisi”, “Çocuk Sahibi Olma Kararı ve Deneyimi”, “Eş ile İlişkisi”, “Sorun Çözme Yolları” ve “Erken Evliliğin Önlenmesi” şeklinde on başlık çerçevesinde temalandırılmıştır. Araştırmada elde edilen veriler,

daha önceden belirlenen temalar çerçevesinde tematik analize tabi tutulmuştur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmaya katılan erken yaşta evlilik gerçekleştiren 10 kadın ile yapılan görüşmelerden elde edilen bulgulara aşağıda yer verilmiştir. Belirlenen kodlar ve kategoriler Şekil 1’de gösterildiği gibidir.

Şekil 1. Erken Evlilik Yapmış Kadınların Evlilik Deneyimleri ve Erken Evliliklerin Önlenmesine İlişkin Düşünceleri Şırnak İli Temalar Gösterimi

3.1. Katılımcıların Sosyo-Demografik ve Ekonomik Özellikleri

Araştırmaya katılan katılımcıların, sosyo-demografik ve ekonomik özellikleri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Katılımcı	Mevcut Yaşı	Evlendiği Yaşı	Eğitim Durumu	Meslek
K1	51	12-13	Okur-yazar değil	Ev Hanımı
K2	46	16	Okur-yazar	Ev Hanımı
K3	50	14	Okur-yazar değil	Ev Hanımı
K4	28	15	Okur-yazar	Ev Hanımı
K5	27	17	Ortaokul mezunu	Temizlikçi
K6	19	17	Ortaokul mezunu	Ev Hanımı
K7	32	15	Okur-yazar değil	Ev Hanımı
K8	29	13-14	Okur	Ev Hanımı
K9	30	14	Ortaokul mezunu	Büro Elemanı
K10	37	13	İlkokul mezunu	Ev Hanımı
Ortalama Yaş	34.9	14.7	-	-

Tablo 1. Katılımcıların Sosyo-Demografik Bulguları

Araştırmaya katılanlar 19 – 51 yaş grubu kişilerden oluşmaktadır. Araştırmaya katılan, erken yaşta evlenen bu kadınların yaş ortalaması 34.9'dur. Araştırmada genç yetişkin kadınlar ile kendini ifade etme becerisi yüksek, erken yaşta evlenen kadınların katılımına önem verilmiştir.

Katılımcının eğitim durumlarına bakıldığında, 2 kadının ortaokul düzeyinde ve 1 kadının ilkökul düzeyinde eğitim gördüğü, 2 kadının okur-yazar olduğu ve 1 kadının okuyabildiği

ama yazamadığı 4 kadının ise okuma yazma bilmediği öğrenilmiştir. Eğitim görmeyen ya da eğitimleri aksayan kadınların, ekonomik yaşama katılımlarının olmadığı ya da sınırlı olan ev eksenli işlerde çalıştıklarını ortaya koyan araştırmalar vardır. Araştırmamıza katılan kadınların büyük çoğunluğunun da ekonomik hayata katılmadığı (ev hanımı) ya da günlük (yevmiye usulü) işlerle ilgilendiği, sadece birinin büro personeli olarak düzenli bir işinin olduğu görülmüştür.

3.1.1.Evlilik Öncesi Ailenin Ekonomik Durumu

Tema	Alt Temalar	Frekans
Evlilik Öncesi Aile Ekonomik Durumu	Kötü	4
	Orta	4
	İyi	2

Tablo 2. Evlilik Öncesi Ailenin Ekonomik Durumu

Erken evlilik yapmış kadınların evlilik öncesi ailelerinin ekonomik durumlarına ilişkin görüşlerine bakıldığında sadece 2 katılımcının ailesinin ekonomik durumlarının iyi olduğu görülmektedir. 8 katılımcı ise ailelerinin ekonomik durumlarının orta ve kötü düzeyde olduğunu belirtmişlerdir. Ekonomik durumu kötü olan katılımcıların görüşlerine bakıldığında;

K1: “Vallahi çok yoksulduk. Erkek kardeşim büyüyüp bir işte çalışana kadar çok zorluklar çektik. Kardeşim tamirciydi günlük yevmiye karşılığı çalışıyordu. Getirdiği parayı o gün yedik”

K5: “Durumumuz pekiyi değildi”

K8: “Yoksulduk”

K9: “Yoksul” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

3.2. Evlenme Şekilleri

Tema	Alt Temalar	Frekans
Evlenme Şekillerine	Berdel	1
	Severek	2
	Aile Kararı	4
	Görücü Usulü	1
	Akraba Evliliği	2

Tablo 3. Erken Evlilik Yapan Kadınların Evlenme Şekilleri

Erken evlilik yapmış kadınların evlilik şekillerine ilişkin görüşlerine bakıldığında 1 katılımcının berdelle, 2 katılımcının severek evlendiği, 4 katılımcının aile kararıyla, 1 kişi görücü usulüyle ve 2 kişinin akraba evliliği yaptığı görülmektedir. Katılımcıların evlenme şekillerine göre belirttikleri görüşlere bakıldığında;

Berdel

K7: “Berdel. Beni eşime verdiler. Eşimin kız kardeşini ise erkek kardeşime verdiler.”

Severek

K4: “Severek evlendik”

K9: “Beni bir tane arkadaşına vermeye kalktı amcam. O esnada da ben eşimi tanıyordum. Sürekli konuşuyorduk, görüşüyorduk telefon üzerinden. Dedim yaşlı adamla evleneceğime bununla evleneyim. Ki evliliğin ne olduğunu dahi bilmiyordum. Ben kurtuluş olarak onu gördüm, onu seçtim. Onunla da konuştum, dedim evlenelim. Antalya’ya gideriz sen hayatına ben hayatıma bakarız. O şekilde evlendim. Ben kaçarak değil, geldi babamdan istedi beni severek isteyerek evlendim”

Aile Kararı

K3: “Babam kendi hesabına geldi, beni kuma olarak verdi”

K5: “Tamamen annemin isteği üzerine evlendim. Annem istedi ve onayladı”

K6: “Sosyal medyada tanıştık eşimle. Ailem öğrendi. Annem onu buraya çağırdı. O da geldi. Aileler geldi, onayladılar”

K10: “Valla işte akrabalar (Aşiretler istedi). Nişanlılık süreci ne kadar sürdü? Hatırlamıyorum. Çok küçüktüm. Hatta gelinlik almışlardı. Gelinlik bile gelmedim. O kadar küçüktüm yani”

Görücü Usulü

K2: “Görücü usulü ile evlendim”

Akraba Evliliği

K1: “Eşim Teyzemin oğluydu. Annem dedi ki teyzen hastadır çocukları küçüktür kızımı vereyim ablama destek olsun çocuklarını büyütsün. Annem beni kardeşine kurban etti. Annem kız kardeşini çok severdi. Seni kız kardeşime hediye ediyorum dedi. O zamanlarda öyleydi”

K8: “Akraba evliliği” şeklinde görüş bildirmiştir.

3.3. Erken Evlilik Yapma Nedenleri

Tema	Alt Temalar	Frekans
Erken Evlilik Nedeni	Zorunluluk	1
	Kendi İsteği	1
	Aile Kararı	8

Tablo 4. Kadınların Evlilik Yapma Nedenleri

Erken evlilik yapmış kadınların evlilik yapma nedenlerine ilişkin görüşlerine bakıldığında 1 katılımcının zorunluluk, 1 katılımcının kendi isteği ile evlendiğini, 8 katılımcının ise aile kararı nedeniyle evlendiği görülmektedir. Katılımcıların evlenme nedenlerine göre belirttikleri görüşlere bakıldığında;

Zorunluluk

K9: "Maddi sıkıntılar çoktu. Beni yaşlı birine vermesinden korktum. Yaşlı bir adamla olacağımdan korktum, ondan dolayı ben şu an ki eşimi seçtim. Tanımıyordum ismini dahi bilmiyordum sakat (engelli) olduğunu dahi bilmiyordum. Engelliydi, bunların hiçbirini bilmiyordum. Sadece kaçış olarak onu düşündüm, evlendim."

Kendi İsteği

K4: "Hiçbir şey değil. Öylesine. Kısmet oldu, evlendim. Hiçbir şey yoktu. Okula falan gitmiyordum o süreçte. Kısmet oldu, evlendim"

Aile Kararı

K10: "Aşiretler arası barış sağlanması için. Oğlum burada diye söylemedim. Bilmiyor. Bilmesinde. Akralardan kaynaklı husumet vardı aileler arasında. Ben ve amcamın kızını ikimizi verdiler. Amcamın kızı bana göre büyüktü. 15-16 yaşındaydı. Ben daha küçüktüm. Komşular, akrabalar, benim üvey abilerim bile bu kız çok küçüktür dediler. İki ailede varlıklığıydı. Ailelerde adam öldürme olmasın diye, daha kötüye gitmesin diye kimse bir şey diyemedi. Herkesin eli mahkumdu. Yani gerçekten bilmiyorum. Öbür dünyada insanlar nasıl hesap verecek."

K8: "Dayımın oğlu ile evlendim. Ben evliliğin ne olduğunu bilmiyordum. Yengem yani kaynanam hasta idi. Yengeme yardımcı olmam için evlendirildim. Dediler annem ile babam seni dayının oğluna vereceğiz"

K7: "15 yaşındaydım. Eşimin ablası beni görmüştü, ailesine söylemiş. Geldiler beni gördüler. En büyük destekçi (isteyen, yönlendiren) onaylayan kişi annemdi. Berdel yapmaya kalkıştılar. Karşı taraftan teklif geldi. Berdel yapmak istediler. Benim abim 16 yaşındaydı. Zorla götürdüler Antep'e kızı görmeye. Ağlıyordu, istemiyordu. Bende sabaha kadar ağladım. Beni görmeye geldiklerinde ben istemiyorum diyordum ama annem kafasına koyduğunu yapıyordu, yaptı da."

K6: "Sosyal medyadan tanıştık. Sevgili olarak konuştuk önce. Ama benim evlenmek gibi bir niyetim yoktu. Arkadaşlarıma özendim daha doğrusu. Anneme bir arkadaşım söyledi. Annem duyunca neden bana söylemedin dedi falan. Tabi ben korkuyordum o zaman, çekiniyordum. Daha doğrusu annem öğrenmese okulumu bitirecektim. Ama evlenmiş olmam hayallerimin peşinden gitmeme engel değil. Şu anda açıktan okuyorum. Eşim engeldi daha doğrusu, ben ikna ettim onu. Şu an okuyorum. Benden çok farklı düşünüyor. "Karım çalışamaz evinde oturup çocuk bakmalı" diyor. Onların gelenek görenekleri de bizden apayrı aslında."

K5: "Benden önce ablam evlendi. Abimle ablamı berdel yaptılar. İkisi de Gaziantep'te evlendi (yerleşti). Annemden uzak olunca annem çok üzüldü. Bu da (eşi) yakın olunca annemde onayladı. Ben istemememe rağmen annem onayladı"

K3: "Erken yaşta evlenmemin sebebi babamdı. Babam eşimi seviyordu tanıyordu, o yüzden verdi. O zamanın aklı nasıldı bilmem ben. Aklına ne girdi ne yaptı bilmiyorum. Babam o zaman onu (eşimi) seviyordu. Alıp beni ona verdi."

K2: "Etrafımdakilerin hepsi o yaşta evleniyordu, normal bir şeydi. O zaman adet öyleydi. Anne baba ne deseydi onların sözünden çıkmıyorduk. Onun için evlendik. "

K1: "Teyzem hastaydı kalp rahatsızlığı vardı. Çocukları küçüktü o yüzden beni verdiler teyzeme. Yardımcı olayım, temizliğini yapayım, çocuklarını büyüteyim diye beni verdiler. İlk başlarda iş yapmayı da bilmiyordum, yavaş yavaş zamanla iş yapmayı öğrendim. Genellikle etrafımızdakilere sorardık nasıl yapacağımızı ne iş yapalım diye çabalaya çabalaya öğrendik."

3.4. Erken Evlilikte Çevrenin Düşünceleri

Tema	Alt Temalar	Frekans
Erken Evlilikte Çevrenin Düşünceleri	Karşı Çıkkıldığı Oldu	5
	Kayıtsız Kalındı	3
	Olağan Karşılandı	1
	Destek Olundu	1

Tablo 5. Kadınların Evliliklerinde Çevrenin Düşünceleri

Erken evlilik yapmış kadınların evlilikte çevrenin görüşlerine bakıldığında 5 katılımcının evlilik sürecinde karşı çıktığı durumların olduğu, 3 katılımcının evlilik sürecinde kayıtsız kalındığı ile 1 katılımcının olağan karşılandığı ve 1 katılımcının evlilik sürecine destek olunduğu görülmektedir. Katılımcıların evlilikte çevrenin görüşlerine göre belirttikleri ifadeler bakıldığında;

Karşı Çıkıldığı Oldu

K10: "Annem çok üzölmüştü o an. Çünkü onun elinde olan bir şey değildi."

K9: "O zaman hiçbir şey bilmiyordum. Okula gidiyordum. 7. Sınıfa gidiyordum. Evliliğın ne olduğuna dair hiçbir bilgim yoktu. Kaçıp Antalya'ya gitmeyi düşünüyordum. Evlenip yuva kurcam düşüncesiyle gitmedim. Ben kaçış olarak düşündüm ben onu. Eşimde aynı şekilde. Beni kandırdı götüreceim "seni, bir hafta sonra Antalya'ya seni bırakacam. Sen yoluna ben yoluma bakamaz" dedi. Ondan sonra kabul etmedi evlendikten sonra. Sadece dayılarım karşı çıktı. Yağmurdan kaçarken doluya tutulacaksın dediler. Dayımlara gittim bu sefer. Babamgil beni oradan da aldılar. Polise gittim babamı şikâyet ettim. Küçük yaşta işte zorla evlendiriyor diye. O zamanki polisler babamın arkadaşı olduğu için geri verdiler. Eve gittim tekrar. Şiddet gördüm babamdan bu sefer. Eşimin ailesini aradım, gelin beni kurtarın, o şekilde evlendim ben. Bir tek dayım karşı çıktı, oda olmadı zaten."

K7: "Annem çok istiyordu, babam istemiyordu. Onların geldiği gün bile inşallah olmaz diyordu, istemiyordu. Ama annem zorladı. Kardeşimde istemiyordu, abimde istemiyordu. Ailemizde annemden başka hiç kimse evlenmemizi istemiyordu. Yaşımız küçük diye annem her dediğini yaptırıyor diğer kardeşimi de küçük yaşta evlendirdi. O kadar söyledik bizim başımızı yaktın, ona yapma. Annem hiçbirimizi dinlemedi. Kim ne derse desin, annem kendi bildiğini yapar, sonra pişman olurdu. Oldu da."

K6: "Ablam kesinlikle izin vermedi. Dedi evlenme, pişman olursun. Abim ilk başta karşıydı sonra annemin düşüncesini

doğru buldu, onayladı. Dedi sen istiyor musun? Bana sordu, bende evet dedim. Artık o da bir şey diyemedi. İlk başta istemiyordum evlenmek. Sonradan kendisi (eşim) buraya geldi. Konuştuk, tanıştık. Amcalarım onlarda karşı çıktı. Bize geldiler. O anlarda ben çok korktum, çok stres yaptım. Çok değişik şeyler yaşadım. Nasıl olacak ne olacak duygusu vardı. Ablam bir süre benle konuşmadı. Eğer evlenirsen senle konuşmam dedi. Küstü benimle."

K4: "Valla herkeste diyordu küçüksün falan diye o yorumlar geldi. Komşular, arkadaşlar söyledi, küçüksün yapma, etme ama yine de kısmet oldu, bende istedim"

Kayıtsız Kalındı

K8: "Hem benim tarafım (annem, babam ...) hem de eşimin tarafı herkes bu fikri destekledi. Ama eşim istemiyordu. Bunlar küçüktür, bunlar çocuktur diyenler vardı. Ailem dışında herkes söylüyordu bunu. Bizim köyümüzde akraba evliliği olunca konu, yani kaç yaşında olursan ol yani fark etmez onlar için. Ama bana sordular. Ben evliliği gidip geleceğim sanıyordum. Ama eşim istemiyordu. Beni değil, evlenmeyi istemiyordu."

K5: "Annem yönlendirdi. Babamla kayınpederimde çok yakın arkadaş oldukları için babamda onay verdi. Yani abim hiçbir şekilde karışmadı. Komşular akrabalar desenez tamam diyorlar, küçükler falan. Ama herkesin zihniyeti bu küçük ama kendiniz gibi eğitin. Küçüğünü alın, istediğiniz gibi eğitirsiniz."

K3: "Kimse karışmadı. Amcam yoktu, halam vardı. Halam kendi köyündeydi oda karışmadı"

Olağan Karşılandı

K2: "Hepsi normal karşıladı, bu zamanki gibi değil. Baba dedikten sonra anne bir şey diyemez. Baba kabul ettikten sonra hiç kimse karışamaz."

Destek Olundu

K1: "Maşallah diyordu herkes. Herkes evlenmemize seviniyordu. Ben temizdim ev işleri yapardım. Maşallah deyip beni şey yapıyorlardı. Çevremdekiler akrabalarım komşularım beni çok seviyordu Kıymetimi hep bildiler hala bile kıymetimi biliyorlar. Bu mahalledeki gelinlik kızların hepsini ben hazırladım."

3.5. Erken Evliliğin Eğitime Etkisi

Tema	Alt Temalar	Frekans
Erken Evliliğin Eğitime Etkisi	Olumsuz Etki	10

Tablo 6. Erken Yaşta Evliliğin Eğitime Etkisi

Erken evlilik yapmış kadınların evliliğin eğitime etkisine yönelik görüşlerine bakıldığında tüm katılımcıların erken evlilik yapmaları sonucunda eğitim hayatlarının olumsuz etkilendiği görülmüştür. Katılımcıların erken evliliklerinin eğitime hayatlarına olan etkisine yönelik belirttikleri ifadelerle bakıldığında;

Olumsuz Etkisi Oldu

K10: "Evlendim. İkinci gün dediler seni okula göndermeyeceğiz. O zaman tam da yazılılar başlamıştı. 7. Sınıftaydım zaten. Ondan sonra bırakmak zorunda kaldım. Çok üzüldüm. Çok ağladım. Bir ben biliyorum ne kadar üzüldüm bir de Allah. Bana birçok

konuda destek oldular kaynanam ile kayınbabam. Ama okula göndertmediler."

K9: "Tamamen bitti (eğitim, meslek, arkadaşlar ile ilişki). Hayat orda bitti benim için. Kötü etkiledi hayatımı. Ben evlilik hayatımda da çalıştım. 12 senedir bu işi yapıyorum, temizlik içindeyim"

K8: "Zaten okula gitmiyordum. Erken yaşta evlendiğim için değil ailem hiç okula göndermediği için okuyamadım. Ama okumayı çok isterdim. Köyümüzde doktor, hemşire olmadığı için doktor, hemşire ya da avukat olmayı çok isterdim. Öyle aklımda kalmış. Evlendikten sonra eşim okuluna devam etti. Köyde okuma yazma kursu açıldı. Eşim sürekli okulda, ben çocuk sahibi, bir de kaynanam ile kayınbabamın bakımları benim boynumda gidemedim. Hem de izin yoktu"

K7: "Hiç okula gitmedim. Biz köydeydik, beni okula gönderdiler. 2 ay mı 3 ay mı gittim. Kimliğim yoktu. Öğretmenim bana dedi babana söyle okula gelsin. Babam geldi. Hocam dedi işte, göndermek istiyorsan onun kimliğini çıkar. Babamda çıkarmadı. Sonra (köyden) Cizre'ye geldik. Artık beni burada da göndermediler. Sonra işte biraz büyüdüm, beni okula göndermediniz bari kursa gönderin dedim. 2 ay kursa gittim. Kursu gittiğimde nişanlıydım. Evlendikten sonra da bıraktım kursu. Okuyorum ama yazamıyorum. Okusaydım benim hayallerim çoktu ama okutmadılar. Ya doktor ya hemşire olurum."

K6: "Okulum yarım kaldı, okuyamadım. Okuyamadım okumakta istiyordum aslında. Sorumluluklarım artı. Ne yemek yapmasını

biliyordum. Hiçbir şey yapmasını bilmiyordum. Yavaş yavaş öğrendim. Annemde şu an çok pişman, keşke okusaydın diyor. Meslek hayatımı da etkiledi. Hem arkadaşlarımdan uzak kaldım hem bambaşka bir hayata giriş yaptım. Eşim arkadaşlarımla konuşmama izin vermiyor."

K5: "Ben zaten ortaokulu bitirdim, liseye gitmeme annem izin vermedi. Annem doğrusu düşünceleriyle geride kalmış birisi. Çevre kötü, zaman kötü falan dediler. Annemin kafasını doldurdular, o yüzden (okula) gitmeme izin vermedi. Ama hiçbir şekilde hayalimden vaz geçmedim. Peşinden koşuyorum şu an. Okusaydım avukat olacağımdan kesinlikle şüphem yoktu diyorum. Ya şu şartlarda bile şu imkanlarda bile hala hayalimin peşinden koşuyorum. Dışarıdan liseyi bitirip üniversite okumanın peşindeyim şu an."

K4: "Şöyle söyleyeyim: şimdiki zamana bakıyorum, eski zamana bakıyorum. Şimdiki aklım olsa asla erken evlenmezdim. Çünkü okumam yazmam yok, Türkçemiz düzgün değil. Çocuklarımla dersleri oluyor, ben ilgilenemiyorum, yapamıyorum. Yaptırıyorum ama yapamıyorum."

K3: "Okuma yazma kursuna gitmek isterdim ama daha yaş geçti çoluk çocuk oldu artık edemedim gideyim. Yani zor olmuştu"

K2: "tabi ki etkiliyor insanların ilişkilerini. Ben dikiş kursuna gidiyordum. Tabii ki orayı devam etmek istiyordum. Dikiş Kursu Öğretmeni olmak istiyordum. Mecburen evlendikten sonra onu da bıraktım. Tabii ki insanın tam bütün bir hayatı değişiyor. Almanya'dan geldikten sonra buradaki okullar bana çok tuhaf geliyordu, okuyamıyordum. 2 okul değiştirdim gene okula bir

türlü uyum sağlayamadım ama dikiş kursuna o tür şeylere çok merakım vardı. "

K1: "Sonradan öğrenmek için çabaladım ama çocuklarım küçük ve hastaydılar, engelliydiler gözlerinde sıkıntı vardı. Çocuklarıma öncelik verdim."

3.6. Erken Evliliğin Sağlığa Etkisi

Tema	Alt Temalar	Frekans
Erken Evliliğin Sağlığa Etkisi	Olumsuz Etki	10

Tablo 7. Erken Evliliğin Sağlığa Etkisi

Erken evlilik yapmış kadınların evliliğin sağlığa etkisine yönelik görüşlerine bakıldığında tüm katılımcıların erken evlilik yapmaları sonucunda sağlıklarının olumsuz etkilendiği görülmüştür. Katılımcıların erken evliliklerinin eğitime hayatlarına olan etkisine yönelik belirttikleri ifadelere bakıldığında;

Olumsuz Etkisi Oldu

K10: "Çok. Çok. Nerden başlasam? Alerjik astımım var, triodim çıktı ameliyat oldum. İlk doğumunda bebeğimi emzirmeyi bilmiyordum. Göğsümde süt birikti, bozuldu, kitle oluştu göğsümde, iltihap oluşmuştu, ameliyat olmak zorunda kaldım. O kadar çok üzüldüm, stress yaptım ki mideme vurdu. Hala mide rahatsızlığı hissediyorum. İlaç kullanmadan hiçbir şey yiyemiyorum."

K9: "Evet ilk evlendiğim zamanlarda çok yaşadım (beden ve ruh sağlığı problemleri). 4 aylık hamileydim, bilmiyordum (hamile

olduğunu). Evlenir evlenmez hamile kaldım. Sürekli rahatsızım diyordum, uyuyordum. Bu sefer kaynanam iş yapmamak için yapıyorsun diyordu. Eşime şikayet ediyordu. Eşim beni dövüyordu."

K8: "Nasıl desem, ben o yaşta evlenmesem her halde bu şekilde olmayacaktım. Şu an diyetisyene gidiyorum, sık ve çok doğum yaptığım için hareketsiz kaldığımı söyledi. Ne kendime zaman ayırdım ne de kendime baktım. Sürekli ev işi yap, otur. Gittikçe kilo aldım. Üst üste bebek sahibi oldum. Ben aklım yoktu ki kendim için bir şey yapayım. Ya da aradan 1-2-5 yıl geçsin öyle çocuk sahibi olayım. 1-2 defa kalbim sıkıştı falan."

K7: "Bir tane düşük yaptım. Bedenim kaldıramadı. Aç yattığım geceler oluyordu. Kaynanam bana yemek vermiyordu. Çok çektim. Her hamile kaldığımda dişlerim çatlıyor, diş etlerimde sorunlar yaşıyorum. Evlendikten 4 ay sonra kaynanam küfretmeye beni dövmeye başladı (psikolojik şiddet ve fiziksel şiddet)."

K6: "Ruhsal olarak çok zor zamanlardı. Kararsızdım. Kendimi çok yalnız hissettim. Bu yüzden intihar ettiğim zamanlar oldu. Ben az önce dedim. Hiçbir şekilde evden çıkmama izin vermiyor. Beni abisinden babasından koruyor, ruh hastası bir insan. Benimle tartıştı, birkaç gün konuşmadık küs kaldık. Yatağını ayırdı. Bende dayanamadım, ilaç içtim. Hastaneye kaldırıldım, zor günler geçirdim. Psikolojik şiddete uğradım. Hala bile uğruyorum. Bakkala bile çıkamıyorum. Ona göre kadın hakkı hukuku yok."

K5: "Tabi ki. Yani ergenlik döneminde vücut kendini geliştiriyor. Mesela ergenlik döneminde evlendik, yeni yeni vücut kendini

geliştiriyor. Hem ruhen hem bedenen. İnsan hem ruhen de çoküyor. Mesela ben 17 yaşında hamile kaldım. 18 yaşında anne oldum. Yeni doğum yaptığımda intihar etmeyi bile düşündüm. O kadar çok psikolojim bozuktu ki... Ben evlendim, 3-4 ay sonra eşim askere gitti. Eşim askerdeyken ben doğum yaptım. Çok yalnızdım, yalnız hissettim."

K4: "Tabi ki insan etkileniyor, hastalıklar oluyor. Bende işten (ev işleri) desem yalan olur. İş yapmıyorduk çok. Zaten herkes evini temizler, işini yapar. Bir düşüğüüm oldu, o da ağır kaldırma ya da iş yapmaktan değildi. Tabi ki insan hastalanıyor doğum yapıyor hastalık çıkıyor, bel fıtığı çıkıyor. Bir sürü hastalık çıkıyor. Yani küçük çocuğumdan sonra kriz geçirdim. Hala da kalbimde sorun var. Şehirden köye gitmek ve tanımadığın insanların içine girmek bana yalnızlık duygusunu çok fazla hissettirdi. İster istemez aileni özlürsün. Çok şey olur, insan toparlanamıyor. Zaman gerekiyor toparlanmak için. Alışmak lazım."

K3: "Astım hastalığı oluştu. Kocam sigara içiyordu. Akciğer kanserinden öldü. Bende 15 senedir astım hastayım. Sinirden kahırdan tansiyonum çıktı. Tansiyon çoktandır var, 20 seneden fazla oldu. Çok fazla doğum yaptığım için üst üste oldu. Aldığım kiloyu veremedim, 160 kiloya kadar çıktım."

K2: "İlk başta insan tabi ki üzülüyor başka bir aileye başka bir dünyaya giriyorsun. Onlara ayak uyduramıyorsan ne kadar çabalasan da başka bir şey bekliyor. Ee sen o görevi yapamadıktan sonra tabi ki insan üzülüyor. Psikolojisi bozuluyor. Valla hastalık daha fazla arttı, çok çok yaralar açtı. Koah hastasıyım artık yürüyemiyorum. Bel fıtığım var, boyun fıtığım var, astımım var, tansiyon hastasıyım, şeker hastasıyım başka sayayım mı? Yani

gerçekten hastalıktan ayakta duramıyorum içime atmaktan anlatamamaktan kime anlatacağım."

K1: "Birçok hastalık yaşama sebep oldu. Verem bile oldum. Yaklaşık 5 ay tedavi oldum. Şükürler olsun ki iyileştim. Bunlar 20 yıl önceydi. Ruhsal olarak ise evliliğin ne olduğunu bilmiyordum, çok eziyet çektim, çok ezildim. Köle gibi çalıştırıldım. Kaynanam yatalaktı ona bakıcı olarak geldim. Bu da benim psikolojimi çok kötü etkiledi. Kendimi yalnız ve çaresiz hissettim hep ve kaynanamın altını değiştirmek ve bakımını yapmaktan bel fitiği ve boyun fitiği başladı. Kendimi yalnız hissettiğim için sigaraya başladım. Bekarken sigara içmiyordum. Sıkıntılardan sigara içmeye başladın. Ta ki guatr çıkana kadar sigara içmeye devam ettim. 10 yıldan fazla sigara içtim. 3. Çocuğuma gebe kaldım bu süreçte. Doktor bebeğim ile sigara arasında bir seçim yapmam gerektiğini söyledi. Bırakacaksın deyince bıraktım."

3.7. Çocuk Sahibi Olma Kararı ve Deneyimi

Tema	Alt Temalar	Frekans
Erken Evlilikte Çocuk Sahibi Olma Kararı	Eş Talebi	1
	Kendiliğinden	5
	Kendi Kararı	2
	Aile Baskısı	2

Tablo 8. Kadınların Çocuk Sahibi Olma Kararı

Erken evlilik yapmış kadınların çocuk sahibi olma kararı ve deneyimine ilişkin görüşlerine bakıldığında 1 katılımcının eşinin isteği ile çocuk sahibi olduklarını, 5 katılımcı kendiliğinden çocuk sahibi olduğunu, 2 katılımcının kendi kararıyla çocuk sahibi olduğunu, 2 katılımcının aile baskısı ile çocuk sahibi

olduğunu belirtmiştir. Katılımcıların çocuk sahibi olma kararına ilişkin görüşlere bakıldığında;

Eş Talebi

K10: "Valla eşim çok istiyordu. Yaşı küçük olmasına rağmen istiyordu. Millette şey diyordu: evlenmişsiniz sonuçta. Çocuğunuz olsun. Ailesi de baskı kuruyordu. Aslında ben çocuk doğurmak istemiyordum. 2. Çocuğum oldu. Dedim yeter. Eşim çok istiyordu."

Kendiliğinden

K8: "Bir baktık ki hamileyim. Ne ben biliyordum ne de eşim. Şimdiki aklım olsa korunurduk. Ama o zaman bilmiyorduk. Gerçekten bir şey bilmiyorduk. Evliliğin üzerinden 1 yıl geçince herkes soruyordu "Hamile misin?" diye. Ben hamileliğin ne olduğunu bilmiyordum"

K7: "İlkinde istiyordum ama düşük yaptım. İkinci çocuğumda erken doğum yaptım. Zaten bir buçuk sene hiç çocuğum olmadı. Çocuğum olursa her şey düzelir diye düşünüyordum. Ama batan gemiye yolcu almak gibi bir şey bu düşünce zaten yolunda gitmeyen evlilikler için. Ama diğer çocuklarımı istemiyordum. Korunmayı bilmediğim için oldu."

K5: "Bu kadar aklım yoktu. Bize işte eveleneceksin, önlemini alacaksın demediler. Kafam çalışmıyordu bu tür şeylere. İlk ayda anladım ki hamile kalmışım. Eşim askere gitti. Hem gebeliğimi hem doğumumu her şeyi yalnız başıma atlattım. Birileri yönlendirmedi. Hemen hamile kaldım"

K4: "Hiç düşünmeden öyle kısmet oldu. Eşim çocuk çok istemiyordu. Diyordu 1 kızım 1 oğlum olsun yeter. Zaten 2 tane oldu diyordu yeter, hiç istemiyordu ama ben istiyordum. Zaten 15 yaşında evlendim 16 yaşında gebeydim. Güzel bir duyguydu, bebeğine ilgi gösterirsen sevmeyi bilirsen güzel. İlk bebekte insan bilmiyor çok fazla nasıl duşunu aldıracağını, altını değiştireceğini. Güzel bir duygu ama çok zor. İlk çocuğumda kaynanam başını yıkardı, bana yardım ederdi. Küçükken hep oyuncaklarla oynardık ama şimdi gerçeğini görüyorsun daha güzel oluyor."

K3: "hiç kimse bir şey söylemedi, kimse yönlendirmedi. Allah ne verdiyse oydu. Biraz yaş büyük oldu, ondan sonra bıraktık çocuğu. Çok fazla çocuğum olsun istemiyordum"

Kendi Kararı

K6: "İlk evlendiğimizde ben istemiyordum. Bir iki ay geçti, eşim çok istiyordu. Eşim isteyince bende istedim. Birlikte karar verdik. Anne olduğumun farkında değildim. Hamileliğim fazla zor geçmedi ama sezeryan oldum. 40 gün boyunca hastaydım, yatakta kaldım yani. Bir çocuğu verdiler kucağıma, emzirme olsun, altını değiştirmek olsun, altını bile değiştiremiyordum. Bilmiyordum çocuk bakımını. Bilmiyordum. Halada çözmüş sayılmam (gülümseyerek). Anne olduğumu sonradan fark ettim. Doğum yaptıktan sonra annelere geldim, annem bana öğretti. Benim için çok zordu. Ben daha çocukken, çocuk sahibi oldum. Bir çocuğun geleceğini annesi belirler. Ben bir hevesle evet dedim ama çok pişman oldum."

K2: "Biz kendimiz istedik akrabaların bir etkisi olmadı."

Aile Baskısı

K9: "Vermedim hiçbir şekilde. 1. Çocukta bilmiyordum. 2. çocukta eşim korunmama izin vermiyordu. Kendimi yine korumaya çalışıyordum ama ilaçsız koruyamadım. Çünkü hastaneye gitmeme izin vermiyordu. Spiral taktım, öğrendi. Hastaneye tekrar götürüp spirali çıkardı. "Sen işte niye korunuyorsun? Beni istemiyor musun? Çocuğunu alıp kaçacak mısın?" diyordu."

K1: "Çocuğun ne olduğunu bilmiyordum. Kaynanam ve kayınbabam yeter artık çocuklarınız olsun dedi. Ne zaman çocuk yapacaksınız dedi. Kaynanam çocukları çok severdi o sebeple torunları olsun istiyordu. İlk 4 yıl çocuğum olmadı. Çocuğum olsun diye tedavide oldum, "ziyaret (türbe) ziyaret de dolaştırıldım. 18 yaşında anne oldum."

3.8. Erken Evlilikte Eşleri ile Olan İlişkileri

Tema	Alt Temalar	Frekans
Erken Evlilikte Eşleri ile Olan İlişki	İlgisiz	1
	İyi	2
	Dengeli	4
	Aile Etkisinde	3

Tablo 9. Erken Evlilik Yapan Kadınların Eşleri ile İlişkileri

Erken evlilik yapmış kadınların eşleri ile olan ilişkilerine dair görüşlerine bakıldığında 1 katılımcının eşinin ilgisiz olduğu, 2 katılımcının eşiyile ilişkilerinin iyi olduğu, 4 katılımcının eşiyile ilişkisinin dengeli olduğu ve 3 katılımcının eşiyile ilişkilerinin aile etkisinde olduğu görülmektedir.

İlgisiz

K8: "Süreci baştan alacak olursak, evlendikten sonra eşim bana ilgi göstermeye başladı. Ben hamile kaldıktan sonra benimle ilgilenmemeye başladı. Sonra zaten 5 yıl üniversite, 1 yıl askerlik derken bizim ilişki tam bir ilişki olmadı aslında. Bilmiyordu onu da suçlayamam. Önemli olan işe gitmek para kazanmak değil, önemli olan ilgi göstermek sevmek. Bana değer verdiğini hissetmiyorum. Ben hala onu tanımıyorum. O beni tanımıyor. Benim hala sevinçlerimi üzüntülerimi bilmiyor. Bende onunkilerini bilmiyorum."

İyi

K10: "Valla çok şükür iyidir. Ondan bazı konularda çok sıkıntı çektim. O da şöyle, onun da yaşına verdim. O da küçüktü. O da bilmiyordu. Onun dışında eşimle çok şükür büyük sıkıntılarımız yok. 25 senelik evli olmamıza rağmen aramızdaki sevgi saygı halen aynı."

K3: "Kocam sinirli değildi, iyiydi. Kıymetimi biliyordu, seviyordu beni. Ama resmi nikahım yoktu."

Dengeli

K7: "Şu anda iyi. Bana küfür (söylemiyor) şiddet yapmıyor (uygulamıyor) ama huzursuzluklarımız var. 2 defa boşanma eşliğine geldik. 1. de açtığında mahkemeye 15 gün kala dava mı geri çektim. Çocuklar ondaydı, ben davayı çocuklar için açtım. Sonra dedi ki davayı açsan da sana çocukları vermem, göstermem falan. Dedi gel ne istiyorsan senin dediğin gibi olsun. Gittim davayı geri çektim. Çocuklarım için sürekli vazgeçtim. Çocuklarımı kullanıyor. Ben ona gideyim diye. Ailesinden uzak

kalınca sorunlarımız azalıyor ama en büyük sorunumuz maddiyattan kaynaklı. Eşim çalışmıyor, kirada oturuyoruz. Herhangi bir gelirimiz yok ve sorunlarımız bundan kaynaklanıyor."

K6: "Eşimle aynı ortamda bulunduğumuzda anlaşıyoruz ama benden uzakta olunca anlaşamıyoruz, tartışıyoruz hep. Bazen mutluyum bazen mutsuz. Aramıza mesafe girdiğinde mutsuz oluyoruz."

K4: "Zaten geldiğimde eşim askerliğini çoktandır yapmıştı. Biz evlendiğimizde eşim 28 yaşındaydı. Yaş farkı çok vardı. Eşim şimdi de kötü değil ama ilk başlarda her şey yeni olduğu için daha ilgiliydi. Irak'a gidip geldiğinde yorgun oluyordu. Eve geldiğinde zaten evde çok kalmıyordu, gidiyordular. 15 gün kalıp tekrar geliyordular. Zaten hep sık sık gidiyordular. Şimdi de iyi, çocuklarına bakıyor, onların masraflarını falan karşılıyor, onların ne isteği olsa getiriyor. Bir sıkıntı yok Allah'a şükür."

K2: "Ee çok şey değişti. İnsan ilk başta birbirini tanımıyor tabi ki zorluklar olacak. Çekişmeler olacak. İnsan zamanla birbirini tanıyor. Allah'a şükür tam şimdi yerine oturacak zamanla ancak taşlar yerine oturur öyle hemen hemen oturmaz. "

Aile Etkisinde

K9: "Eşimle hiçbir zaman anlaşmadık biz. Ben kaçış olarak düşündüm onu. O da beni o şekilde kandırdı, kabul etti. Hiçbir şekilde beraberliğimiz olmayacaktı. Evlendikten bir hafta sonra biz kaçıp gidecektik. O da ailesiyle sorun yaşıyordu zaten. Çocuk akli... Biz o şekilde karar verdik. Ben inandım ona, çok şey vaat etti bana. Devlete sığınacaz dedi. Evlendikten bir hafta sonra

beraber olmak istedi, ben kesinlikle kabul etmedim. Çünkü biz böyle konuştuk senle. Bu sefer öyle deyince şiddet uyguladı bana. Annesi falan geldi onlara söyledi. “Başkasına verecektiler, ben onun hayatını kurtardım, ben evlendim”. Bu sefer öyle deyince kayınpederim dövdü beni. “O kadar düğün masrafı yaptık, altın taktık, onu yaptık, şunu yaptık, sen kaçmak için mi geldin bu eve?” O hafta yaşamadığım bir şey kalmadı gerçekten. Ailecek şiddet uyguladılar bana.”

K5: "Birkaç kere boşanma seviyesine geldik. Çoğunluk ailesinden kaynaklı. Evin içinde olmamız, buradaki şartlar falan. Ama bir türlü istediğime ulaşamadım, yapamadım. İnsanın dayanacak bir ailesi olmayınca ne olursa olsun katlanmak zorunda kalıyor."

K1: "İlk başlarda karı-koca ilişkimiz yoktu. Anne ve babasından çok utanırdı eşim. Ne bana sevgisini gösterir hissettirirdi ne de çocuklarına. Eşimin anne ve babası vefat ettikten sonra, elhamdülillah sevgisini, ilgisini daha çok göstermeye başladı. Şu an güzel bir ilişkimiz var. Çocukları ile ilgilenmeye başladı. İhtiyaçlarımızı karşılamaya başladı."

3.9. Erken Evlilikte Sorun Çözme Yolları

Tema	Alt Temalar	Frekans
Erken Evlilikte Sorun Çözme Yolları	Önemsemeyerek	1
	Konuşarak	2
	Kendi İçinde Yaşamak	7

Tablo 10. Kadınların Sorun Çözme Yolları

Erken evlilik yapmış kadınların sorunlarını çözme yollarına ilişkin görüşlerine bakıldığında 1 katılımcının sorunları önemsemeyerek, 2 katılımcının konuşarak, 7 katılımcının ise

sorunları kendi içinde yaşadığını belirtmiştir. Katılımcıların evliliklerinde sorun çözme yollarına bakıldığında;

Önemsemeyerek

K8: "Büyük şeyleri (sorunlarımızı) görmezden geliyorum. Ya da bir şekilde atlatmaya çalışıyorum. Konuşarak hiçbir şey çözemiyoruz. Ne ben onu anlıyorum. Ne de o beni anlıyor. Aslında ben çoğu şeyin farkındayım. O farkında değil. Bir sorun oluyor. Onunla çözemeyeceğimi biliyorum. Atlıyorum bende. Kendim halletmeye çalışıyorum. Elimden geldiği kadar."

Konuşarak

K10: "Kendi aramızda konuşarak. Zaten dedim ya 15 yıl kaynanam ve kayınbabam ile yaşadık. Ev halkına hiçbir zaman sorun yansıtmıyorduk. Gece 12'de bile olsa, o sıkıntıyı kendi odamızda hallediyorduk."

K7: "Birilerine danışmıyoruz. Sinirlendiğimizde kızıyoruz, bağıyoruz, çağırıyoruz ama sinirimiz geçtiğinde konuşuyoruz. Hiç kimseye anlatmıyoruz. Herkesten umudumu kesmişim. Bir ablam var sadece ona anlatıyorum."

Kendi İçinde Yaşamak

K9: "Hiç kimseden destek almadık. Hep kendim kendi kendimi teselli ettim. Kendi kendime çözüm buldum. Kendi kendimi iyileştirdim. Hep kendi kendimi destekledim. Hiçbir zaman arkamda kimse olmadı. Her zaman tek başıyım."

K6: "Bazen çözüyoruz. Bazen bir tarafın alttan alması lazım. Genelde alttan alan taraf da ben oluyorum. Kaynanamla kültür farkı olduğu için aramızda, onların bakış açısı farklı. Beni

savunmuyor eşime karşı. "Ben izin versem de eşinden izin yoksa karışmam" diyor."

K5: "Hiçbir şekilde bir destekçim yok. Gerçekten ne onun ailesi tarafından ne kendi ailem tarafından. Hep içime atıyorum. Bugün geçti, yarına Allah kerim diyorum. Benim ömrüm sadece böyle geçti. En büyük destekçim babamdı. Babam da rahmet edince derdimi anlatacak kimsem kalmadı o gittiğindedir. Kendimi kocaman bir boşlukta hissediyorum. Kimse de onun yerini dolduramıyor zaten."

K4: "Ben hiç kimseye söylemem. Bir sıkıntı olunca konuşarak çözüyoruz. İnsan konuşarak çözmeseydi kimse çözemez valla. Küsse de hemen barışıyoruz. Ben zaten o huyunu sevmiyorum, küstüğümde hiç benimle konuşsun istemiyorum ama konuşuyor. Zaten bende küsem o kadar dargın kalmam çocuklar için. Onların psikolojisi falan görmesinler öyle diye. Zaten büyük olaylar olmuyor, ister istemez tartışmalar oluyor olduğunda konuşarak çözüyoruz."

K3: "Etrafımda kimse yoktu, kimseye anlatamıyorduk. İçimize atıyorduk genelde"

K2: "Bizde elimizde geldiği kadar diyorduk çocuklar duymasın, etkilenmesin. Bizde öyle yapıyorduk. Ben hiç konuşmazdım kimseye anlatmıyordum. Kimseden yardım almıyordum. İçime atıyordum, bazen ona anlatıyordum. Öyle o zaman ki insanlar şimdiler gibi bilinçli değildi. O zamanlar anlatsan o hoo hemen hemen herkese söylerler. Hemen insanı yadırgarlar. Demiyorlar işte küçük çocuktur, bilmiyordur, bir hata yapmış yada bir şey yok. Onun için hiçbir kimseye anlatmıyordum."

K1:"Problemlerimizi hiç kimseye anlatamazdık. Sadece anneme anlatabilirdim. Bir gün çok yoruldu, gül desenli vazoyu yanlışlıkla kırdım, kaynanam benimle kavga etti. Evi terk edip anneme gittim. Annem beni rezil etti, 1 saniye bile burada durma, çabuk evine git dedi. Anne bir saniye dur, sana derdimi anlatayım dedim. Neden böyle yapıyorsun dedim. "Asla dedi. Kaynanan benim bacımdır ne dediye ne yaptıysa benim bacımdır. Sana yol vermiyorum". Aldı beni, evime geri getirdi. O gün bugündür kimseye sorunlarımızı ne anlatabiliyoruz ne de destek alabiliyoruz. Bırakmadılar. Ayıp dediler. Evine düzenine bak, kimseye anlatma dediler. Annem sana yapılan hakaret, söylemler bana söylenmiştir, boş ver dedi. Başka ailelerde bu durum böyle değildi, bizim ailemizde böyleydi. Bunun sebebi beni akrabalarına vermiş olmasıydı."

3.10. Erken Evliliğin Önlenmesine Dair Düşünceleri

Tema	Alt Temalar	Frekans
Erken Evliliğin Önlenmesi	Konuşarak	1
	Çocuklara Sevgi Göstermek	1
	Denetim Yapılarak	2
	Geç Evlenerek	1
	Eğitim Verilerek	3
	Aile Baskısından Kurtularak	2

Tablo 11. Kadınların Erken Evliliğin Önlenmesine İlişkin Düşünceleri

Erken evlilik yapmış kadınların erken evliliğin önlenmesine ilişkin görüşlerine bakıldığında 1 katılımcının kızlarla konuşarak vazgeçirilmesi gerektiği, 1 katılımcının çocuklara sevgi gösterilmesi gerektiği, 2 katılımcı denetimlerin

arttırılması gerektiğine,2 katılımcının geç evlenilmesi gerektiği, 3 katılımcının eğitim verilmesi gerektiği ve 2 katılımcının kızların aile baskısından kurtulması gerektiğine dair görüş bildirmiştir. Katılımcıların erken evliliğin önlenmesine dair bulgularına bakıldığında;

Konuşarak

K7: "Valla önlensin. Erken yaşta evlenmek güzel değil. İnsan küçük yaşta evleniyor, anne oluyor, gelin oluyor çok zor. Zaten kolay bir şey yok ama erken evlenmek daha zor. Ben bazen kardeşime de diyorum benim başıma gelmiş ne çocuklarımın başına getirecem ne bırakacağım küçük yaşta evlenmek isteseler izin vermem. Başıma çok gelmiş ben kızıma yapmam. Yaşayan görmüş birini karşısına oturtacam ve yaşadığı zorlukları anlatacak. Bu şekilde belki vazgeçebilir."

Çocuklara Sevgi Göstermek

K6: "Tabi ki de önermiyorum. Evlenmemeleri lazım. Bir hevesle oluyor gerçekten. Sonradan pişmanlık duygusu yaşıyorsun ve sonradan hiçbir şekilde bir faydası olmuyor. Benim yaşadıklarımı kızımın yaşamasını tabi ki de istemem. Ben bir hevesle yaptım. Belki ilerde oda (kızı) ister ama ona bir şeyler öğretirim. Elimden geldiğince ona yardımcı olurum, ona arkadaş gibi davranırım. Sorunlarını bana anlatsın ki ona çözüm önerebileyim. Başkasına sırtını yaslamasın diye bana söylemesini isterim sorunlarını. Bir anne evladına sevgi bağı vermezse o evlat başkasında o bağı armaya çalışacaktır."

Denetim Yapılarak

K10: "Şimdikiler zorla evlendirilmez. Çok nadir. Kaymakam, Belediye başkanı gibi ileri gelenler aşiret büyükleri ile konuşmalı."

K5: "Bence bana göre denetimler yapılmalı aynen bu şekilde (sizin ziyaretiniz gibi). Hiç kimse 16 yaşında bile olsa evlendirilmemeli 18 kadar. Ancak evlere denetime gitseler, kim var, kim yok, kim nasıl yaşar ya da buna yönelik cezaları artırırsalar belki önüne geçilir."

Geç Evlenmek

K3: "Valla zararlıdır. Biraz büyük olsa daha iyidir. 22 23 24 yaşları daha iyidir. Daha yeni kendini tanıyorlar, küçükken evlenince insan eziliyor."

Eğitim Verilerek

K9: "Kesinlikle karşıyım, hiçbir şekilde vermesinler. Yani eğitim, eğitim şart özellikle kız çocukları eğitilmeli, bilgilendirilmeleri lazım. Bu şekilde olan hayatları göstermeleri lazım. Örnek almaları için. Çünkü yaşayan insanlardan dinleyince daha fazla etkileniyorlar. Kitap okuyarak, televizyondan görerek hiçbir şekilde inanmazlar. Yoksa yaşayan insanlardan görmeleri lazım"

K8: "Önlensin tabiki de. Vallahi hiç kimsenin başına gelmesin. Çünkü sevmek yetmiyor. Şimdikiler liseye başlıyorlar, bir çocuk ile tanışıyorlar, hemen liseyi bırakıp evleniyorlar. O sanıyor ki hep ilgili olacak, böyle sevecek. Ama öyle değil. Herkes biraz olgun olsun. Bir iş sahibi olsun. En az 20 yaşında olsun. 20 yaşından önce kesin evlenmemeli."

K4: "Bana göre okullarına baksınlar (çocuklar). Meslek sahibi olduktan sonra evlensinler. Yani hiçbir şekilde ailelere önermiyorum. Eğer kız serseriyse, okula gitmek istemiyorsa, orda yanlış hareketleri oluyorsa göndermesin evlensin daha iyi. Eğer okuyacaksa okumasına devam etsin. Hiçbir şekilde kimseyi dinlemesin, okumak daha iyi."

Aile Baskısından Kurtulmak

K2: "Tabi ki önlenmeli ve önlenebilir. Her anne baba küçük yaşta çocuklarını evlendirmesin bilinçlensinler. Çocuklarını geliştirsinler, niye evlendireceksiniz? Güzelce bir eğitin, onlara bir hayat verin, bir iş kursunlar. Ayaklarının üzerinde kalsınlar. Yarın öbürkün evlendiklerinde yani nasıl diyeyim. Yani hastalık var, sağlık var, boşanma var. O zaman her şey için hazırlıklı olsunlar. Nedir 14-15 yaşında evlenmek? 18 yaşına kadar evlenmesinler. 21- 22 yaşında evlensinler, ayakları üzerinde dursunlar. Okullarını bitirsinler. Kollarında altın bilezik olsun, kimseye muhtaç olmasınlar. Evlendikleri zaman kocalarına bile muhtaç olmasın. Kendi parasını, kendi kazansınlar"

K1: "İnsanlar erken yaşta bence evlenebilirler. Kendi hür iradeleri ile evlensinler. Anne ve babaların yönlendirmesi ile ya da zorlaması ile değil. Bence ideal evlenme yaşı 20-25 olmalı, çabalamayı bilmeliler, çocuk bakmayı bilmeliler, evlerini çekip çevirebilmeliler. Ama çocuk yaşta evlenirseler işkence ve eziyet yaşarlar, nasıl evlerini çekip çevireceklerini bilmezler ne kendilerine bakabilirler ne de çocuklarına"

Kadınlar ile yapılan görüşmelerden elde edilen bulgulara göre evlilik öncesi aile ekonomik durumunun "iyi" olduğu,

evlenme şekli ve kararında “ailenin kararı”nın etkili olduğu, erken evlilikte çevrenin “karşı çıktığı”, evliliğin eğitime “olumsuz etkisi”nin olduğu, çocuk sahibi olma kararında “kendiliğinden” (planlanmadığı) olduğu, eş ile ilişkilerinde ilişkinin “dengeli” ya da “aile etkisinde” kaldığı veri kodlarının yoğun biçimde tekrarlandığı görülmektedir.

KOD BULUTU

Şekil 2. Evlilik Deneyimleri ve Erken Evliliklerin Önlenmesine İlişkin Kod Bulutu

Çalışmada kullanılan veri kodlarına ilişkin yoğunluk tablosu Şekil 1’de gösterildiği gibidir. Kod bulutuna göre “Aile Kararı”, “Erken Evliliğe İlişkin Olumsuz Tutum” ve “Kendi İçinde Yaşamak” veri kodlarının yoğunluk bakımından öne çıktığı görülmektedir

TARTIŞMA SONUÇ VE ÖNERİLER

Toplumun yapı taşı olan aile biriminin temeli, evliliklerle kurulmaktadır. Evlilik, toplum ve kültürün şekillendirdiği bir sistem olarak toplumsal kurallar, normlar ve değerlerin aktarılmasına aracı olmaktadır. Toplum nezdinde önemli işlevleri olan evliliklerin sağlıklı bir yapıda olması, önemli bir toplumsal sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla sağlıklı evliliklerden biri olarak erken yaşta yapılan evlilikler, araştırmamızın temel konusu olarak ele alınmıştır.

Hali hazırda bir hukuk devleti olan Türkiye’de evlenme yaşı 18’dir. Fakat çeşitli sebeplerden (ekonomik, eğitim, sosyo-kültürel, vb.) dolayı dünyada olduğu gibi Türkiye’de de erken yaşta yapılan evlilikler güncelliğini korumaktadır. Erken evliliklerde erkeklerden çok kız çocukları etkilendiği için daha çok çocuk gelinlerle karşılaşmaktadır. Boran ve arkadaşlarına göre erkeklerin sadece %5’inin 19 yaşına gelmeden evlendiği görülmektedir. Oysa bu oran kız çocuklarında %35-60 arasında değişmektedir (2013:58). Bu durumda biyopsikososyal gelişimini henüz tamamlamamış kız çocukları, erken yaşta evlilik problemi ile daha fazla karşı karşıya kalmaktadır. Bu sebeple kadınların yaşadığı erken yaşta evlilikler ele alındığı için çalışmanın odağı kadındır. Ayrıca sosyal hizmet evliliğe bütüncül olarak yaklaşarak, bireyi “çevresi içinde” ele aldığından, yapılan çalışmada kadınların yaşadığı erken yaşta evlilik sorunu sosyal hizmet bakış açısı ile incelenmiştir. Bu bölümde ise araştırmanın sonuçları, çalışmanın amaçlarıyla bağlantılı olarak sorulan

sorulara cevap olarak geliştirilen temalar çerçevesinde ele alınacaktır.

Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri

Erken evlilik yapmış kadınların evlilik deneyimleri ve erken evliliklerinin önlenmesine ilişkin düşüncelerinin incelendiği bu araştırma Şırnak ili merkezi, Cizre, İdil ve Silopi ilçelerinde 18 yaşından önce evlilik yapmış 10 kadın ile yürütülmüştür. Katılımcıların en küçüğü 12 yaşında ve en büyüğü ise 17 yaşında erken yaşta evlilik yaşamıştır. KADEM (2014: 1) ve TNSA 2008 (Gök, 2016: 2225) yaptıkları çalışmalara göre Türkiye’de ilk evlilik yaşı cinsiyet fark etmeksizin 12’ye kadar düşmektedir. Araştırmanın sonucu benzer sonuçlar ortaya koyarak 12 yaşında evliliğin gerçekleştiği görülmüştür.

Araştırmanın yapıldığı zamanda katılımcıların en küçüğünün 19, en büyüğünün ise 51 yaşında olması, bu evliliklerinin çalışma grubunda en az üç nesil devam ettiğini, kuşaktan kuşağa aktarıldığını göstermektedir. Doğan Göksel’in (2018: 67) çalışmasına göre toplum, bu evlilikleri meşru ve normal görerek böylece bu evliliklerin kuşaktan kuşağa aktararak varlığını devam ettirir. Ayrıca kuşaktan kuşağa aktarılan bu evlilikler, araştırmanın yapıldığı bölgenin sosyo-kültürel yapısıyla ilişkili olduğu gerçeğini de ortaya çıkardığı düşünülmektedir. Naphambo (2022: 36) Afrika’da bir ülke olan Malavi’de kızların sosyo-kültürel yapıdan etkilenecek erken yaşta evlendiğini ve bu evliliklerin kuşaktan kuşağa aktarıldığını ifade etmektedir.

Araştırmaya katılan kadınların eğitim durumlarına bakıldığında; 10 kadından 2 kadının ortaokul düzeyinde ve 1

kadının ilkokul düzeyinde eğitim gördüğü, 2 kadının okur-yazar olduğu ve 1 kadının okuyabildiği ama yazamadığı 4 kadının ise okuma yazma bilmediği öğrenilmiştir. Erken yaşta evlilik gerçekleştiren kadınların eğitim seviyelerinin düşük olduğu sonucuna varılmıştır. Bu konuda yapılan çalışmalara göre de eğitim seviyesi azaldıkça erken yaşta evlilik artmakta iken; eğitim seviyesi artıkça erken yaşta evliliğin düştüğü sonucuna ulaşılmıştır (Aydemir, 2011: 20, TBMM, 2009: 14, Kaptanoğlu ve Ergöçmen, 2012: 141-142). TÜİK'in "İllerde Yaşam Endeksi" araştırmasında (TÜİK, 2020) eğitim konusunda Şırnak ilinin 80. sırada olması (derslik sayısının yetersizliği, öğretmen ihtiyacı vb. sorunlar) bu problemin derinleşmesine katkı sağladığı düşünülmektedir. Tomar ve arkadaşlarının (2021: 74-75) dünya çapında en yüksek çocuk yaşta evlilik yaygınlığına sahip ülke olan Nijer'de yaptıkları çalışmada bu yüksek çocuk evlilik oranının düşük eğitim oranından özellikle kadınların eğitim oranından kaynaklandığını belirtmektedir. Naved ve arkadaşlarının (2022: 20) Bangladeş'te yaptıkları araştırmaya göre kadınların eğitime erişmesi, eğitim seviyelerinin artması ile erken yaş evliliklerinde düşüşler yaşanmaya başlamıştır. Naved ve arkadaşları bu durumu "eğitimin sağladığı güç" şeklinde yorumlamaktadır. Pandey'in (2017, 247) Nepal'de 9783 erken yaşta evlilik yaşamış 15-49 yaşlarında olan kadınların verilerini analiz ettiği çalışmada hem kızların hem de erkeklerin eğitime erişimiyle birlikte, erken yaşta evlenme riskinin kontrol altına alınarak önemli ölçüde azaldığını belirtmektedir. Şırnak ilinde de eğitime erişimin sağlanması (derslik sayısının artırılması, öğretmen ihtiyacının karşılanması, ulaşım vb. çözümler) Bangladeş ve Nepal'deki gibi erken yaş evliliklerinde düşüşler yaşanmasına, erken yaşta evlenme riskinin

kontrol altına alınarak önemli ölçüde azalmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Erken evlilik yapmış kadınların evlilik öncesinde ailelerin gelir durumlarına dair belirttikleri görüşlere bakıldığında büyük çoğunluğunun (%60) ailelerinin gelir durumunun orta ve iyi düzeyde olduğu katılımcılar tarafından belirtmiştir. Literatürün aksine (Yiğit, 2017, s.137,TBMM, 2010: 22, Aydemir, 2011: 16, Myers ve Harvey, 2011: 7) araştırmaya katılan kadınların evlilik süreçlerinde ailelerinin ekonomik durumunun düşüklüğü erken yaşta evlilik yaşamalarına neden olmadığı düşünülmektedir. Bu durum Şırnak ilinin aile yapısı ile sosyo-kültürel yapısıyla açıklanabilir. Jensen ve Thornton, (2003: 16-18) doğurganlığın yüksek olduğu ve ebeveynlerin çok sayıda çocuğu olduğu durumların erken yaşta evliliği arttırdığını belirtmiştir. Şırnak ilinin aile yapısı incelendiğinde doğum oranlarının yüksek, çocuk sayılarının çok sayıda olduğu görülmektedir (TÜİK, 2021). Bu sebeple ekonomik gerekçelerden çok doğum oranlarının ve çocuk sayılarının yüksek olmasının erken yaşta evlilik riskini artırdığı düşünülmektedir. Fakat kadınların erken yaşta evlilik yaşamaları nedeniyle ekonomik problemler yaşayarak yoksullukla karşı karşıya kaldıkları gözlemlenmiştir. Kidman (2017: 663) bu durumu “çocukken evlenen kadınların yoksulluk içinde yaşaması daha olasıdır.” şeklinde ifade etmektedir.

Erken Yaşta Evliliğin Nedenleri

Erken evlilik yapan bireylerin evlenme şekillerine bakıldığında büyük ölçüde aile kararı ile evlendikleri sonucuna ulaşılmıştır. Ailelerin akraba evliliklerini destekledikleri görülmektedir. Erken yaşta akraba evliliği yapmak sorunların halı

altına süpürülmesine, bireylerin yaşanan sorunları hiç kimse ile paylaşamamasına sebep olmaktadır. Katılımcıların sadece iki tanesi severek evlendiğini belirtmiştir. Bu durum erken evliliklerde ailenin kararının çok önemli olduğu ve bu soruna sebebiyet veren durumun aile kararları olduğunu göstermektedir.

Erkan ve Aydın (2010: 191) yaptıkları çalışmada benzer sonuçlar ortaya koyarak Şırnak ilinde evliliklerde ailelerin kararlarının belirleyici olduğunu altını çizmektedir. Goers ve arkadaşları (2022: 2) 2019 yılında Irak'ın kuzeyinde yerinden edilmiş ve ev sahibi toplulukları erken evliliklerle ilgili karşılaştırdığı çalışmada aile yapısı ile ailenin dinamiklerinden kaynaklı olarak “çocuğu erken yaşta evliliğe yönlendirmede ailenin kararının önemli olduğunu” belirtmektedir. Shaheen ve arkadaşlarının (2022: 60-62) Ürdün'de Suriyeli ve ev sahibi Ürdünlü ergenlerin erken yaşta evliliklere bakış açılarının incelediği çalışmada kızların baskı gördüğünü, evlilik kararının kesin olduğunu, başka seçeneklerinin olmadığını, kararlar üzerindeki gücün tamamen ebeveynlere ve diğer aile üyelerine ait olduğunu belirtmiştir. McFarlane ve arkadaşlarının (2016, 706) Amerika Birleşik Devletleri'nde kadın konukevi ve adli servislere müracaat eden 277 erken yaşta evlenmiş kadın ile gerçekleştirdiği araştırmada ebeveynlerinin evlenmeye yönelik baskısı (tecrit tehditti, ekonomik şiddet tehditti vb.) sonucunda aile kararının etkisi ile evlilik gerçekleştirdikleri sonucuna ulaşılmışlardır.

Türkiye ve dünyadaki araştırmalarda kadınların erken yaşta evlenme şekli olan aile kararının belirleyicisinin baba yani ataerkil toplum yapısı olduğunu göz önünde bulundurmak gerekir. Gök (2016: 2225) yaptığı çalışmada ataerkil toplum

yapısında erkeklerin karar verici konumda olması çocuk yaşta evliliklerin nesilden nesle geçmesine neden olabilmekte ve erken yaşta evlilik yaşayan anneler çocuklarını aynı akıbetten kurtaramadığını belirtmiştir.

Katılımcılardan biri eşi ile sosyal medyadan tanıştığını, evlenmek gibi bir niyetinin olmadığını, arkadaşlarına özendiğini, ailesinin bu durumu duyması ile evlenmek zorunda kaldığını ifade etmiştir. Literatüre bakıldığında erken yaşta evlenme şekillerinde sosyal medyadan tanışıp evlenme ile ilgili bir bulguya rastlanmamıştır. “Z kuşağı” ve teknolojik gelişmelerle birlikte bu evlilik şeklinin daha çok karşılaşılabileceği düşünülmektedir. Muharry ve arkadaşlarının (2018: 321) Endonezya’da yaptıkları çalışmada cep telefonu, medya ve internetin yanlış kullanımının erken yaşta evliliklere sebebiyet vereceğini belirtmektedir. Shaheen ve arkadaşları (2022: 62) yaptıkları çalışmada “muhafazakâr kültürlerde, erkek ve kızların evlilik dışında sınırlı etkileşimleri olduğu için” ailelerin duyması ile ergenlerin erken yaşta evlenme ile karşı karşıya kalabileceğini ifade etmektedir.

Araştırmaya katılan katılanların tümü bir süre kaynana ve kayınbabası ile yaşamış hatta üçü halen yaşamaktadır. Burcu ve arkadaşlarının (2015: 80) yapmış olduğu çalışmada bireyin küçük yaşta tercih edilmesinde kaynana ve kayınbaba tarafından istedikleri gibi yetiştirme ile eşin ailesine daha kolay uyum sağlama düşünceleri yer almaktadır. Kaynana ve kayınbaba ile yaşama ise beraberinde mahremiyet, aile içi şiddet, çocuklarını diledikleri gibi yetiştirememek, eşler arasında iletişim kopuklukları gibi sorunlara yol açabilmektedir.

Evlilik sürecinde ailenin kızlarını evlendirmek istemesine çevrenin büyük ölçüde karşı çıktığı analizler sonucunda görülmüştür. Ancak elde edilen bulgular ailelerin verdikleri kararlarda diğer aile bireyleri ve akrabaların karşı çıkmasına rağmen erken evliliğin önüne geçemediğini göstermektedir. Bununla birlikte erken evliliğe aile bireyleri ve çevrenin kayıtsız kaldığı ve olağan karşılandığı da görülmektedir. Yapılan görüşmelerde ve Bayram (2022: 56) çalışmasında bölgedeki töre ve aşiret olgularının etkisi, eski dönemlerdeki baskınlığını yitirmiş olmasına rağmen bölgedeki aşiret sisteminin toplum üzerindeki etkisi halen devam etmektedir. Şırnak ilinde aşiretler arasında “barış sağlanması” ya da ailelerin çocuklarının sevgilisi olduğunu duyduklarında “ailenin adı çıkacağı” düşüncesi ile kadınlar erken yaşta evlenebilmektedir.

Yolcuoğlu’na (2012: 322) göre “sosyal hizmet” çevreyi ve bireyi ayrı ele almak yerine bütüncül bir bakış açısıyla ele alarak meslek elemanlarının olaylara ve olgulara bütüncül bir yaklaşımda bulunmalarını sağlaması gerektiğini vurgulamaktadır. Şahin (2002: 105) “problemi tek boyutuyla ya da görünen yönüyle ele almak sorunun çözümünü güçleştirmektedir. Çeşitli sorunlara, farklı düzeylerde müdahalelerde bulunmak gerekebilir” ifade etmektedir. Dolayısıyla erken yaşta evlilik konusunda yerel bilgi ve çevrenin sorunun çözümüne eklenmesi önemli yer tutmaktadır.

Erken Evliliğin Getirdiği Sağlık Sorunları

Erken evlilik yapan kadınların tamamı hem eğitim hem ruhsal hem de fiziksel olarak olumsuz etkilendiklerini ifade etmişlerdir. Eğitim hayatı ile ilgili okul çağında evlendiklerinden

eğitim görememelerini büyük bir yıkım olarak görmüşlerdir. Ruhsal ve fiziksel olarak erken yaşta çocuk sahibi olmanın da verdiği etkiyle birçok sağlık sorunları yaşamışlardır. Sigara vb. bağımlık yapıcı maddeler kullanmaya başlayarak bağımlı bireyler olabildikleri sonucuna ulaşmıştır.

Nasrullah ve arkadaşlarının da çalışmasına göre (2014: 805-806) erken evlilikler bir dizi sonuca sebep olmaktadır. Bunlardan en bariz ve önemlileri eğitimlerinin sekteye uğraması ve erken yaşta doğum yaparlarsa sonrasında sağlık problemleri yaşamalarıdır. Eğitim seviyesi ise, erken yapılan evliliklerin nedeni aynı zamanda sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Erken yaşta yapılan evlilikler gelişim döneminde olan çocukların eğitim ve öğretim haklarının ellerinden alınmasına neden olmakta; eğitim sürecinden uzaklaştırılan çocuklar meslek sahibi olma ve iş hayatından yoksun bırakılma ile karşı karşıya kalmaktadır. Erken yaşta evlenen kişilerde, evlilik sonrasında, sosyal çevre ile bağını koparma, kendisiyle baş başa kalma isteği, özgüven eksikliği, sosyal aktivitelere katılım isteksizliği gibi sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Aynı zamanda fizyolojik ve psikolojik gelişimini tamamlanmamış olması çocuklarda çeşitli hastalıklara ve psikolojik rahatsızlıklara yol açabilmektedir. Erken yaşta evlendirilen bireyler, eşleri tarafından şiddetin her türlüüne maruz kalma riski ile karşı karşıyadır. Bu evliliklerde aile içi şiddet, geçimsizlik ve bunun sonucunda boşanmalar ile intiharlar görülebilmektedir (TBMM, 2010: 35, Özcebe ve Biçer, 2013: 88, Çakır, 2013: 44-50, Soylu ve Ayaz, 2013: 40-44).

Zaman ve Koski de (2020: 2) erken yaşta evlenmeyi yaşam boyu yansımaları olan bir dizi olumsuz sağlık sonucuyla

ilişkilendirmektedir. Çocukken evlenen kız çocukları ve kadınların, eş şiddeti ve buna bağlı sağlık etkileriyle karşılaşma olasılıkları daha yüksektir (Kidman, 2017: 670). Bunun sonucunda erken yaşta evlenmiş bireyler hayatları boyunca biyopsikososyal sorunlar yaşamaktadır. Le Strat ve arkadaşlarının (2011: 530) Amerika Birleşik Devletleri'nde erken yaşta evlilik yaşamış bireylerle yaptığı çalışmada erken yaşta evliliğin yaşam boyu ve mevcut psikiyatrik bozukluk riskini artırdığını, genel popülasyonda psikiyatrik bozuklukların yüksek olduğunu, çocukluk çağında evli kadınlar arasında psikiyatrik savunmasızlıklar için psikososyal desteğin gerekli olduğunu belirtmiştir.

Fakhari ve arkadaşlarının (2020: 96) İran'da yaptıkları çalışmada erken evlilik ve olumsuz yaşam olaylarının genç yetişkin ve ergenlerde depresyonu etkilediğini; ruh sağlığı, refahı, eğitimi bırakma sebep olmaktadır. İdeal sağlıklarını, akranlarıyla bağ kurmalarını, olgunlaşmalarını engellediğini belirtmiştir. Pandey ve arkadaşlarının (2017: 105) Nepal'de yaptıkları çalışmada 8873 kadından alınan verileri analiz ederek reşit olmadan evlenmelerin kadınları güçsüzleştirdiğini, fiziksel ve zihinsel sağlık sonuçlarını ve çocuklarının sağlık sonuçlarını olumsuz etkilediğini belirtmektedir. Bu kadınların cinsel yolla bulaşan hastalıklar, rahim ağzı kanseri ve doğum sırasında ölüm riski ile karşı karşıya olduklarını sonucuna varmıştır. Sosyal hizmet uzmanlarının, evlenme yaşını geciktirmek, eğitim fırsatlarını iyileştirmek ve sağlık hizmetlerine erişimi desteklemek için yerel halkla birlikte çalışmalar yapması gerektiğini ifade etmişlerdir.

TÜİK (2021) verilerine göre Şanlıurfa ilinden sonra doğurganlık hızının en yüksek olduğu Şırnak ilinin, Hakkari ilinden sonra genç nüfus oranının en yüksek il olduğu bilinmektedir. Toplam nüfusu 546.589 olan Şırnak ilinde 15-19 yaş arası genç nüfusu 60.649'dur. Bu nüfusa verilen sağlık hizmetleri ve erişimi (kadın hastalıkları ve doğum uzmanı, çocuk hastalıkları uzmanı, psikolog, şhu sayısı vb. sorunlar) erken yaşta evlilik yaşamış bireylerin ve çocuklarının yaşadıkları fiziksel, zihinsel, ruhsal sağlık sonuçlarını olumsuz manada derinleştirdiği düşünülmektedir.

Erken Yaşta Evlilik Deneyimi

Erken yaşta evlilik yapan kadınların çocuk sahibi olmaları yaşlarının küçük olmasının da etkisiyle korunma yollarını bilmediklerinden ya da eşleri tarafından engellendiğinden kendiliğinden (bilinçsiz) çocuk sahibi olduklarını belirtmişlerdir. Erken gebeliklerden dolayı gebelik döneminde ve sonrasında ölü doğum, bebek ölümü, düşük ve daha nice sağlık sorunu yaşadıklarını ifade etmişlerdir.

Yıldız (2018: 2) ve Aydemir (2011: 27-29) çalışmalarında belirttiği gibi erken yaşta evlenmiş kadınların gebelik süreçleri ve doğumları kendileri ve bebekleri için tehlike oluşturmaktadır. Bununla birlikte eşlerinin talepleri, ailelerin baskıları ile de çocuk sahibi olduklarını bildirmişlerdir. Yiğit'in ifade ettiği gibi (2015: 42-50) toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin kadınlar açısından dezavantajlı bir şekilde bu evliliklere net bir şekilde yansıdığı görülmektedir. Kadının bedenini ve geleceğini ilgilendiren bu konuda bile söz hakkının sınırlı olduğu görülmektedir.

Çocukları büyüdükçe de daha fazla sorun yaşamaktadır. Çocuk sayısının fazla olması, kendilerinin küçük yaşta olması, kendileri ve çocuklarının hayatlarını etkileyecek hastalıklara sahip olmaları hayatlarını olumsuz etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Kadınların tamamına yakınında çocukların büyümesi sürecinde zorluk yaşadığı görülmüştür. Özellikle ilk çocuğun gebelik, doğum süreci ve bebeklik süreci tüm anneler tarafından sıkıntılı bir süreç olarak ifade edilmiştir. Göknar (2004: 124)'a göre erken yaşta evlenmiş kadınlar çocukları ile aralarındaki ilişkiyi küçük yaşlarda kurmalıdır. Aksi durumda çocuk büyüdükçe veya çocuk sayısı artıka sağlıklı bir iletişim geliştirme zor olacaktır.

Erken yaşta evlilik yapan kadınların eşleri ile olan ilişkilerine yönelik görüşleri ise çeşitlilik göstermektedir. Eşleri ile arası iyi olduğunu belirten katılımcılar olmakla birlikte dengeli şekilde ilişkilerinin olduğunu belirten katılımcılar da mevcuttur. Eşleri ile olan ilişkilerinin aile etkisinde olduğunu belirten katılımcılar da vardır. Boşanmaya çalışan, boşanma sürecinde olduğunu ifade eden katılımcılar olmakla birlikte eşinden ve eşinin ailesinden şiddet gören, intihar girişiminde bulunan katılımcılar da mevcuttur.

Shaheen ve arkadaşları (2022: 61) çalışmasında zorla ve erken evliliklerin sağlıklı ilişkilere yol açtığını ve boşanmanın olumsuz bir sonuç olarak algılandığını bu sebeple eşlerin birbirine katlanmaya çalıştıklarını belirtmiştir. Yıldız (2018:128)'e göre erken evliliklerde boşanma durumunun olması halinde adının çıkacağını düşünen kadınlar yaşadıkları olumsuz

her şeyi sineye çekmekte, çocukları için fedakarlık yaparak evliliği sürdürmeye devam etmektedir.

Erken evlilik yapan kadınların evliliklerinde sorunu çözüme yollarına dair belirttikleri görüşlere bakıldığında büyük çoğunluğunun destekçisi olmadığı için sorunları kendi içlerinde yaşayarak çözmeye, daha doğrusu sorunları kendi içlerinde yaşayarak atlatmaya çalıştıkları görülmektedir. Aile içi ilişkilerdeki en ufak olumsuzluklar bile erken yaşta evlenen kadınların yaşamını olumsuz yönde etkilemektedir. Kadınların eşleri ile sorun yaşaması, bu sorunlara çözüm geliştirememeleri erken evlilik yapan kadınların ruhsal olarak olumsuz etkilenmelerine sebep olmaktadır. Yaşanan sorunlar karşısında resmî kurumlardan yardım almayı düşünen kadınlar mevcut olsa da henüz istenen seviyede olmadığı düşünülmektedir.

Erken Evlilik Hakkındaki Şahsi Fikirler

Görüşülen kadınların tamamı erken yaşta evliliğe ilişkin olumsuz bir tavır sergilemiştir. Erken evlilik yapan kadınların erken evliliğin önlenmesine ilişkin birçok görüş ifade etmişlerdir. Erken evlilik yapan kadınlar, erken evlilik yapacak olan kızlarla konuşarak, aile baskısından kurtularak ve devlet denetimlerinin arttırılması ile gerek ailelere gerekse erken evlilik yapacak olan bireylere eğitimler verilerek sorunun çözülebileceğini belirtmişlerdir.

Katılımcıların önerilerine benzer olarak Doğan Göksel (2018: 127) erken yaşta evlenmiş 100 birey ile gerçekleştirdiği çalışmada kadınların çözüm önerilerinin ilkinin ailelere eğitim ve danışmanlık verilmesi, ikincisinin de ailelerin eğitim seviyesinin

yükseltilmesi gerektiğini belirtmiştir. Erken yaşta evliliklerin önlenmesi için birey ve aileden başlayarak toplumsal değişim hedeflenmelidir.

Öneriler

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular çerçevesinde öneriler getirmenin uygun olacağı düşünülmüştür. Bulgular ışığında sorun alanına dair öneriler:

- 1- Çalışma gurubunda eğitim seviyesinin düşük olduğu sonucu göze çarpmaktadır. Eğitim seviyesi arttıkça erken yaşta evliliklerin azalacağı düşünülmektedir. Şırnak ilinin eğitim endeksi sıralamasında 80.sırada olması, eğitime erişimin düşük olması nedenlerinden dolayı çocuklar eğitim ve öğretimin dışında kalmaktadır. Bu sebeplerden dolayı kız çocuklarının eğitimi için olanaklar arttırılmalıdır. Okul çağında olup okula devam etmeyen çocuklarla ilgili çalışmalar yapıp bu çocukların takibi yapılmalıdır.
- 2- Küreselleşen dünyada televizyon ve özellikle “Z Kuşağı” için sosyal medya önemli bir yer tutmaktadır. Erken yaşta evliliğin zararları ile ilgili kamu spotları yapılması ve bunun sürekli tekrar edilmesi daha fazla bireye ulaşılmasını sağlayarak erken yaşta evlilik konusundaki farkındalığı arttıracağı düşünülmektedir.

- 3- Şırnak ilinde erken evlilik yapmış kadınların yoğun olduğu bir mahalle seçilerek erken yaşta evlilik yaşamış 35 yaşın altındaki kadınlara eğitimler vererek, aralarından gönüllü olan kadınların erken yaşta evlenme potansiyeli olan genç kızlar ve ailelerine yönelik hane ziyaretleri gerçekleştirdikleri koruyucu, önleyici, bilinçlendirme çalışmalarının yapıldığı bir pilot uygulama hayata geçirilebilir.
- 4- Şırnak ilinde töre ve aşiret olgularının etkisi, eski dönemlerdeki baskınlığını yitirmiş olsa da toplum üzerindeki etkisi halen devam etmektedir. Aşiretlerin erken yaşta evliliklerin gerçekleşmemesi / yaşanmaması konusunda karar alması ve bu kararın uygulamaya geçirilmesi erken yaşta evlilik oranını azaltarak evlilik yaşını yükseltecektir.
- 5- Erken yaşta yapılan evliliklerin, yasal boşlukların değerlendirdiği görülmektedir. Kolluk kuvvetleri ya da sosyal hizmetlere başvuru yapmış birey daha sonra aile baskısı ve korkusuyla şikâyetini geri çekebilmektedir. Bu durumun önüne geçilebilmesi için daha caydırıcı önlemler alınması gerekmektedir. Başvuruda bulunan özellikle mağdur kadınların başvurularının üzerinde durulmalı, şikâyetini geri çeken kadınların takibi edilmeli, denetimler yapılmalıdır. Ayrıca hastanelere gelen 18 yaşından küçük

hamile ya da evlilik yapmış kadınlara psiko-sosyal destek verilerek takipleri yapılmalıdır.

- 6- Erken yaşta evlenmiş kadınların iletişim, aile içi şiddet, karar verme, söz sahipliği, maddi kararlar, gebelik dönemi ve sonrası sağlık sorunları, çocuk bakımı vb. birçok konuda sorunlar yaşadıkları, bu sorunların çözümü konusunda psikososyal destek ve danışmanlık hizmetlerine ihtiyaç duydukları anlaşılmaktadır. Yaşanan sorunlar karşısında resmi kurumlardan yardım almayı düşünen kadınlar mevcut olsa da henüz istenen seviyede değildir. Sağlık İl Müdürlüğü'nce, erken evliliklerin çocuklarda oluşturabileceği psiko-sosyal sorunlar ile beden sağlığında sebebiyet verebileceği hasarları ve risklerini anlatacak çalışmalar il merkezinden tüm kırsal kesimlere kadar başlatmalıdır. Sosyal Hizmet Merkezi, ŞÖNİM, ASDEP, ALO 183 vb. daha aktif bir şekilde erken yaşta evlilik yaşamış bireylere psikososyal destek ve danışmanlık hizmetleri sunulmalıdır.
- 7- İleride yapılması muhtemel benzer bir araştırmada erken yaşta evlenmiş kadınların eşlerinin “kendi evlilik deneyimleri” ve “erken evliliklerinin önlenmesine ilişkin düşünceleri” konusunda çalışmaların yapılması önerilmektedir.

YAŞAM ÖYKÜLERİ

Kadın 1

Görüşmeci: Bu çalışmaya kendi isteğinizle, gönüllü olarak mı katıldınız?

Katılımcı: Evet kendi isteğimle katıldım.

Görüşmeci: Kaç yaşındasınız?

Katılımcı: 51 yaşındayım.

Görüşmeci: Kaç yaşında evlendiniz?

Katılımcı: 12-13 yaşlarında evlendim. 38 yıldır evliyim. İlk 4 yıl çocuğum olmadı. Eşim askere gidip geldi çocuğum oldu. Daha sonra resmi nikah yaptık. İlk çocuğumu 17 yaşında doğurdum. Eskiden insanların çocuğu olmadan ya da olup okula gittikten sonra resmi nikah yapardılar.

Görüşmeci: Eğitim durumunuz nedir?

Katılımcı: Hiç okula gitmedim, okur yazar değilim.

Görüşmeci: Kaç çocuğunuz var?

Katılımcı: 8 çocuğum var. 3 tane küçük yaşta vefat eden çocuğum var. Toplamda 11 doğum yaptım.

Görüşmeci: Çalışıyor musunuz?

Katılımcı: Şu an çalışmıyorum. Çalışmama nedenim eşim kabul etmedi. Kaynanam yaşlı ve hastaydı ona bakmamı istedi. Ama ben evlenmeden önce çok çalıştım. Ben 1 yaşındayken babam ölmüş, biz 3 kız kardeşiz. Bir de erkek kardeşimiz var. Evi geçindirmek için hepimiz mecbur çalışmak zorundaydık.

Görüşmeci: Evlenme sürecinde ailenizin ekonomik durumunu nasıl tanımlarsınız?

Katılımcı: Vallahi çok yoksulduk. Erkek kardeşim büyüyüp bir işte çalışana kadar çok zorluklar çektik. Kardeşim tamirciydi günlük yevmiye karşılığı çalışıyordu. Getirdiği parayı o gün yerdik.

Görüşmeci: Nasıl evlendiniz?

Katılımcı: Eşim Teyzemin oğluydu. Annem dedi ki teyzen hastadır çocukları küçüktür kızımı vereyim ablama destek olsun çocuklarını büyütsün. Annem beni kardeşine kurban etti. Annem kız kardeşini çok severdi. Seni kız kardeşime hediye ediyorum dedi. O zamanlarda öyleydi.

Görüşmeci: Erken yaşta evlenmenizdeki etkenler nelerdi?

Katılımcı: Teyzem hastaydı kalp rahatsızlığı vardı. Çocukları küçüktü o yüzden beni verdiler teyzeme. Yardımcı olayım, temizliğini yapayım, çocuklarını büyüteyim diye beni verdiler. İlk başlarda iş yapmayı da bilmiyordum, yavaş yavaş zamanla iş yapmayı öğrendim. Genellikle etrafımızdakilere sorardık nasıl yapacağımızı ne iş yapalım diye çabalıya çabalıya öğrendik.

Görüşmeci: Çevrenizdeki insanların erken yaşta evlenmeniz fikrine yönelik düşünceleri nelerdi?

Katılımcı: Maşallah diyordu herkes. Herkes evlenmemize seviniyordu. Ben temizdim ev işleri yazardım. Maşallah deyip beni şey yapıyorlardı. Çevremdekiler akrabalarım komşularım beni çok seviyordu Kıymetimi hep bildiler hala bile kıymetimi biliyorlar. Bu mahalledeki gelinlik kızların hepsini ben

hazırladım. Bu eve taşındıktan sonra çocuklarım büyüdükten sonra okuma yazma kursuna gittim ama öğrenemedim. Katılım belgelerim var ama okuma yazma bilmiyorum. Çocuklarım beni gönderdi bana destek oldu.

Görüşmeci: Erken evlilik yapmanız eğitim hayatınızı nasıl etkiledi? (Meslek hayatını, arkadaşları ile ilişkilerini...)

Katılımcı: Sonradan öğrenmek için çabaladım ama çocuklarım küçük ve hastaydılar, engelliydiler gözlerinde sıkıntı vardı. Çocuklarıma öncelik verdim. Akraba evliliği yaşadığım için çocuklarım engelli doğdu. Kızımın katarak rahatsızlığı var iki erkek çocuğum hariç bütün çocuklarımda akraba evliliğinden dolayı hastalıklar var ömrüm zaten hastanelerde geçti benim de sağlık sorunlarım vardı dedim çocuklarımla kendime büyüteyim yeter.

Arkadaşarımla ise bir aile gibiyiz özellikle çocuklar büyüdükten sonra sürekli gezmeye başladık. Geçenlerde en son Halfeti'ye gittik. Urfa'ya, Veysel Karani, Mardin'e gideriz. Her yere komşularıyla gideriz. Eşlerimiz gelmez ama bize karışmazlar. Eşleri izin vermeyen komşularımız olunca ben gider eşleri ile konuşup izin alırım onların başkanı gibiyim. Onları toplar birlikte gezeriz. Yakın zamanda Diyarbakır Bismil ilçesine, Viranşehir'e gezmeye gittik. Eşim "bunca yıldır bize yaptın kendini sinir ettin kendini hasta ettin bu saatten sonra sana müsaade kendine istediğin kadar gez" diyor.

Görüşmeci: Erken evlilik yapmanız beden ve ruh sağlığını nasıl etkiledi?

Katılımcı: Birçok hastalık yaşama sebep oldu. Verem bile oldum. Yaklaşık 5 ay tedavi oldum. Şükürler olsun ki iyileştim. Bunlar 20 yıl önceydi. Ruhsal olarak ise evliliğin ne olduğunu bilmiyordum, çok eziyet çektim, çok ezildim. Köle gibi çalıştırıldım. Kaynanam yatalaktı ona bakıcı olarak geldim. Bu da benim psikolojimi çok kötü etkiledi. Kendimi yalnız ve çaresiz hissettim hep ve kaynanamın altını değiştirmek ve bakımını yapmaktan bel fitiği ve boyun fitiği başladı. Kendimi yalnız hissettiğim için sigaraya başladım. Bekarken sigara içmiyordum. Sıkıntılardan sigara içmeye başladın. Ta ki guatr çıkana kadar sigara içmeye devam ettim. 10 yıldan fazla sigara içtim. 3. Çocuğuma gebe kaldım bu süreçte. Doktor bebeğim ile sigara arasında bir seçim yapmam gerektiğini söyledi. Bırakacaksın deyince bıraktım. Kaynanam ölünce bedenen ve ruhen rahatladım. Ama onun ölümünden sonra bende de artık hastalıklar başladı. Rahim kanseri, guatr, bel fitiği gibi hastalıklar çıktı onlar için hastaneye gittim tedavi oldum, hala da olmaya devam ediyorum.

Görüşmecı: Çocuk sahibi olma kararını nasıl verdiniz? Çocuk yaşta çocuk sahibi olmak nasıl bir deneyimdir?

Katılımcı: Çocuğun ne olduğunu bilmiyordum. Kaynanam ve kayınbabam yeter artık çocuklarınız olsun dedi. Ne zaman çocuk yapacaksınız dedi. Kaynanam çocukları çok severdi o sebeple torunları olsun istiyordu. İlk 4 yıl çocuğum olmadı. Çocuğum olsun diye tedavide oldum, “ziyaret (türbe) ziyaret de dolaştırıldım. 18 yaşında anne oldum. İlk gebeliğimde 8 gün doğum yapamadım mahallenin ebelerinin yardımıyla. Rahim küçüklüğüm vardı. Hastaneye gittim. Hastanede doğum yaptım. Genel anlamda doğumlarım çok sıkıntılıydı.

(Çocuk yaşta çocuk sahibi olmak ise) Çocuk yaşta anne oldum ama anneliğin ne olduğunu bilmiyordum. 4 yılın ardından çocuğum olunca çok mutlu oldum. Çocuklarımı çok seviyordum. Allaha şükrediyordum çocuk doğurabildiğim için. Ama hala çok küçüktüm. Bebek bakabilecek bilgim yoktu. Kaynanam bana çocuk bakmayı öğretti. Altını temizlemeyi, karnını doyumayı. Özellikle ilk 2 çocukta kaynanam çocuklara bakardı, bana git işlerini yap derdi. 3. ve sonraki çocuklarımda artık ben bakım üstlendim. İlk çocuğumda henüz anne olmanın bilincinde değildim. 2. Çocuğumda anne olduğumun farkına vardım.

Görüşmeci: Eşinizle ilişkinizi nasıl tanımlarsınız?

Katılımcı: İlk başlarda karı-koca ilişkimiz yoktu. Anne ve babasından çok utanırdı eşim. Ne bana sevgisini gösterir hissettirirdi ne de çocuklarına. Eşimin anne ve babası vefat ettikten sonra, elhamdülillah sevgisini, ilgisini daha çok göstermeye başladı. Şu an güzel bir ilişkimiz var. Çocukları ile ilgilenmeye başladı. İhtiyaçlarımızı karşılamaya başladı. Sorardım neden böylesin? Annem ve babamdan utanıyorum derdi. Benim en çok içimde kalan, eşim askerde iken telefon ile aradığında ilk önce beni sormadan anne ve babasını sormasıydı. O dönem ev telefonları vardı, 2-3 ayda bir arardı. Derdim ki annen evde değil, bana nasılsın? Durumun nasıl? Neler yapıyorsun? Diye sormazdı. Hala bile o günlerin muhabbetini yaparız.

Görüşmeci: Sorunlarınızı çözmede nasıl bir yol izliyorsunuz?

Katılımcı: Problemlerimizi hiç kimseye anlatamazdık. Sadece anneme anlatabilirdim. Bir gün çok yoruldu, gül desenli vazoyu yanlışlıkla kırdım, kaynanam benimle kavgaya etti. Evi terk edip

anneme gittim. Annem beni rezil etti, 1 saniye bile burada durma, çabuk evine git dedi. Anne bir saniye dur, sana derdimi anlatayım dedim. Neden böyle yapıyorsun dedim. “Asla dedi. Kaynanan benim bacımdır ne dediye ne yaptıysa benim bacımdır. Sana yol vermiyorum”. Aldı beni, evime geri getirdi. O gün bugündür kimseye sorunlarımızı ne anlatabiliyoruz ne de destek alabiliyoruz. Bırakmadılar. Ayıp dediler. Evine düzenine bak, kimseye anlatma dediler. Annem sana yapılan hakaret, söylemler bana söylenmiştir, boş ver dedi. Başka ailelerde bu durum böyle değildi, bizim ailemizde böyleydi. Bunun sebebi beni akrabalarına vermiş olmasıydı.

Görüşmeci: Erken evliliğin önlenmesine ilişkin düşünceleriniz nelerdir?

Katılımcı: İnsanlar erken yaşta bence evlenebilirler. Kendi hür iradeleri ile evlensinler. Anne ve babaların yönlendirmesi ile ya da zorlaması ile değil. Bence ideal evlenme yaşı 20-25 olmalı, çabalamayayı bilmeliler, çocuk bakmayı bilmeliler, evlerini çekip çevirebilmeliler. Ama çocuk yaşta evlenirseler işkence ve eziyet yaşarlar, nasıl evlerini çekip çevireceklerini bilmezler ne kendilerine bakabilirler ne de çocuklarına. Eskiden bizim zamanımızda biz sanki daha olgunduk. Bu zamanın çocukları daha toy. Zihin yaşları küçük.

Görüşmeci: Son olarak belirtmek istediğiniz önemli olarak gördüğünüz başka görüş ve öneriniz var mıdır?

Katılımcı: 12-15 yaş arası kesinlikle evlenilmemeli. Erken yaşta evlenmiş bir birey olarak hayatımdan hiçbir şey anlamadım. Tam yetişkin oldum, beden sağlığım gitti. Ruhum, vücudum gitti.

Çocuk bakamaz hale, ev işi yapamaz hale geldim. Kız çocuğum evde olmasa ev işi yapamayacak hale geldim. Zamanında o kadar stres yaptım, üzüldüm, içime attım. Hasta oldum. Ama şimdi yaşı büyük evlenenler hiçbir şeyi takmıyor, kendi bildiğini yapıyor. Küçük yaşta evlenen ise eşinin kaynanasının himayesi altına giriyor, köle misali eziliyor. Neden 20-25 yaşında evlensinler diyorum? Ezilmemeleri için. Hatta akraba evliliği de yapmasınlar. Hepsi dert oluyor, insanın içine bedenine hastalık oluyor.

Bana göre insanlar yoksulluktan fakirlikten dolayı evleniyor. Bazı insanlar sebepsiz yere çocuklarını erken yaşta evlendiriyor. İnsanlar yoksulluktan da bilinçsizlikten de çocuklarını erken yaşta evlendirmemeli, Allah çocukların rızkını verecektir. İnsanlar devlete gidip çocuklarına bakamıyorum derse yardım alabilmeli ya da sonuna kadar mücadele edip çalışmalı. İnsanlar acele etmemeli evlilik için. Bazı insanlar çocuklarımız kâmil olsun diyor (ergenlik dönemine girsin) evlensin diyor. Oysa kâmil olsa bile bedenen ruhen hala evliliğe hazır değil.

Sonuç ve Öneriler:

- 1- Erken yaşta evlenen bireyler sigara vb. bağımlık yapıcı maddeler kullanabiliyor.
- 2- Erken yaşta akraba evliliği yapmak sorunların halı altına süpürülmesine, bireylerin hiç kimse ile paylaşamamasına sebep olmakta.
- 3- Katılımcıya göre ekonomik problemler erken yaşta evliliğe sebep olmaktadır. Sosyo ekonomik durumu düşük

ailelerin çocuklarını erken yaşta evlenmemesi için aynı nakdi yardım programları artırılmalı.

Kadın 2

Görüşmeci: Bu çalışmaya kendi isteğinizle gönüllü olarak mı katıldınız?

Katılımcı: Evet.

Görüşmeci: Şu an yaşıınız kaç?

Katılımcı: 46 yaşındayım 76 doğumluyum.

Görüşmeci: Kaç yıldır evlisiniz?

Katılımcı: Kasım'da 29 bitecek 30 girecek.

Görüşmeci: Eğitim durumunuz ne?

Katılımcı: Almanya'dan geldikten sonra burada 3 sene gittim okula.

Görüşmeci: İlkokul mezunu musunuz yoksa sadece okur yazar mısınız?

Katılımcı: Valla idare eder. O kadar usta değilim. Biraz biliyorum işimi görecektir kadar. Okur yazarım.

Görüşmeci: Kaç çocuğunuz var?

Katılımcı: 8 tane

Görüşmeci: Çalışıyor musunuz?

Katılımcı: Hayır ev hanımıyım.

Görüşmeci: Çalışmama nedeniniz var mı? ihtiyacınız mı yoktu yoksa Eşiniz mi bırakmıyor?

Katılımcı: O konuda hiç konuşmadık yani bir şey görmedim. Herhangi bir nedeni yok.

Görüşmeci: Hmmm.

Katılımcı: Ama bir şeyler yapabilmekte güzel bir şey.

Görüşmeci: Evlenmeden önce ailenizin durumu nasıldı? (Anne-babanın durumu) maddi durumu mu? Yoksul muydunuz, zengin miydiniz, orta mıydı?

Katılımcı: Yok vallahi Allah'a şükür iyiydik iyi idi.

Görüşmeci: Görücü usulü ile mi evlendiniz?

Katılımcı: Evet görücü usulü ile evlendim.

Görüşmeci: Şimdi sen anlatacaksın biz seni dinleyeceğiz. 16 yaşında evlendin. Neden o kadar erken yaşta evlendin, o kadar erken yaşta evlenmende ki sebep neydi?

Katılımcı: Etrafımdakilerin hepsi o yaşta evleniyordu, normal bir şeydi. O zaman adet öyleydi. Anne baba ne deseydi onların sözünden çıkmıyorduk. Onun için evlendik.

Görüşmeci: Anne ve babanın ihtiyacı olmamasına rağmen neden seni görücü usulü ile verdi?

Katılımcı: Beyimin babası ile amcam kirve olduğu için öyle tanışıyormuş. Beni de büyük görümcem düğünde görmüş, beğenmiş. Öyle bana sormadılar, aile durumumuz iyiydi. İhtiyaçları olduğu için değil, hal hatır gönül meselesi için bana sormadan beni verdiler. Annem 11 yaşında evlendi, ben 16

yaşında evlendiğim için bana evde kalmış gözüyle bakıyorlardı. Hocaya götürdükleri bile oldu.

Görüşmeci: O yaşta evlenmede çevremdekilerin tepkisi neydi, fikirleri, düşünceleri neydi çevremdekilerin?

Katılımcı: Hepsi normal karşıladı, bu zamanki gibi değil. Baba dedikten sonra anne bir şey diyemez. Baba kabul ettikten sonra hiç kimse karışamaz.

Görüşmeci: Peki iyi ki erken evlendin diyen oldu mu?

Katılımcı: Öyle diyen olmadı. Bir şey demediler.

Görüşmeci: Erken yaşta evlendin diye hayatında neler değişti? Mesela erken yaşta evlenmeseydin daha fazla mı okurdun ya da şu an bir iş sahibi mi olurdun? Arkadaşlarınla olan ilişkini etkiledi mi?

Katılımcı: E tabi ki etkiliyor insanların ilişkilerini. Ben dikiş kursuna gidiyordum. Tabii ki orayı devam etmek istiyordum. Dikiş Kursu Öğretmeni olmak istiyordum. Mecburen evlendikten sonra onu da bıraktım. Tabii ki insanın tam bütün bir hayatı değişiyor. Almanya'dan geldikten sonra buradaki okullar bana çok tuhaf geliyordu, okuyamıyordum. 2 okul değiştirdim gene okula bir türlü uyum sağlayamadım ama dikiş kursuna o tür şeylere çok merakım vardı.

Görüşmeci: Evlendiğinizde evlendiğinizin farkında mıydınız?

Katılımcı: Yoo valla farkında değildim yani bu zamanki gençler daha akıllı daha bilinçli biz öyle değildik bir baktım evim değişti.

Görüşmeci: Ev üstüne mi gittiniz?

Katılımcı: Nasıl yani

Görüşmeci: Kaynana ile kayınbabanız ile kaç yıl aynı evde yaşadınız?

Katılımcı: Kaynanam kayınbabam yoktu, sadece ben eşim ve küçük kardeşi vardı iki tane küçük kız kardeşi. Anne babası yoktu, rahmet etmişti evin en büyüğüdü kardeşlerine beraber baktık, onlar evleninceye kadar.

Görüşmeci: Erken yaşta evlendin diye vücut sağlığında herhangi bir değişiklik oldu mu?

Katılımcı: İlk başta insan tabi ki üzülüyor başka bir aileye başka bir dünyaya giriyorsun. Onlara ayak uyduramıyorsan ne kadar çabalasan da başka bir şey bekliyor. Ee sen o görevi yapamadıktan sonra tabi ki insan üzülüyor. Psikolojisi bozuluyor. Valla hastalık daha fazla arttı, çok çok yaralar açtı. Koah hastasıyım artık yürüyemiyorum. Bel fıtığım var, boyun fıtığım var, astımım var, tansiyon hastasıyım, şeker hastasıyım başka sayayım mı? Yani gerçekten hastalıktan ayakta duramıyorum içime atmaktan anlatamamaktan kime anlatacağım. Allaha çok şükür hayata tutunma nedenim çocuklarım sonra ikinci ise eşim. Eşim ilk evlendiğimdeki gibi olsaydı hiç eşim demezdim. Çünkü eşim değildi. Son yıllarda eşim artık eskisi gibi değil. İlk seferlerde iki defa küstüm gittim annemin evine psikolojim bozulmuştu yani nasıl desem dünyadan farklı bir gezegene git öyle farklı insanlar ki. Kalkıp oturmana bile dikkat edeceksin, sen gelinsin ne yaparlarsa tamam diyeceksin. Dayak yiyince susacaksın ne deseler o ama şimdiki insanlar öyle değil.

Görüşmeci: Eşinizle problem yaşadığınızda yanınızda kimse var mıydı sorununuzu paylaştığınız danıştığınız kimse?

Katılımcı: Valla hiç kimseye anlatamıyordum. Biri duysaydı hemen kötülüyordu. Güzel akıl fikir veren yoktu sadece gelen iğneyi batırıyordu. Hiç kimse güzel yönden konuşmuyordu ya böyle yapın ya böyle yapın diyen yok güzel fikir veren yoktu.

Görüşmeci: Çocuk sahibi olma kararını nasıl verdiniz?

Katılımcı: Biz kendimiz istedik akrabaların bir etkisi olmadı.

Görüşmeci: İlk çocuğun olduğunda senin için nasıl bir duyguydu, farkında mıydın değil miydin?

Katılımcı: Valla ben kendi çocuklarımı büyüttüm. Bana yardım eden kimse olmadı, yalnızdım. Bir de ev işi tek gelindim. Hepsi benim üstümdeydi yani omzumdaydı. İnan ki doğurduğuma bile pişman oldum. Dedim ki keşke olmasaydı çünkü kalabalıktı gelen giden vardı. Bir tane halası vardı. Saat beş buçukta altıda kapı açılması gerekiyordu. Sabahın beş buçuğunda altısında geliyordu. Ben inan ki artık çocuklara bile bakamıyordum ama gene istiyorduk çocuk. O yönden çok zorluk çektim. 4. çocuğumdan sonra anne olduğumu hissettim 24. yaşında 4. çocuğum oldu. Yeni yeni anne olduğumu fark ettim. O duyguyu o şeyi. Ya da etrafım çok fazla kalabalıktı ya da farkında mı değildim bilmiyorum. Buna hizmet et, bunu yap, bunu et. Ona zamanda ayıramıyordum.

Görüşmeci: Eşinizle ilişkinizi nasıl tanımlıyorsunuz?

Katılımcı: Ee çok şey değişti. İnsan ilk başta birbirini tanımıyor tabi ki zorluklar olacak. Çekişmeler olacak. İnsan zamanla

birbirini tanıyor. Allah'a şükür tam şimdi yerine oturacak zamanla ancak taşlar yerine oturur öyle hemen hemen oturmaz.

Görüşmeci: Sorunlarınızı çözmeye nasıl bir yol izliyorsunuz?

Katılımcı: Bizde elimizde geldiği kadar diyorduk çocuklar duymasın, etkilenmesin. Bizde öyle yapıyorduk. Ben hiç konuşmazdım kimseye anlatmıyordum. Kimseden yardım almıyordum. İçime atıyordum, bazen ona anlatıyordum. Öyle o zaman ki insanlar şimdiler gibi bilinçli değildi. O zamanlar anlatsan o hoo hemen hemen herkese söylerler. Hemen insanı yadırgarlar. Demiyorlar işte küçük çocuktur, bilmiyordur, bir hata yapmış ya da bir şey yok. Onun için hiçbir kimseye anlatmıyordum. Gerçi herkes orda olduğu için kendileri de görüyordu. Çünkü ev kalabalıktı, büyük ev olduğu için dededen kalma ev olduğu için ev hiç boş kalmıyordu. Her zaman misafir oluyordu. Onları memnun etmek zorunda kaldığımız için kendimize, hayatımıza, çocuklarımıza zaman kalmıyordu. Onları memnun et, onu memnun et, bunu memnun et ama şimdi bilseydim, yapmazdım. Gerçekten söylüyorum o kadar yıpratmazdım kendimi. Ya memnun olursun ya da boş ver o kadar çaba vermezdim. Ben kendimi o kadar yıpratmazdım. Değmez. Gören bir kişi olsaydı, insan canını bile verirdi. Seve seve ama yap yap yap nereye kadar. Yapıyorsun işleri bitiyor, affedersin yemek koyuyorum önlerine yiyorlar lokma daha geçmemiş daha ağızından arkamı dönüyorum, benden bahsediyor. Ee o zaman o kadar şeyi boşuna mı yaptım? Bilseydim yapmazdım. Onlar yüzünden ben ne hayatımı gördüm, çocuklarıma bakamadım. Akrabalara gönderiyordum. Bazen amcası vardı, amcasının gelinine bazen gönderiyordum bazen

ikizlerimi. Onlar yönetiyordu hayatlarımızı bizim. Ee 0 da (eşi) konuşmuyordu. Öyledir ne yapalım, böyledir ne yapalım şöyledir. Hayatımız öyle geçti. Ona hayat dersek tabi ki diyemeyiz değildi. Onu memnun et bunu memnun et.

Görüşmeci: Sıradaki sorumuz erken yaşta evlilikle ilgili. Sende erken yaşta evlendin kızında erken yaşta evlenmiş?

Katılımcı: İşte onda çok pişman oldum, inan ki o kadar çok insan istedi ki... Ben hep hayır diyordum, oda hayır diyordu. Ama ne nasipse verdik. Benim söz hakkım olmadı hiç ama babası kıza bıraktı. Dedi istiyorsa gitsin görsün beğeniyorsa evlensin. Artık kııda bir şey demedi. Ben hiçbir şey diyemedim. O (eşi) kızlarını şimdi verse, bana söz hakkı düşmez. O onun kızları, halasına sorar. Düşün ben 20 sene dışarıya çıkmadım 1. kızımı evlendirdim bana yeni telefon aldı. O bile yoktu. Çok kıskançtı. Kimse öyle demesin, böyle demesin, dışarı çıkma. Ben iki üç senedir hapisten çıkmış gibiyim. Ben bazen diyorum mem u zinin zindanı var. Ben 4-5 senedir o zindandan çıkmışım. Gerçekten insan çikamıyor. Baba evine gidemiyorsun, misafir var, sorunlar var. Bazen 3-4 ay gidemiyordum. Ben yine erken evlenen kadınlar arasında en iyisiyim, en kralyım ben. Çok kötöleri var.

Görüşmeci: Erken yaşta evlilik önlenabilir mi önlenmeli mi? Nasıl önlenabilir?

Katılımcı: Tabi ki önlenmeli ve önlenabilir. Her anne baba küçük yaşta çocuklarını evlendirmesin bilinçlensinler. Çocuklarını geliştirsinler, niye evlendireceksiniz? Güzelce bir eğitin, onlara bir hayat verin, bir iş kursunlar. Ayaklarının üzerinde kalsınlar. Yarın öbürkün evlendiklerinde yani nasıl diyeyim. Yani hastalık var,

sağlık var, boşanma var. O zaman her şey için hazırlıklı olsunlar. Nedir 14-15 yaşında evlenmek? 18 yaşına kadar evlenmesinler. 21- 22 yaşında evlensinler, ayakları üzerinde dursunlar. Okullarını bitirsinler. Kollarında altın bilezik olsun, kimseye muhtaç olmasınlar. Evlendikleri zaman kocalarına bile muhtaç olmasın. Kendi parasını, kendi kazansınlar. Devlet destek versin, eğitsin ama en önemlisi anne. Çünkü devlet ne kadar destek verse de anne yine verecek. Önce anne babaları bilgilendirmeliler. Bilgili olmalılar. Ben kendimde dedim kendime. O kadar kızdım ki... Bu kadar küçük kıızı niye verdin diye. İstemiyordum. Bütün aileye anlattım. Ben küçük yaşta evlendim, kızlarımı küçük yaşta vermeyecem diye. Bir baktım, ben küçük yaşta kızımı vermişim. Kendi kızımı 15 yaşında evlendirdim. Kızımda çok çektik. İnsan 15 yaşında ailesinin sevgisine muhtaçtır, babasının sevgisine muhtaçtır. Gittiğin evde onlar seni sahiplenmezse o eve sen nasıl evim diyeceksin. Ben kızıma destek oldum, kızımın kocası da iyi çok şükür ama her kız kızım kadar şanslı olmayabilir.

Görüşmeci: Son olarak belirtmek istediğin bir şey var mı?

Katılımcı: Ben anne babalara söylemek istiyorum önce anne babalara. Kızlarını güzel yetiştirsinler, heba etmesinler. Ya dünyaya getirmesinler ya da heba etmesinler. Önce erkek çocuklarını güzel yetiştirsinler. Çünkü oda bir anne çocuğunu güzel yetiştirsin ki karısına güzel davransın arka tutsun. Niye ezdirsin yav! Karısını niye dövsün? Niye küfretsin? Niye maddi manevi işkence etsin?

Kız çocuğu da erkek çocukları da erken evlendirmeyin. Anne babaları bilinçlendirin. Annelere çok görev düşüyor, çocuklarınızı güzel yetiştirin. Görücü usulü evlilik yapmasınlar

kızlar aşk evliliği yapsınlar. Severek arada mantık evliliği de yapılabilir ama görücü usulü evlilik kesinlikle yapılmamalı. Benim söyleyeceklerim bu kadar.

Kadın 3

Görüşmeci: Bu çalışmaya kendi isteğinizle, gönüllü olarak mı katıldınız.

Katılımcı: He gönüllü olarak katıldım.

Görüşmeci: kaç yaşındasınız?

Katılımcı: 50 yaşındadır

Görüşmeci: Kaç yaşında evlendiniz?

Katılımcı:14 yaşında evlendim 12 yıl önce eşim öldü 24 yıl evli kaldım.

Görüşmeci: Eğitim durumunuz nedir?

Katılımcı: Hiç okula gitmedim okuma yazmam hiç yoktur.

Görüşmeci: Kaç çocuğunuz var?

Katılımcı: 7 tane

Görüşmeci: Çalışıyor musunuz?

Katılımcı: Yok çalışmıyorum yaşlanmışım edemiyorum çalışayım oğlum.

Görüşmeci: Evlenme sürecinde ailenizin ekonomik durumunu nasıl tanımlarsınız?

Katılımcı: Ortaydı, iyiydi ailemin durumu.

Görüşmeci: Nasıl evlendiniz?

Katılımcı: ne severek ne berdel. Babam kendi hesabına geldi beni verdi. Kuma olarak verdi. Kumam vardı, kumamın çocukları da vardı. 6 tane çocuğu vardı.

Görüşmeci: Erken yaşta evlenmenizdeki etkenler nelerdi?

Katılımcı: Erken yaşta evlenmemin sebebi babamdı. Babam eşimi seviyordu tanıyordu, o yüzden verdi. O zamanın akli nasıldı bilmem ben. Aklına ne girdi ne yaptı bilmiyorum. Babam o zaman onu (eşimi) seviyordu. Alıp beni ona verdi. O zamanlar millet 14 15 yaşında evleniyordu. Babamda beni 14'te verdi. O zaman için erken yaş değildi. Abim kabul etmedi, bırakmadı. Annem karşı geldi, istemedi bırakmıyordu. Ama babamın elindeydi. Babam kabul etmedi, babam beni verdi. Zaten söz hakkımız yoktu biz konuşamıyorduk o zaman.

Görüşmeci: Çevrenizdeki insanların erken yaşta evlenmeniz fikrine yönelik düşünceleri nelerdi?

Katılımcı: Kimse karışmadı. Amcam yoktu, halam vardı. Halam kendi köyündeydi oda karışmadı. Bir tek annem ve abim karşı çıktı. Abim eğer kardeşimi verirseniz beni karşınızda bulursunuz dedi ama onlarda babama karşı gelemedi. O zamanlar kimse kimsenin fikrini sormuyordu, kimse kimseye bir şey söylemiyordu. Anne baba beğendi tamamdır. Evlenmenin ne olduğunu bilmiyordum, geldim kumamın üstüne de. Ne olduğunu bilmiyordum. Kumamdır? Kaynanamdır? Bilmiyordum. Kumam ne söylüyorsa onu dinliyordum, onun gibi yapıyordum. Bilmiyordum.

Görüşmeci: Erken evlilik yapmanız eğitim hayatınızı nasıl etkiledi? (Meslek hayatını, arkadaşları ile ilişkilerini...)

Katılımcı: Okuma yazma kursuna gitmek isterdim ama daha yaş geçti çoluk çocuk oldu artık edemedim gideyim. Yani zor olmuştu. Komşuları dışarda görsem selam verirdim. Onun dışında kimse kimseye karışamıyordu.

Görüşmeci: Erken evlilik yapmanız beden ve ruh sağlığınızı nasıl etkiledi?

Katılımcı: Astım hastalığı oluştu. Kocam sigara içiyordu. Akciğer kanserinden öldü. Bende 15 senedir astım hastayım. Sinirden kahırdan tansiyonum çıktı. Tansiyon çoktandır var, 20 seneden fazla oldu. Çok fazla doğum yaptığım için üst üste oldu. Aldığım kiloyu veremedim, 160 kiloya kadar çıktım. Psikolojik olarak ise benim kumam kaynanam mıydı yoksa kumam mıydı belli değildi. Kumamın çocukları benim çocuklarımı vuruyordular, kızıyorlardı. Bu da benim zoruma gidiyordu. Onlar büyüktü benimkiler küçüktü. 15 sene sürdü. Çocuklar büyüyene kadar.

Görüşmeci: Çocuk sahibi olma kararını nasıl verdiniz? Çocuk yaşta çocuk sahibi olmak nasıl bir deneyimdir?

Katılımcı: Yo yo hiç kimse bir şey söylemedi, kimse yönlendirmedi. Allah ne veriyse oydu. Biraz yaş büyük oldu, ondan sonra bıraktık çocuğu. Çok fazla çocuğum olsun istemiyordum. Özellikle en küçük çocuğumun olmasını hiç istemedim ama eşim istedi. İlk doğumda anne olduğumu hissettim. Son çocuğumda da bırakmıyordum yanımdan ayrılсын. Bakıyordum, seviyordum. Kimse bir şey yapsa, koruyordum. Her şeyi biliyordum. 1 seneye kadar süt içiriyorduk. O zamana kadar

alışıyordum bebeğe. Daha sonra ise yemek memek veriyorduk ağzına.

Görüşmeci: Eşinizle ilişkinizi nasıl tanımlarsınız?

Katılımcı: Kocam sinirli değildi, iyiydi. Kıymetimi biliyordu, seviyordu beni. Ama resmi nikahım yoktu. Malını mülkünü hiçbir şeyini bana bırakmadı. Kumam ve çocuklarına bıraktı. Eşim devlet memuruydu, maaşını kumam yiyor şu an da. Maaşın hepsini ona verdi. Bugün ki aklım olsa hayatta kuma üzerine gelmezdim. Eşim tüm yollarıma altın serseydi bile evlenmezdim. Altınlarım vardı, altınlarımı benden zorla aldı. Çocuklarına verdi.

Görüşmeci: Sorunlarınızı çözmede nasıl bir yol izliyordunuz?

Katılımcı: Etrafımda kimse yoktu, kimseye anlatamıyorduk. İçimize atıyorduk genelde. Kumaya ses gitmesin, duymasın, bana gülmesin diye alttan alıyordum. Kenarda köşede gizlice kavga ediyorduk, belli etmemeye çalışıyorduk. Akıl alacağımız kimse yoktu.

Görüşmeci: Erken evliliğin önlenmesine ilişkin düşünceleriniz nelerdir?

Katılımcı: Valla zararlıdır. Biraz büyük olsa daha iyidir. 22 23 24 yaşları daha iyidir. Daha yeni kendini tanıyorlar, küçükken evlenince insan eziliyor. Küçüksün kim ne söylese korkuyor, hiçbir şeye cevap veremiyor. İnsan büyük olsa korkmaz.

Görüşmeci: Son olarak belirtmek istediğiniz önemli olarak gördüğünüz başka görüş ve öneriniz var mıdır?

Katılımcı: Erken evlilik iyi bir şey değil. İnsanın psikolojisine bedenine zararlıdır. Kaç senede geçse daha insanın kafasındadır.

İnsan düşünüyor, üzülüyor. İnsan içinden atamıyor. Her şey sana dert oluyor. Çocukluğunu yaşayamıyorsun. Çok zor bir durum erken evlenmek. Kimseye önermiyorum. Evlenmek isteyenler gidip erken evlenenler ile bir konuşsun, nasıl rezillik içindeler.

Görüşmeci: Çevrenizde başka erken yaşta evlilik yapmış kimse var mı?

Katılımcı: Benim ablamda küçük yaşta evlenmiş öbürleri büyük yaşta evlenmiş.

Kadın 4

Görüşmeci: Bu çalışmaya kendi isteğinizle, gönüllü olarak mı katıldınız.

Katılımcı: Evet

Görüşmeci: Kaç yaşındasınız?

Katılımcı: 28

Görüşmeci: Kaç yıldır evlisiniz?

Katılımcı: 13 yıldır evliyim

Görüşmeci: Kaç yaşında evlendiniz?

Katılımcı: 15 yaşında

Görüşmeci: Eğitim durumunuz?

Katılımcı: Yok. Sadece köydeyken kadınlara yönelik okul açıldı, iki ay falan gittim. Onun dışında gitmedim. Okuma yazmam var okumayı biliyorum.

Görüşmeci: Kaç çocuğunuz var?

Katılımcı: 4 çocuğum var.

Görüşmeci: Çalışıyor musunuz?

Katılımcı: Yok. İhtiyacım olsa da olmasa da sonuçta eşim çalışıyor, izin vermez öyle şeylere. Allaha şükür durumumuz iyi.

Görüşmeci: Evlenme sürecinde ailenizin ekonomik durumunu nasıl tanımlarsınız?

Katılımcı: İyiydi.

Görüşmeci: Nasıl evlendiniz?

Katılımcı: Severek evlendik.

Görüşmeci: Erken yaşta evlenmenizdeki etkenler nelerdi?

Katılımcı: Hiçbir şey değil. Öylesine. Kısmet oldu, evlendim. Hiçbir şey yoktu. Okula falan gitmiyordum o süreçte. Kısmet oldu, evlendim. Hiçbir nedeni yoktu. Zaten o dönemlerde herkes evleniyordu. Erken yaşta ama şimdi öyle değil. Okula gitseydim evlenmezdim. Mesela okulu bırakmazdım.

Görüşmeci: Çevrenizdeki insanların erken yaşta evlenmeniz fikrine yönelik düşünceleri nelerdi?

Katılımcı: Valla herkeste diyordu küçüksün falan diye o yorumlar geldi. Komşular, arkadaşlar söyledi, küçüksün yapma, etme ama yine de kısmet oldu, bende istedim. Bir anlık oldu. İstemeye gelen kişiler oldu. Ben istemediğim için ailem vermedi beni ama bunu ben sevdiğim için, ben istediğim için verdiler. Karşı çıkmadılar. 3 abim 2 ablam var, hepsi erken yaşta evlenmiş. 18 yaşına gelen çok az insan vardı. O dönem öyleydi.

Evlenmenin ne demek olduğunu bilmiyordum ama etrafımda yengelerim ablalarım vardı. Onları görüyordum (özenme duygusu var). O yüzden her şeyi biliyordum. Onların evlendiğini, çocukları olduğunu gördük. Bizde onlardan öğrendik. Hiçbir zorluk çekmedik. Allah'a çok şükür kaynanamda iyiydi. Yardım ediyordu bana. Yapmadığım işleri demiyordu yapamıyorsun, öyle şöyle demiyordu. Hiç tepki görmedim onlardan. 8 sene onlarla yaşadık, sonra Cizre'ye taşındık.

Görüşmeci: Erken evlilik yapmanız eğitim hayatınızı nasıl etkiledi? (Meslek hayatını, arkadaşları ile ilişkilerini ..)

Katılımcı: Şöyle söyleyeyim: şimdiki zamana bakıyorum, eski zamana bakıyorum. **Şimdiki aklım olsa asla erken evlenmezdim.** Çünkü okumam yazmam yok, Türkçemiz düzgün değil. Çocuklarımla dersleri oluyor, ben ilgilenemiyorum, yapamıyorum. Yaptırıyorum ama yapamıyorum. Onlara söylüyorum, şöyle yapın, ablasını abisini çağırıyorum ilgileniyorlar. Yazdırıyorlar ama bilmediğim şeylerde sıkıntı çok oluyor. Eğer ki okusaydım, farklı olurdu. O dönemlerde hiç kimse kızlarını okutmuyordu. Okumadığım için hiç hayalim olmadı. Okusaydım belki olurdu, insan nereye gitse onu bilir. Okuma yapsaydım okula gitseydim baksaydım çevreme o zaman belki bir şeyler hissedirdim. Bir meslek sahibi olmak isterdim ama okumadığım için meslek sahibi insanlara özendim hep. Şimdiki zamanda aileler kızlarını gönderiyor, kızlar gitmiyor artık okula. Zaman değişiyor. Şimdi okula gidenlere bakıyorum bir bakıyorum evleniyorlar. Ee okuluna bak, bir meslek sahibi ol, geleceğini çocuklarını düşün. Bizde olmadığı için onlara

söylüyoruz. Onlar anlamıyor. İnsan yaşamadığı için bilmiyor. **Keşke şimdiki aklımız o zaman olsaydı hayatta evlenmezdim.**

İnsan evlendi mi o aralar zaten çok telefon falan yoktu. Benimki vardı ama insan o kadar çok arkadaşlarıyla sık sık görüşemiyordu. Herkesinki yoktu o aralar. Mesela arkadaşlarımla çoğu yoktu. Arkadaşlık ilişkisini bitirdi, sonradan onlarda evlenince öyle görüşmeye başladık. Onlarda zaten çok aradan geçmeden evlendi. Onlarda belki okusaydı belki evlenmezdi.

Görüşmeci: Erken evlilik yapmanız beden ve ruh sağlığınızı nasıl etkiledi?

Katılımcı: Tabi ki insan etkileniyor, hastalıklar oluyor. Bende işten (ev işleri) desem yalan olur. İş yapmıyorduk çok. Zaten herkes evini temizler, işini yapar. Bir düşüğümlü oldu, o da ağır kaldırma ya da iş yapmaktan değildi. Tabi ki insan hastalanıyor doğum yapıyor hastalık çıkıyor, bel fitiği çıkıyor. Bir sürü hastalık çıkıyor. Yani küçük çocuğumdan sonra kriz geçirdim. Hala da kalbimde sorun var.

Şehirden köye gitmek ve tanımadığın insanların içine girmek bana yalnızlık duygusunu çok fazla hissettirdi. İster istemez aileni özlersin. Çok şey olur, insan toparlanamıyor. Zaman gerekiyor toparlanmak için. Alışmak lazım.

Görüşmeci: Çocuk sahibi olma kararını nasıl verdiniz? Çocuk yaşta çocuk sahibi olmak nasıl bir deneyimdir?

Katılımcı: Hiç düşünmeden öyle kısmet oldu. Eşim çocuk çok istemiyordu. Diyordu 1 kızım 1 oğlum olsun yeter. Zaten 2 tane oldu diyordu yeter, hiç istemiyordu ama ben istiyordum. Zaten

15 yaşında evlendim 16 yaşında gebeydim. Güzel bir duyguydu, bebeğine ilgi gösterirsen sevmeyi bilirsen güzel. **İlk bebekte insan bilmiyor çok fazla nasıl düşünüyordu, altını değiştireceğini. Güzel bir duygu ama çok zor. İlk çocuğumda kaynanam başını yıkardı, bana yardım ederdi. Küçükken hep oyuncaklarla oynardık ama şimdi gerçeğini görüyorsun daha güzel oluyor.** Zorlukları ise hastalandığında neresinin ağrıdığını bilmiyorsun. Gece uyanıyorsun, sürekli ağlıyor. Bunlarda zorlukları.

Görüşmeci: Eşinizle ilişkinizi nasıl tanımlarsınız?

Katılımcı: Zaten geldiğimde eşim askerliğini çoktandır yapmıştı. Biz evlendiğimizde eşim 28 yaşındaydı. Yaş farkı çok vardı. Eşim şimdi de kötü değil ama ilk başlarda her şey yeni olduğu için daha ilgiliydi. Irak'a gidip geldiğinde yorgun oluyordu. Eve geldiğinde zaten evde çok kalmıyordu, gidiyordular. 15 gün kalıp tekrar geliyordular. Zaten hep sık sık gidiyordular. Şimdi de iyi, çocuklarına bakıyor, onların masraflarını falan karşılıyor, onların ne isteği olsa getiriyor. Bir sıkıntı yok Allah'a şükür.

Görüşmeci: Sorunlarınızı çözmede nasıl bir yol izliyorsunuz?

Katılımcı: Ben hiç kimseye söylemem. Bir sıkıntı olunca konuşarak çözüyoruz. İnsan konuşarak çözmeseydi kimse çözemez valla. Küsse de hemen barışıyoruz. Ben zaten o huyunu sevmiyorum, küstüğümde hiç benimle konuşsun istemiyorum ama konuşuyor. Zaten bende küsem o kadar dargın kalmam çocuklar için. Onların psikolojisi falan görmesinler öyle diye. Zaten büyük olaylar olmuyor, ister istemez tartışmalar oluyor olduğunda konuşarak çözüyoruz.

Görüşmeci: Erken evliliğin önlenmesine ilişkin düşünceleriniz nelerdir?

Katılımcı: Bana göre okullarına baksınlar (çocuklar). Meslek sahibi olduktan sonra evlensinler. Yani hiçbir şekilde ailelere önermiyorum. Eğer kız serseriye, okula gitmek istemiyorsa, orda yanlış hareketleri oluyorsa göndermesin evlensin daha iyi. Eğer okuyacaksa okumasına devam etsin. Hiçbir şekilde kimseyi dinlemesin, okumak daha iyi.

Görüşmeci: Son olarak belirtmek istediğiniz önemli olarak gördüğünüz başka görüş ve öneriniz var mıdır?

Katılımcı: Kızlar okuyorsalar hiç evlenmesinler. **Boşanmış kadınlara, çocuklarına destek verilmeli. Yoksulluğa bağlanılmamalı erken yaşta evlilik. Küçük yaşta evlenmiş kişilere ulaşıp bilgilendirme yapılmalı.**

Kadın 5

Görüşmeci: Bu çalışmaya kendi isteğinizle, gönüllü olarak mı katıldınız.

Katılımcı: Evet

Görüşmeci: Kaç yaşındasınız?

Katılımcı: 27 yaşına girdim

Görüşmeci: Kaç yaşında evlendiniz?

Katılımcı: Yeni 17 yaşına girmiştım

Görüşmeci: Medeni durumunuz?

Katılımcı: Evliyim.

Görüşmeci: Eğitim durumunuz nedir?

Katılımcı: Ortaokul mezunuyum. Şu an açıktan lise okuyorum.

Görüşmeci: Kaç çocuğunuz var?

Katılımcı: 2 tane

Görüşmeci: Çalışıyor musunuz?

Katılımcı: Yani çalışmak istiyorum kendimce, bir şeyler yapıyorum. Günlük işlerde çalışıyorum.

Görüşmeci: Evlenme sürecinde ailenizin ekonomik durumunu nasıl tanımlarsınız?

Katılımcı: Biz 7 kardeşlik, babamız şantiyede çalışıyordu. Hepimizin masrafları falan bize tek bakan kişi babamdı. Durumumuz pek iyi değildi.

Görüşmeci: Nasıl evlendiniz?

Katılımcı: **Tamamen annemin isteği üzerine evlendim.** Annem istedi ve onayladı.

Görüşmeci: Erken yaşta evlenmenizdeki etkenler nelerdi?

Katılımcı: Benden önce ablam evlendi. Abimle ablamı berdel yaptılar. İkisi de Gaziantep'te evlendi (yerleşti). Annemden uzak olunca annem çok üzüldü. Bu da (eşi) yakın olunca annemde onayladı. **Ben istemememe rağmen annem onayladı. Hatta ben nişan süreci boyunca 4 kere o yüzüğü atmışımıdır. İmkânım yoktu, geri çevirmeye. Sadece annem ona yakın olmam için**

bunu onayladı. Şu an yeteri kadar pişmanlığını yaşıyor ama fayda etmiyor.

Görüşmeci: Çevrenizdeki insanların erken yaşta evlenmeniz fikrine yönelik düşünceleri nelerdi?

Katılımcı: Zaten ev içine geliyoruz burada. Ayrı bir eve çıkmak gibi bir lüksümüz yok. Şimdide yok. Mesela şimdi zar zor oluyor, yeni yeni öğreniyoruz. Yemek olsun, iş olsun. Gözünü sorumlulukla açıyorsun. **Benim aklım hala yaşamadıklarımda.** Ben hiçbir şey yaşamadım. Gözümü açar açmaz sorumluluktur, evdir, acı çekiyor insan.

Görüşmeci: Soruyu tekrarlayacak olursak Çevrenizdeki insanların erken yaşta evlenmeniz fikrine yönelik düşünceleri nelerdi?

Katılımcı: Annem yönlendirdi. Babamla kayınpederimde çok yakın arkadaş oldukları için babamda onay verdi. Yani abim hiçbir şekilde karışmadı. Komşular akrabalar desiniz tamam diyorlar, küçükler falan. **Ama herkesin zihniyeti bu küçük ama kendiniz gibi eğitin. Küçüğünü alın, istediğiniz gibi eğitirsiniz.** Şu an da bile kaynanama sorsanız diyecek ben iki tanesini küçük aldım, istediğim gibi eğittim. Şu an yanımdalar. Büyük aldıklarım iki tanesi şu an benden gitmiş. **İnsan çünkü yaş ilerledikçe tecrübe alıyor. Gerçekten ne istediğini biliyor. İsteklerini dile getiriyor ama biz (erken yaşta evlenen) susuyoruz. Mesela şu an her şeyin pişmanlığını o kadar yaşıyorum ki bir ömür boyu da yaşayacağım**

Görüşmeci: Erken evlilik yapmanız eğitim hayatınızı nasıl etkiledi? (Meslek hayatını, arkadaşları ile ilişkilerini ...)

Katılımcı: Ben zaten ortaokulu bitirdim, liseye gitmeme annem izin vermedi. Annem doğrusu düşünceleriyle geride kalmış birisi. Çevre kötü, zaman kötü falan dediler. Annemin kafasını doldurdular, **o yüzden (okula) gitmeme izin vermedi.** Ama hiçbir şekilde hayalimden vaz geçmedim. Peşinden koşuyorum şu an. **Okusaydım avukat olacağımdan kesinlikle şüphem yoktu** diyorum. Ya şu şartlarda bile şu imkanlarda bile hala hayalimin peşinden koşuyorum. Dışarıdan liseyi bitirip üniversite okumanın peşindeyim şu an.

Görüşmeci: Arkadaşlarınızla ilişkinizi etkiledi mi?

Katılımcı: Zaten hemen hemen hepsi benden önce evlendi. Bekarken 3-4 arkadaşım vardı, benden önce evlendiler hepsi. Öyle küçük yaşta evlendi.

Görüşmeci: Görüşmenize etkiledi mi?

Katılımcı: Tabi ki. Yani benim evin içinde telefon kullanmama izin vermediler. Kalkıp onlardan izinsiz arkadaşlarımdan biri Şırnak'ta, biri Silopi'de. Asla onların yanına gitmeme izin vermediler. Anneme kadar gitsem bile, 3-4 defa soruyordum izin almak için. Ya giderdim ya da gitmezdim. **Evin içineyken arkadaşla bağlantın sıfır zaten.**

Görüşmeci: Erken evlilik yapmanız beden ve ruh sağlığınızı nasıl etkiledi?

Katılımcı: Tabi ki. Yani ergenlik döneminde vücut kendini geliştiriyor. Mesela ergenlik döneminde evlendik, yeni yeni vücut kendini geliştiriyor. Hem ruhen hem bedenen. İnsan hem ruhen de çöküyor. Mesela **ben 17 yaşında hamile kaldım. 18 yaşında**

anne oldum. Yeni doğum yaptığımda intihar etmeyi bile düşündüm. O kadar çok psikolojim bozuktu ki... Ben evlendim, 3-4 ay sonra eşim askere gitti. Eşim askerdayken ben doğum yaptım. Çok yalnızdım, yalnız hissettim. Çocuğum 1 yaşına gelene kadar ben evin içinde tektim. Babası askerden gelene kadar ben mücadele ettim her şeyle. Hastalığı olsun, bu olsun, şu olsun. Her şeyle. Hep yalnızdım. Benim eşimde küçüktü evlendiğimizde. Eşimde zorlandı. Zaten evlenir evlenmez askere gitti. İzlerini hala üzerimde taşıyorum. Ne zamanki anlatmaya kalksam ağlıyorum. Çünkü çok kötü etkilendim onlardan (kaynana ve kayınbaba). İnsan kendini çok yalnız hissediyor. Strese giriyor, üzüyor. Tamam bir hatanın içine giriyorsun, hiçbir şekilde içinden çıkamıyorsun. Artık ben mesela 1 yıl boyunca nişanlı kaldım bana dediler 3 yıl nişanlı kalacaksın. Ben dedim ki daha iyi tanırım belki, olmadı. Yapamadım. Olmuyor derim, atarım nişanı ama izin vermediler o kadarına. Geldi askere gitti. Bu sefer benden telefonumu aldılar. Kayınpederimin telefonundan onla haftada bir kere falan onunla (eşi) konuşuyordum. Yani hiçbir yerden bir maddi gelirim yoktu o zaman. Sadece askerlik maaşı vardı 250 TL veriyordular. Onu da benden alıyordular. Aldığım kızıma iki paket bez alıyordum. O da aydan aya yetsin diye. Diğerlerine el koyuyordular. Çocuğumun canı bir şey isterdi, alamazdım. Kendi ihtiyacımı alamıyordum. **Hiç kimseye tavsiye edeceğim bir şey değil.** Gerçekten bu çalışmaya da o yüzden katıldım. Gelecekteki insanların bir nebze de olsa ufuklarını genişletmek amacıyla katıldım.

Görüşmeci: Çocuk sahibi olma kararını nasıl verdiniz? Çocuk yaşta çocuk sahibi olmak nasıl bir deneyimdir?

Katılımcı: Bu kadar aklım yoktu. **Bize işte eveleneceksin, önlemini alacaksın demediler. Kafam çalışmıyordu bu tür şeylere. İlk ayda anladım ki hamile kalmışım.** Eşim askere gitti. Hem gebeliğimi hem doğumumu her şeyi yalnız başıma atlattım. Birileri yönlendirmedi. Hemen hamile kaldım. **Bizim buradaki millet 1 yıl çocuk getirmedi mi hemen hastaneye koşuyorlar.** Hemen böyleler. Annelik duygusunu insan yaşayamıyor. İnsanın istediği bir şey olmayınca birden eline geçince insan anlamıyor, bilmiyor ne yapacağını. Tamam bakıyorsun, süt veriyorsun, altını değiştiriyorsun ama bana göre annelik çok farklı bir şey olmalı. Yani evin içindeyim, sonuçta, ister istemez onun bunun hizmetine koşmak zorundayım. Ona (bebeğe) vakit ayıramıyorum. Vakit ayırdığım tek şey süt vermek, altını temizlemek. Başka bir şey değil.

Görüşmeci: Anne olduğunuzun farkın ne zaman vardınız?

Katılımcı: Size desem hala bile o eksikliği hissediyorum anlarsınız demi? Ben bazen diyorum insan yaşayamadığı duyguyu başkasına veremiyor herhalde. Çünkü biz hiçbir şeyde anne sevgisi görmedik.

Görüşmeci: Eşinizle ilişkinizi nasıl tanımlarsınız?

Katılımcı: Birkaç kere boşanma seviyesine geldik. Çoğunluk ailesinden kaynaklı. Evin içinde olmamız, buradaki şartlar falan. Ama bir türlü istediğime ulaşamadım, yapamadım. **İnsanın dayanacak bir ailesi olmayınca ne olursa olsun katlanmak zorunda kalıyor.** O psikolojiye giriyorsun. Şu an benim arkamda bir aile olsaydı, beni destekleyen ben şu an bu seviyede olmazdım.

Görüşmeci: Sorunlarınızı çözmeye nasıl bir yol izliyorsunuz?

Katılımcı: Hiçbir şekilde bir destekçim yok. Gerçekten ne onun ailesi tarafından ne kendi ailem tarafından. Hep içime atıyorum. Bugün geçti, yarına Allah kerim diyorum. Benim ömrüm sadece böyle geçti. En büyük destekçim babamdı. Babam da rahmet edince derdimi anlatacak kimsem kalmadı o gittiğindedir. Kendimi kocaman bir boşlukta hissediyorum. Kimse de onun yerini dolduramıyor zaten.

Görüşmeci: Erken evliliğin önlenmesine ilişkin düşünceleriniz nelerdir?

Katılımcı: Tabiki önlensin. Benim kardeşimi erken evlendirecekler diye, önlemek için anneme bile düşman kesildim ben. Kalktım, gittim akrabaları ayağa kaldırdım. Şikâyete kadar götürdüm durumu. Abimin kafasına bile silah dayattırdım bunu önlesinler diye. Ama annem çok katı bir insan, söylediğinden aşağıya indirmedik. **Bence bana göre denetimler yapılmalı aynen bu şekilde (sizin ziyaretiniz gibi). Hiç kimse 16 yaşında bile olsa evlendirilmemeli 18 kadar. Ancak evlere denetime gitseler, kim var, kim yok, kim nasıl yaşar ya da buna yönelik cezaları artırırsalar belki önüne geçilir.**

Görüşmeci: Son olarak belirtmek istediğiniz önemli olarak gördüğünüz başka görüş ve öneriniz var mıdır?

Katılımcı: Çocukları biraz salmaları gerek. Çocuklar üzerindeki baskıyı azaltmalılar (Ebeveynler). Hiçbir çocukta erken yaşta evlenmek istemesin. Kurtuluş olarak görmesin. Bence herkes aile baskısından kaçıyor, yüzde sekseni bu şekilde. Aileler kızlarına yoldaş olmalı. Her şeyini anlatmalı... Arkadaşı olabilir, dışarıya çıkabilir. Ben buna karşı çıkmaktansa, bunu birlikte yapmaktan

yanayım. Ben ona o yolu verecem ki bana anlatsın ki birlikte yolu ilerleyelim. Okula giden çocuk ister istemez sosyalleşiyor. Aile ona destek olacak ki açık açık yaşasın ve bildiğim tek şey **yaşayamadığı insan yaşadığı şeylerin tesiri altında kalıyor**. Ben elimden geldiğince içimdeki çocuğu yaşatmaya çalışıyorum. **Ben yaşadım, kimse yaşamasın**. Ben görmediğim annelik duygusunu çocuklarıma yaşıyorum. Bazen durup düşünüyorum acaba nerde eksikim var diye. Bu kadar. Önerilerim;

1. Kadınlar kendi haklarını bilmiyor ve erken yaşta evlenmenin nasıl önüne geçeceklerini ya da kendilerine yapılan zorbalıklara nasıl karşı çıkılacağını. Bunun için en büyük ve etkili olan yayın organı televizyonun daha aktif kullanılması. Kamu spotunun oluşturulması gerekmektedir. Kadınlara onların yanında olduğunun, haklarının öğretilmesi gerektiğini, kimsenin onlara zorla hiçbir şey yaptıramayacağını öğreten kamu spotları oluşturması gerekmektedir.

2. Okullarda kız çocuklarına yönelik erken yaşta evliliğe yönelik bir belgesel hazırlanmalı ve bu belgesel 14 15 yaşına gelmiş tüm okul çağındaki çocuklara izletilmeli ve bilgilendirilmelidir. Çocuklar bunu yaparken sadece kız çocuklar değil erkek çocuklarda dikkate alınmalı. Ağaç yaşken eğilir düşüncesi ile yol haritası oluşturulmalı.

3. Cezalar caydırıcı olmalı ve kesinlikle mahkeme izni kaldırılmalı evlilik için. Hastanelere gelen küçük yaşta hamile ya da evlilik yapmış kadınlara psiko sosyal destek verilmelidir.

Kadın 6

Görüşmeci: Bu çalışmaya kendi isteğinizle, gönüllü olarak mı katıldınız.

Katılımcı: Evet

Görüşmeci: Kaç yaşındasınız?

Katılımcı: Daha 20 olmamışım, 19 yaşımdayım.

Görüşmeci: Kaç yaşında evlendiniz?

Katılımcı: 17 yaşında evlendim resmi olarak evlendim.

Görüşmeci: Medeni durumunuz?

Katılımcı: Evliyim.

Görüşmeci: Eğitim durumunuz nedir?

Katılımcı: Lise sonum şu an. Açıktan okuyorum. Liseyi okurken bıraktım. Pandemi dönemi idi, evlendim.

Görüşmeci: Kaç çocuğunuz var?

Katılımcı: 1 tane kızım var.

Görüşmeci: Çalışıyor musunuz?

Katılımcı: Hayır. Ben bir şeyler yapmak isterim ama eşim buna karşı. İzin vermiyor.

Görüşmeci: Evlenme sürecinde ailenizin ekonomik durumunu nasıl tanımlarsınız?

Katılımcı: Orta

Görüşmeci: Nasıl evlendiniz?

Katılımcı: Sosyal medyada tanıştık eşimle. Ailem öğrendi. Annem onu buraya çağırdı. O da geldi. Aileler geldi, onayladılar.

Görüşmeci: Erken yaşta evlenmenizdeki etkenler nelerdi?

Katılımcı: Çok zor bir süreçti, kafam karıştı. Ablam engel olmaya çalıştı, annem izin vermeseydi, bana engel olsaydı, belki ben evlenmeyecektim. Annem öğrendi diye evlenmek zorunda kaldım. Daha doğrusu **şu an pişman mıyım? Evet, pişmanım yaşamadıklarım için.** Sosyal hayatımdan mahrum kaldığım için. Şu an hiçbir şekilde arkadaşım yok.

Görüşmeci: Soruyu tekrarlayacak olursak; erken yaşta evlenmenizdeki diğer etkenler nelerdi?

Katılımcı: Biz sevgili olarak konuştuk önce. Ama **benim evlenmek gibi bir niyetim yoktu. Arkadaşlarıma özendim** daha doğrusu. Anneme bir arkadaşım söyledi. Annem duyunca neden bana söylemedin dedi falan. Tabi ben korkuyordum o zaman, çekiniyordum. Daha doğrusu annem öğrenirse okulumu bitirecektim. Ama evlenmiş olmam hayallerimin peşinden gitmeme engel değil. Şu anda açıktan okuyorum. Eşim engeldi daha doğrusu, ben ikna ettim onu. Şu an okuyorum. Benden çok farklı düşünüyor. **“Karım çalışamaz evinde oturup çocuk bakmalı”** diyor. Onların gelenek görenekleri de bizden apayrı aslında. Kadın orda yemek yiyemiyor, kayın pederimle oturamam, konuşamam. Hep kapalı kalacaksınız! erkekler geldi mi ayağa kalkacaksınız! Ben o yüzden oradan uzaklaşmak istedim. Buraya geldim. Yani çok zor anlar yaşadım orada.

Görüşmeci: Çevrenizdeki insanların erken yaşta evlenmeniz fikrine yönelik düşünceleri nelerdi?

Katılımcı: Ablam kesinlikle izin vermedi. Dedi evlenme, pişman olursun. Abim ilk başta karşıydı sonra annemin düşüncesini doğru buldu, onayladı. Dedi sen istiyor musun? Bana sordu, bende evet dedim. Artık o da bir şey diyemedi. İlk başta istemiyordum evlenmek. Sonradan kendisi (eşim) buraya geldi. Konuştuk, tanıştık. Amcalarım onlarda karşı çıktı. Bize geldiler. O anlarda ben çok korktum, çok stres yaptım. Çok değişik şeyler yaşadım. Nasıl olacak ne olacak duygusu vardı. Ablam bir süre benle konuşmadı. Eğer evlenirsen senle konuşmam dedi. Küstü benimle.

Görüşmeci: Erken evlilik yapmanız eğitim hayatınızı nasıl etkiledi? (Meslek hayatını, arkadaşları ile ilişkilerini...)

Katılımcı: **Okulum yarım kaldı, okuyamadım. Okuyamadım okumakta istiyordum aslında.** Sorumluluklarım artı. Ne yemek yapmasını biliyordum. Hiçbir şey yapmasını bilmiyordum. Yavaş yavaş öğrendim. Annemde şu an çok pişman, keşke okusaydın diyor. **Meslek hayatımı da etkiledi. Hem arkadaşlarımdan uzak kaldım hem bambaşka bir hayata giriş yaptım. Eşim arkadaşlarımla konuşmama izin vermiyor.** “Ailenden başka kimsede numaran olmasın” diyordu.

Görüşmeci: Erken evlilik yapmanız beden ve ruh sağlığını nasıl etkiledi?

Katılımcı: **Ruhsal olarak çok zor zamanlardı. Kararsızdım. Kendimi çok yalnız hissettim. Bu yüzden intihar ettiğim zamanlar oldu.** Ben az önce dedim. Hiçbir şekilde evden çıkmama izin vermiyor. **Beni abisinden babasından koruyor, ruh hastası bir insan.** Benimle tartıştı, birkaç gün konuşmadık

küs kaldık. Yatağını ayırdı. Bende dayanamdım, ilaç içtim. Hastaneye kaldırıldım, zor günler geçirdim. **Psikolojik şiddete uğradım. Hala bile uğruyorum. Bakkala bile çıkamıyorum. Ona göre kadın hakkı hukuku yok.**

Bedensel olarak ise iş yaparken zorlanıyorum. Daha önceden iş yapmamıştım. Ergenlik döneminde elimden ameliyat oldum. Ondan dolayı ağır alamıyorum. İş yaparken zorlanıyorum.

Görüşmeci: Çocuk sahibi olma kararını nasıl verdiniz?

Katılımcı: İlk evlendiğimizde ben istemiyordum. Bir iki ay geçti, eşim çok istiyordu. Eşim isteyince bende istedim. Birlikte karar verdik. Anne olduğumun farkında değildim. Hamileliğim fazla zor geçmedi ama sezeryan oldum. 40 gün boyunca hastaydım, yatakta kaldım yani. Bir çocuğu verdiler kuçağıma, emzirme olsun, altını değişirmek olsun, altını bile değiştiremiyordum. Bilmiyordum çocuk bakımını. Bilmiyordum. Halada çözmüş sayılmam (gülümseyerek). Anne olduğumu sonradan farkettim. Doğum yaptıktan sonra annelere geldim, annem bana öğretti. Benim için çok zordu. **Ben daha çocukken, çocuk sahibi oldum. Bir çocuğun geleceğini annesi belirler. Ben bir hevesle evet dedim ama çok pişman oldum.**

Görüşmeci: Eşinizle ilişkinizi nasıl tanımlarsınız?

Katılımcı: Ben size az önce dediğim gibi eşim çalışmak için başka yere gidiyor. 1-2 ay sonra geldiğinde kaynanam “neden geldin? Millet 1 yıl kalıp geliyor” diyordu. Hiç düzenimiz olmadı, hep evin içinde başkaları vardı. **Eşimle aynı ortamda bulunduğumuzda anlaşıyoruz ama benden uzakta olunca**

anlaşamıyoruz, tartışıyoruz hep. Bazen mutluyum bazen mutsuz. Aramıza mesafe girdiğinde mutsuz oluyoruz.

Görüşmeci: Sorunlarınızı çözmeye nasıl bir yol izliyorsunuz?

Katılımcı: Bazen çözüyoruz. **Bazen bir tarafın alttan alması lazım. Genelde alttan alan taraf da ben oluyorum.** Kaynanamla kültür farkı olduğu için aramızda, onların bakış açısı farklı. Beni savunmuyor eşime karşı. “Ben izin versem de eşinden izin yoksa karışmam” diyor. Ne kadar anlatsam da ailesine (aile bireylerine) boş.

Görüşmeci: Erken evliliğin önlenmesine ilişkin düşünceleriniz nelerdir?

Katılımcı: Tabi ki de önermiyorum. Evlenmemeleri lazım. **Bir hevesle oluyor gerçekten. Sonradan pişmanlık duygusu yaşıyorsun ve sonradan hiçbir şekilde bir faydası olmuyor. Benim yaşadıklarımı kızımın yaşamasını tabi ki de istemem. Ben bir hevesle yaptım. Belki ilerde oda (kızı) ister ama ona bir şeyler öğretirim.** Elimden geldiğince ona yardımcı olurum, ona arkadaş gibi davranırım. Sorunlarını bana anlatsın ki ona çözüm önerebileyim. Başkasına sırtını yaslamasın diye bana söylemesini isterim sorunlarını. **Bir anne evladına sevgi bağını vermezse o evlat başkasında o bağı armaya çalışacaktır.**

Görüşmeci: Son olarak belirtmek istediğiniz önemli olarak gördüğünüz başka görüş ve öneriniz var mıdır?

Katılımcı: Evlenmeyi hata olarak görüyorum. Bir hevesle isteyecekler ama sonradan pişman olacaklarını bildiğim için iyice düşünmelerini istiyorum. Neyin ne olacağının farkına

varmalarını istiyorum. Bir genç kızın başına bu tarz olayların geleceğini bilerek bunu kabul edeceğini düşünmüyorum. Bence bu tarz şeyler anlatılmalı ve genç kızlara örnek olunmalı.

Kadın 7

Görüşmeci: Bu çalışmaya kendi isteğinizle, gönüllü olarak mı katıldınız?

Katılımcı: Evet.

Görüşmeci: Kaç yaşındasınız?

Katılımcı: 32

Görüşmeci: Kaç yaşında evlendiniz?

Katılımcı: 15

Görüşmeci: Medeni durumunuz?

Katılımcı: Evliyim.

Görüşmeci: Kaç çocuğunuz var?

Katılımcı: 4 çocuğum var. 5. çocuğa ise gebeyim.

Görüşmeci: Eğitim durumunuz?

Katılımcı: Hiç okumadım, kursa gittim ama. Okuyorum, yazamıyorum.

Görüşmeci: Çalışıyor musunuz?

Katılımcı: Yok ev hanımıyım. Çocuklarım küçük, çalışamam.

Görüşmeci: Evlenme sürecinde ailenizin ekonomik durumunu nasıl tanımlarsınız?

Katılımcı: Orta.

Görüşmeci: Nasıl evlendiniz?

Katılımcı: Berdel

Görüşmeci: Erken yaşta evlenmenizdeki etkenler nelerdi?

Katılımcı: 15 yaşındaydım. Eşimin ablası beni görmüştü, ailesine söylemiş. Geldiler beni gördüler. En büyük destekçi (isteyen, yönlendiren) onaylayan kişi annemdi. Berdel yapmaya kalkıştılar. Karşı taraftan teklif geldi. Berdel yapmak istediler. Benim abim 16 yaşındaydı. Zorla götürdüler Antep'e kızı görmeye. Ağlıyordu, istemiyordu. Bende sabaha kadar ağladım. Beni görmeye geldiklerinde ben istemiyorum diyordum ama annem kafasına koyduğunu yapıyordu, yaptı da.

Görüşmeci: Çevrenizdeki insanların erken yaşta evlenmeniz fikrine yönelik düşünceleri nelerdi?

Katılımcı: Annem çok istiyordu, babam istemiyordu. Onların geldiği gün bile inşallah olmaz diyordu, istemiyordu. Ama annem zorladı. Kardeşimde istemiyordu, abimde istemiyordu. Ailemizde annemden başka hiç kimse evlenmemizi istemiyordu. Yaşımız küçük diye annem her dediğini yaptırıyor diğer kardeşimi de küçük yaşta evlendirdi. O kadar söyledik bizim başımızı yaktın, ona yapma. Annem hiçbirimizi dinlemedi. Kim ne derse desin, annem kendi bildiğini yapar, sonra pişman olurdu. Oldu da.

Görüşmeci: Erken evlilik yapmanız eğitim hayatınızı nasıl etkiledi? (Meslek hayatını, arkadaşları ile ilişkilerini...)

Katılımcı: Hiç okula gitmedim. Biz köydeydik, beni okula gönderdiler. 2 ay mı 3 ay mı gittim. Kimliğim yoktu. Öğretmenim

bana dedi babana söyle okula gelsin. Babam geldi. Hocam dedi işte, göndermek istiyorsan onun kimliğini çıkar. Babamda çıkarmadı. Sonra (köyden) Cizre'ye geldik. Artık beni burada da göndermediler. Sonra işte biraz büyüdüm, beni okula göndermediniz bari kursa gönderin dedim. **2 ay kursa gittim. Kursaya gittiğimde nişanlıyım. Evlendikten sonra da bıraktım kursu. Okuyorum ama yazamıyorum. Okusaydım benim hayallerim çoktu ama okutmadılar. Ya doktor ya hemşire olurdum.** Benim hiç arkadaşım yoktu. Annem çok baskıcı bir insandı. Sosyalleşmemize izin vermezdi.

Görüşmeci: Erken evlilik yapmanız beden ve ruh sağlığınızı nasıl etkiledi?

Katılımcı: Bir tane düşük yaptım. Bedenim kaldıramadı. Aç yattığım geceler oluyordu. Kaynanam bana yemek vermiyordu. **Çok çektim. Her hamile kaldığımda dişlerim çatlıyor, diş etlerimde sorunlar yaşıyorum. Evlendikten 4 ay sonra kaynanam küfretmeye beni dövmeye başladı (psikolojik şiddet ve fiziksel şiddet).** Eşimde her şeyi görüyordu, duyuyordu ama duymamazlıktan geliyordu. Ben hatta ilk kızım doğuma gittiğimde tek başıma gittim. Hiç kimse beni götürmedi, ilgilenmedi. 2-3 defa kızımı benden aldılar boşanmak istediğim için. Kızım 6 ay anne sütü içemedi. Kızım şu anda engelli gibi. Okuldan aldım onu. 4. Sınıf öğrencisi ama ne okumayı biliyor ne yazmayı. Rehabilitasyon merkezine götüreceğiz onu. Hep beni çocuklarımla tehdit ettiler. Geçen senede yine aynı evde oturuyorduk, evi terk ettim. Eşim çocukları alıp Gaziantep'e gitti. Bende dayanamadım çocuklarımsız (yokluklarına). **Bende gittim barıştım. Bir gün merdivenleri süpürürken kaynanam**

arkamdan bir demir fırlattı (sırtına değmiş, fiziksel şiddet, darp edilme). Ben hiç kimseye bir şey söylemedim. Çocuklarımı oradan buraya getirdim. Sonra hastaneye gidip darp raporu aldım. Sonra yine beni tehdit etti (Kaynana-eş). Ailemi yine tehdit etti (kaynana-eş). Çocuklarımı aldı yine götürdü. 5-6 ay geçti. Ben boşanma davası açtım. Dayım, annem, teyzem hepsi aradı. Gelmiyordu eşim. Ben dava açtım, evraklar oraya gitti. Bu sefer her gün beni aradı. Günde 10 defa beni arıyordu. Gel ne istiyorsan senin dediğın gibi olsun. Yine çocuklarım için gittim. Yine annesi durmuyordu. **Hep aynı şeyler: küfür, beddua, şiddet her şeyi gördüm. Kaynanam “senden nefret ediyorum. Seni sevmiyorum” diyordu.** Ne yapsam da yaranamıyordum ama. Artık o evden cenaze çıksa da gitmem.

Görüşmeci: Çocuk sahibi olma kararını nasıl verdiniz? Çocuk yaşta çocuk sahibi olmak nasıl bir deneyimdir?

Katılımcı: İlkinde istiyordum ama düşük yaptım. İkinci çocuğumda erken doğum yaptım. Zaten bir buçuk sene hiç çocuğum olmadı. **Çocuğum olursa her şey düzelir diye düşünüyordum. Ama batan gemiye yolcu almak gibi bir şey bu düşünce zaten yolunda gitmeyen evlilikler için.** Ama diğer çocuklarımı istemiyordum. **Korunmayı bilmediğim için oldu. Annelik çok zor.** Evin işlerinden çocuğuma 10 dakika bile bakamıyordum. Ne kucağıma alıyordum ne bakabiliyordum. Hep evin işleri... Onu da kaç defa benden aldılar, bana geri verdiler. Kolay bir deneyim değildi benim için. 2. Çocuğumda anne olduğumu fark ettim. Çocuk bakmak zaten zor bir deneyim. Ama 2. Çocukta ben anne olduğumu hissettim.

Görüşmeci: Eşinizle ilişkinizi nasıl tanımlarsınız?

Katılımcı: Şu anda iyi. Bana küfür (söylemiyor) şiddet yapmıyor (uygulamıyor) ama huzursuzluklarımız var. 2 defa boşanma eşiğine geldik. 1. de açtığımda mahkemeye 15 gün kala dava mı geri çektim. Çocuklar ondaydı, ben davayı çocuklar için açtım. Sonra dedi ki davayı açsan da sana çocukları vermem, göstermem falan. Dedi gel ne istiyorsan senin dediğin gibi olsun. Gittim davayı geri çektim. Çocuklarım için sürekli vazgeçtim. Çocuklarımı kullanıyor. Ben ona gideyim diye. **Ailesinden uzak kalınca sorunlarımız azalıyor ama en büyük sorunumuz maddiyattan kaynaklı. Eşim çalışmıyor, kirada oturuyoruz. Herhangi bir gelirimiz yok ve sorunlarımız bundan kaynaklanıyor.**

Görüşmeci: Sorunlarınızı çözmede nasıl bir yol izliyorsunuz?

Katılımcı: Birilerine danışmıyoruz. Sinirlendiğimizde kızıyoruz, bağıriyoruz, çağırıyoruz ama sinirimiz geçtiğinde konuşuyoruz. Hiç kimseye anlatmıyoruz. Herkesten umudumu kesmişim. Bir ablam var sadece ona anlatıyorum.

Görüşmeci: Erken evliliğin önlenmesine ilişkin düşünceleriniz nelerdir?

Katılımcı: Valla önlensin. Erken yaşta evlenmek güzel değil. İnsan küçük yaşta evleniyor, anne oluyor, gelin oluyor çok zor. Zaten kolay bir şey yok ama erken evlenmek daha zor. Ben bazen kardeşime de diyorum benim başıma gelmiş ne çocuklarımın başına getirecem ne bırakacağım küçük yaşta evlenmek isteseler izin vermem. Başıma çok gelmiş ben kızıma yapmam. **Yaşayan**

görmüş birini karşısına oturtacam ve yaşadığı zorlukları anlatacak. Bu şekilde belki vazgeçebilir.

Görüşmeci: Son olarak belirtmek istediğiniz önemli olarak gördüğünüz başka görüş ve öneriniz var mıdır?

Katılımcı: Her şey ailede başlar. Aile değişirse her şey değişir ama bence aileler değişmez. **Önerim:** Erken evlilik yapmış kadınların yoğun olduğu bir mahallede pilot uygulama yaparak bireysel görüşmelerin yapıldığı erken yaşta evlenmiş birkaç kadının seçilip eğitildiği bilinçlendiği ve eksiklerin kadınlarca tespit edildiği ve bilinçlenen kadınlara hem iş imkanı sağlaması hem de diğer evlenen kadınlara ulaşma konusunda daha ulaşılabilir olması konusunda kalıcı bir çözüm olabilir.

Kadın 8

Görüşmeci: Bu çalışmaya kendi isteğinizle, gönüllü olarak mı katıldınız.

Katılımcı: Evet

Görüşmeci: kaç yaşındasınız?

Katılımcı: 29 yaşına girdim

Görüşmeci: Kaç yaşında evlendiniz?

Katılımcı: Yeni 13 yaşına girmiştım

Görüşmeci: Medeni durumunuz?

Katılımcı: Evliyim

Görüşmeci: Eğitim durumunuz nedir?

Katılımcı: Okuyabiliyorum ama yazamıyorum.

Görüşmeci: Kaç çocuğunuz var?

Katılımcı: 5 tane

Görüşmeci: Çalışıyor musunuz?

Katılımcı: Şu an çalışmıyorum. Bir dönem aile bütçesine katkı sağlamak için köy okulundaki öğretmenler için öğle yemeği yapıyordum. Şu an için ev işleri ve hayvan bakımından dolayı çalışmıyorum.

Görüşmeci: Evlenme sürecinde ailenizin ekonomik durumunu nasıl tanımlarsınız?

Katılımcı: Yoksulduk.

Görüşmeci: Nasıl evlendiniz?

Katılımcı: Akraba evliliği.

Görüşmeci: Erken yaşta evlenmenizdeki etkenler nelerdi?

Katılımcı: Dayımın oğlu ile evlendim. Ben evliliğin ne olduğunu bilmiyordum. Yengem yani kaynanam hasta idi. Yengeme yardımcı olmam için evlendirildim. Dediler annem ile babam seni dayımın oğluna verecez. **Evliliğin ne olduğunu bilmiyordum. Dayımın evine gideceğim sanıyordum.** Ama hoşuma gidiyordu. **Evlendiğimiz ilk geceye kadar eğlenceli bir oyundu benim için. Çocuktum daha zaten. Ben sanıyordum ki bu köyden diğer köye gidecem. Geri gelecem.** Nasıl desem, anlatamıyorum. Sonra evlendiğimden düğün bittiğinde iş ciddiye bindiğinde yani yeni anladım. Ee nasıl desem? Zaten ikimizde küçüktük. Aynı yaştayız. Belki benden 1 yaş büyük. Yeni lise 1'e başlamıştı. O da

evlenmenin ne demek olduğunu bilmiyordu. Sonra **biz odaya çekildik. Bizim kapıya vurdular. Dediler hadi sizi bekliyoruz. Biz ne için beklediklerini bilmiyorduk. Yani affedersiniz ilişkinin ne olduğunu bilmiyorduk (utandı, gözlerini kaçırdı).** Sende abim gibisin. 1-2 hafta öyle kaldık. Ne kimse bana bir şey anlatmıştı: ilişki hakkında, evlilik hakkında, çocuk hakkında hiçbir şey bana anlatmamışlardı. Aynı şekilde eşime de anlatan olmamıştı. Sonra 1-2 hafta sonra köyün imamı eşim ile konuşmuş. Eşim küçük olduğu için merak etmiş, eşime sormuş, demiş senin evliliğin nasıl geçiyor? Eşimde durumu anlatmış. Kapı olayını anlatmış. Bunun üzerine imam eşime neler yapmamız gerektiğini anlatmış. Demiş böyle yapacaksınız, böyle yapacaksınız. **2 hafta sonra ilişkinin ne olduğunu öğrendik. Nasıl desem çok kötü bir şey.**

Görüşmeci: Kusura bakmayın araya giriyorum. Erken yaşta evlenmenizdeki etmenler nelerdi sorusunuz cevabını ben şu şekilde anladım: Ee. Dayınızın eşi yani kaynananız rahatsızdı. Ona yardımcı olmak, bakmak için

Katılımcı: (Araya girerek) **Ona yardımcı olmak için, bir de dediler siz bizim tanıdığımızızsınız, akrabamızsınız hem gelin olursunuz hem de yardımcı olursunuz.** Ama zorla değil. Abilerim var. 7 abim var. Dediler bana, seni vereceğiz. İstiyor musun? istemiyor musun? Bana sordular. **Evlenmenin ne demek olduğunu bilmeden evet dedim. Şimdiki aklım olsa, evet demeyecektim** (Gülümsüyor).

Görüşmeci: Çevrenizdeki insanların erken yaşta evlenmeniz fikrine yönelik düşünceleri nelerdi?

Katılımcı: Hem benim tarafım (annem, babam ...) hem de eşimin tarafı herkes bu fikri destekledi. Ama eşim istemiyordu. **Bunlar küçüktür, bunlar çocuktur diyenler vardı. Ailem dışında herkes söylüyordu bunu. Bizim köyümüzde akraba evliliği olunca konu, yani kaç yaşında olursan ol yani fark etmez onlar için.** Ama bana sordular. Ben evliliği gidip geleceğim sanıyordum. Ama eşim istemiyordu. Beni değil, evlenmeyi istemiyordu.

Görüşmeci: En son çevrenizdeki insanların erken yaşta evlenmeniz fikrine yönelik düşünceleri nelerdi? diye sordum. Siz ailelerimiz seviniyordu, istiyordu dediniz. Sadece komşularımız ve bazı akrabalarımız bunlar küçük, bunlar daha çocuk dediğini ifade ettiniz.

Katılımcı: Evet.

Görüşmeci: Ben aslında orada imamı merak ediyorum. İmam nikahınız olmadan evlenmemiş olmanız lazım.

Katılımcı: Evet nikahımızı kıydılar.

Görüşmeci: İmamın nikahı kıyarken sorması anlatması gerekenler var.

Katılımcı: (Araya girerek) Bana anlatan olmadı, ben nikaha katılmadım çünkü. Ama eşime anlatmışlar söylemişler. Eşim daha sonradan paylaştı. Utanmış, heyecan yapmış yani nasıl desem becerememiş işte. Onun yaşındaki herkes demiş ona nasıl bu yaşta evleneceksin. Biz evlendikten sonra eşim ile en fazla ilgilenen yol gösteren imamdı. Sürekli öğütler verirdi. İkinizde küçüksünüz, birbirinizin kıymetini çok bilin gibi.

Görüşmeci: Erken evlilik yapmanız eğitim hayatınızı nasıl etkiledi? (Meslek hayatını, arkadaşları ile ilişkilerini ...)

Katılımcı: Zaten okula gitmiyordum. Erken yaşta evlendiğim için değil ailem hiç okula göndermediği için okuyamadım. Ama okumayı çok isterdim. Köyümüzde doktor, hemşire olmadığı için doktor, hemşire ya da avukat olmayı çok isterdim. Öyle aklımda kalmış. **Evlendikten sonra eşim okuluna devam etti. Köyde okuma yazma kursu açıldı. Eşim sürekli okulda, ben çocuk sahibi, bir de kaynanam ile kayınbabamın bakımları benim boynumda gidemedim. Hem de izin yoktu** (izin vermediler).

Görüşmeci: Şunu anladım ben. Evlilik sürecinde okula gitmiyordun, evlendikten sonra gitmek istediğinde kaynanan ve kayın babanın durumları, çocuklarının olması ve küçük olmaları ve izin vermemeleri okuma yazma kursuna gitmemene sebep oldu.

Katılımcı: Evet

Görüşmeci: Erken yaşta evlenmiş olmak meslek hayatınızı nasıl etkiledi?

Katılımcı: Düşünüyorum. Sürekli düşünüyorum. Diyorum keşke evlenmeseydim. Önce okuyacaktım. Bir meslek sahibi olacaktım. Bir ev sahibi olurdu. Bir işim olurdu. Sonra evlenirdim. Doktor olmayı isterdim. Yani o zaman öyle isterdim. Şimdi ise benim için fark etmez. **Bir kadın hak eder (okumayı, bir meslek sahibi olmayı).** Bir iş sahibi bir ev sahibi olunca sonra evlensin yani. Benim için değil herkes.

Görüşmeci: Erken yaşta evlenmiş olmak arkadaşların ile ilişkini nasıl etkiledi?

Katılımcı: Ben evlendim. Bir köyden başka bir köye geçtim. Yani artık onlarla gezemiyordum, onlarla takılamıyordum. Şimdi 15-16 yıldır evliyim. **Tek 1 arkadaşım kaldı.** Diğerleri okudular, liseye geçtiler, bazıları okulu bıraktılar evlendiler. Her biri bir yere dağıldılar. Ev işlerinden dolayı, çocuklardan dolayı, bir de telefonum yoktu ne onlarla konuşabiliyordum ne de onların yanına gidebiliyordum. Babamların evine gitsem 1 akşam kalabiliyordum. Hemen dönmek zorunda kalıyordum.

Katılımcı: Telefon kullanmamanızın bir sebebi var mıydı?

Katılımcı: Köyde yaşıyoruz ya, ıı diyorlar ayıptır telefon kullanmak. 4. Çocuğumdan sonra telefon kullanmaya başladım. 5-6 yıldır kullanıyorum.

Görüşmeci: Erken evlilik yapmanız beden ve ruh sağlığını nasıl etkiledi?

Katılımcı: Nasıl desem, ben o yaşta evlenmesem her halde bu şekilde olmayacaktım. Şu an diyetisyene gidiyorum, **sık ve çok doğum yaptığım için hareketsiz kaldığımı söyledi.** Ne kendime zaman ayırdım ne de kendime baktım. Sürekli ev işi yap, otur. Gittikçe kilo aldım. Üst üste bebek sahibi oldum. Ben aklım yoktu ki kendim için bir şey yapayım. Ya da aradan 1-2-5 yıl geçsin öyle çocuk sahibi olayım. 1-2 defa kalbim sıkıştı falan.

Görüşmeci: Peki ruh sağlığını nasıl etkiledi? Psikolojinizi nasıl etkiledi bu durum?

Katılımcı: Psikolojik olarak, nasıl desem, bu süreçte zaten geçmişini düşünüyorsun. Geleceği düşünmüyorsun. Hala aklım, psikolojim aynı. **İııı, yani ne desem, keşkelerim var. Keşke küçük yaşta evlenmeseydim. Keşke okusaydım, bir iş sahibi olsaydım. Bu düşünceleri aklımdan atmak istiyorum aslında. Ama atamıyorum. İlk günden bugüne aynı şeyleri hissediyorum.** Eşim bana karşı sıcak biri değil. Olmadı. **Kendimi ruhsal olarak hep yalnız hissettim.** Özellikle eşimin 5 yıl farklı bir ülkede üniversite okuduğu dönemde, askerlik yaptığı süreçte. Gidiyordu uzun zaman gelmiyordu eşim. Benimle hiç ilgilenmiyordu. Hep bir yanımdı yalnızdı. Eksikti.

Görüşmeci: Çocuk sahibi olma kararını nasıl verdiniz? Çocuk yaşta çocuk sahibi olmak nasıl bir deneyimdir?

Katılımcı: (Gülümsedi) **Bir baktık ki hamileyim. Ne ben biliyordum ne de eşim.** Şimdiki aklım olsa korunurduk. Ama o zaman bilmiyorduk. Gerçekten bir şey bilmiyorduk. Evliliğin üzerinden 1 yıl geçince herkes soruyordu “Hamile misin?” diye. **Ben hamileliğin ne olduğunu bilmiyordum.** Sadece rahatsızlandım bir gün. Doktora gittim, dedi hamilesin. Yaşım küçük olduğu için sonradan doktora da gidemedim. Özele (klinik) ancak gidebiliyordum.

Görüşmeci: Anne olduğunuzun farkına ne zaman vardınız?

Katılımcı: 5. Çocuğumda farkına vardım. 5. Çocuğuma gebe iken eşim yanımdaydı. Beni destekledi. Düzenli doktora gidip geldik. Benimle ilgilendi. Ultrasonda gördük. Sanki ilk çocuğumuz gibi. Ondan öncekiler yok gibi.

Görüşmeci: Bu süreci düşünecek olursak, çocuk yaşta anne olmak nasıl bir deneyimdi senin için?

Katılımcı: Keşke bu şekilde olmasaydı. Yani çocuklarım için daha hazır değildim, onlara bir gelecek kurmamıştım. Çocuk bakımına dair hiçbir şey bilmiyordum. Birden bebek sahibi oldum. Önemli olan bebek sahibi olmak değil. Yani öyle herkes, hayvan bile doğurabilir. Ama bakmak ayrı bir şey. Benim ilk çocuğum hastaneye götürüyordum, doktor ilaç veriyordu. Ben ona ilaçları vermem gerektiğini bilmiyordum. Ben sanıyordum ki gidecem, doktor bakacak, gelecem, iyileşmiş olacak. İlaçlar alıp, bir kenarda bırakıyordum.

Görüşmeci: Eşinizle ilişkinizi nasıl tanımlarsınız?

Katılımcı: Süreci baştan alacak olursak, evlendikten sonra eşim bana ilgi göstermeye başladı. Ben hamile kaldıktan sonra benimle ilgilenmemeye başladı. Sonra zaten 5 yıl üniversite, 1 yıl askerlik derken bizim ilişki tam bir ilişki olmadı aslında. Bilmiyordu onu da suçlayamam. **Önemli olan işe gitmek para kazanmak değil, önemli olan ilgi göstermek sevmek. Bana değer verdiğini hissetmiyorum. Ben hala onu tanımıyorum. O beni tanımıyor. Benim hala sevinçlerimi üzüntülerimi bilmiyor. Bende onunkilerini bilmiyorum.**

Görüşmeci: Sorunlarınızı çözmeye nasıl bir yol izliyorsunuz?

Katılımcı: Büyük şeyleri (sorunlarımızı) görmezden geliyorum. Ya da bir şekilde atlatmaya çalışıyorum. Konuşarak hiçbir şey çözemiyoruz. Ne ben onu anlıyorum. Ne de o beni anlıyor. Aslında ben çoğu şeyin farkındayım. O farkında değil. Bir sorun

oluyor. Onunla çözemeyeceğimi biliyorum. Atlıyorum bende. Kendim halletmeye çalışıyorum. Elimden geldiği kadar.

Görüşmeci: Erken evliliğin önlenmesine ilişkin düşünceleriniz nelerdir?

Katılımcı: Önlensin tabiki de. Vallahi hiç kimsenin başına gelmesin. Çünkü sevmek yetmiyor. Şimdikiler liseye başlıyorlar, bir çocuk ile tanışıyorlar, hemen liseyi bırakıp evleniyorlar. O sanıyor ki hep ilgili olacak, böyle sevecek. Ama öyle değil. Herkes biraz olgun olsun. Bir iş sahibi olsun. En az 20 yaşında olsun. 20 yaşından önce kesin evlenmemeli.

Görüşmeci: Son olarak belirtmek istediğiniz önemli olarak gördüğünüz başka görüş ve öneriniz var mıdır?

Katılımcı: Bir anne olarak çocuklarımı okutacağım. Bir iş, bir meslek sahibi olduklarında evlenebilirler. Bence sıkıntı ailelerde. Aileler bilinçlendirilmeli. Kızlarını okutsunlar. Bir meslek sahibi olsunlar. Kızlarına destek olsunlar. Kız çocuğu ile erkek çoğu fark etmez. Ama kız çocuğuna daha fazla önem gösterebilirler. Sonra insan evlenmeden önce, evlendikten sonra sorunlar yaşıyor. Bu sorunlarını danışabilecekleri bir yer olsa keşke. Bilmiyorum var mı? Yok mu? Ama öyle bir yer olsa şimdiki insanlar evlenmeden önce gitse, bir uzmana danışsa, daha iyi olacaktır. Keşke öyle bir yer olsaydı (gülümsüyor.). Bizim köy okulunda bir rehber öğretmen vardı. Ben çoğu şeyi ondan öğrendim.

Kadın 9

Görüşmeci: Bu çalışmaya kendi isteğinizle, gönüllü olarak mı katıldınız?

Katılımcı: Evet

Görüşmeci: Kaç yaşındasınız?

Katılımcı: 30

Görüşmeci: Kaç yaşında evlendiniz?

Katılımcı: 14 evlendim

Görüşmeci: Medeni durumunuz?

Katılımcı: Boşanmak üzere. Davamız 3 yıldır devam ediyor.

Görüşmeci: Eğitim durumunuz nedir?

Katılımcı: Ortaokul mezunu

Görüşmeci: Kaç çocuğunuz var?

Katılımcı: 3 tane çocuğum var

Görüşmeci: Çalışıyor musunuz?

Katılımcı: Evet temizlik şirketinde çalışıyorum

Görüşmeci: Evlenme sürecinde ailenizin ekonomik durumunu nasıl tanımlarsınız?

Katılımcı: Yoksul

Görüşmeci: Nasıl evlendiniz?

Katılımcı: Annemle babam biz küçük yaşta ayrılmıştı. Bize üvey anne bakıyordu. Okuduk 14 yaşına kadar. Babam cezaevine

düştü. Amcamın ve üvey annemin baskılarıyla gerçekten zor bir hayat yaşadım. Babam cezaevine düştükten sonra o zaman maddi durumları çok kötüydü. Beni bir tane arkadaşına vermeye kalktı amcam. O esnada da ben eşimi tanıyordum. Sürekli konuşuyorduk, görüşüyorduk telefon üzerinden. **Dedim yaşlı adamla evleneceğime bununla evleneyim. Ki evliliğin ne olduğunu dahi bilmiyordum. Ben kurtuluş olarak onu gördüm, onu seçtim.** Onunla da konuştum, dedim evlenelim. Antalya'ya gideriz sen hayatına ben hayatıma bakarız. O şekilde evlendim. Ben kaçarak değil, geldi babamdan istedi beni severek isteyerek evlendim.

Görüşmeci: Erken yaşta evlenmenizdeki etkenler nelerdi?

Katılımcı: Maddi sıkıntılar çoktu. Beni yaşlı birine vermesinden korktum. Yaşlı bir adamla olacağımdan korktum, ondan dolayı ben şu an ki eşimi seçtim. Tanımıyordum ismini dahi bilmiyordum sakat (engelli) olduğunu dahi bilmiyordum. Engelliydi, bunların hiçbirini bilmiyordum. Sadece kaçış olarak onu düşündüm, evlendim.

Görüşmeci: Nasıl tanışmıştınız?

Katılımcı: Eşimin üvey annemle akrabalıkları vardı. Bir kere gördüm onu ikincisinde evlendik.

Görüşmeci: Çevrenizdeki insanların erken yaşta evlenmeniz fikrine yönelik düşünceleri nelerdi?

Katılımcı: O zaman hiçbir şey bilmiyordum. Okula gidiyordum. 7. Sınıfa gidiyordum. **Evliliğin ne olduğuna dair hiçbir bilgi yoktu.** Kaçıp Antalya'ya gitmeyi düşünüyordum. Evlenip yuva

kurcam düşüncesiyle gitmedim. **Ben kaçış olarak düşündüm** ben onu. Eşimde aynı şekilde. Beni kandırdı götüreceğim “seni, bir hafta sonra Antalya’ya seni bırakacam. Sen yoluna ben yoluma bakamaz” dedi. Ondan sonra kabul etmedi evlendikten sonra. **Sadece dayılarım karşı çıktı. Yağmurdan kaçarken doluya tutulacaksınız dediler.** Dayımlara gittim bu sefer. Babamgil beni oradan da aldılar. Polise gittim babamı şikâyet ettim. Küçük yaşta işte zorla evlendiriyor diye. O zamanki polisler babamın arkadaşı olduğu için geri verdiler. Eve gittim tekrar. **Şiddet gördüm babamdan bu sefer.** Eşimin ailesini aradım, gelin beni kurtarın, o şekilde evlendim ben. Bir tek dayım karşı çıktı, oda olmadı zaten.

Görüşmeci: Eşinizle aranızdaki yaş farkı neydi?

Katılımcı: 7 yaş vardı aramızda 37 yaşında.

Görüşmeci: Erken evlilik yapmanız eğitim hayatınızı nasıl etkiledi? (Meslek hayatını, arkadaşları ile ilişkilerini ..)

Katılımcı: Tamamen bitti (eğitim, meslek, arkadaşlar ile ilişki). Hayat orda bitti benim için. Kötü etkiledi hayatımı. Ben evlilik hayatımda da çalıştım. 12 senedir bu işi yapıyorum, temizlik içindeyim. Devamlı çalıştım. Hiçbir zaman eşim doğru düzgün bakmadı bana. Çocuklarımla beraber gerçekten çok kötü bir hayat yaşadım.

Görüşmeci: Arkadaşlık ilişkilerinizi etkiledi mi?

Katılımcı: Tabiki. **Hiçbir zaman arkadaşım olmadı, izin vermedi eşim. Hiç kimseyle arkadaşlık kurmama, komşularla görüşmeme, ailemle konuşmamı yasaklıyordu.** Kız kardeşimle

konuşmama izin vermiyordu. Devamlı telefon numaramı değiştiriyordu. Konuştuğum zaman şiddet uyguluyordu. Arkadaş çevrem hiç yoktu. Alkol içiyordu devamlı. **İçtikçe eve gelip şiddet uyguluyordu. Daha küçük yaşta evlendiğimde ailesiyle beraber sürekli şiddet uygulamaya çalıştılar. Defalarca şikâyet ettim, karakola gittim. Hiçbir şekilde çözüm bulamadım. 2 yıl boyunca ailesiyle yaşadım.**

Görüşmeci: Erken evlilik yapmanız beden ve ruh sağlığınızı nasıl etkiledi?

Katılımcı: Evet ilk evlendiğim zamanlarda çok yaşadım (beden ve ruh sağlığı problemleri). 4 aylık hamileydim, bilmiyordum (hamile olduğumu). Evlenir evlenmez hamile kaldım. Sürekli rahatsızım diyordum, uyuyordum. Bu sefer kaynanam iş yapmamak için yapıyorsun diyordu. Eşime şikâyet ediyordu. Eşim beni dövüyordu. En son beni çok kötü dövdü, alkol içmişti. Bayıldım beni hastaneye götürdüler. Orada hamile olduğumu söylediler. Ondan sonra biraz iyi davrandılar doğuma kadar. Hiçbir şekilde karışmadılar. Doğumdan sonra yine eskisi gibi oldular. Beni hizmetçi gibi kullandılar. O gün bütün işi yapmadığım zaman akşam dayak yiyordum eşimden. Kaynanam beni şikâyet ediyordu. Akşama kadar hizmetçi gibi çalışıyordum onlar için. Erken yaşta evlendiğim için normal doğum yapamadım, ameliyat oldum. Ameliyattan sonra bir ay yatalak oldum. Bana iyi bakmadıkları için dikişlerim açıldı. Enfeksiyon kaptım. 3 ay bu süreç devam etti. Bana iyi bakmıyorlardı. Doğru düzgün

beslenmeme yardımcı olmuyordular. Bende kalkamadığım için baya kötü hastalık geçirdim ben.

Ruh sağlığını ise çok kötü etkiledi (yaşadıkları). Defalarca intihar ettim ben. Şimdi devamlı beni dövüp kapıya atıyor. Ben ailesi görmesin diye, komşular görmesin diye sabah olana kadar bir yerde saklanıp sabah olunca onlar uyanınca içeriye giriyordum. Hamileyken 2. hamileliğimde de aynı şekilde defalarca damda yattım komşular falan görmesin diye. Alkolüyen hiç kendinde değildi. Korkuyordum ona yaklaşmaya. Sabaha kadar eve gitmiyordum. Baya kötü şeyler yaşattılar bana. Şu an bile kendime gelmiş değilim hatırladıkça öfkem büyüyor eşime, aileme, anneme. En çok da anneme. Çünkü o hiçbir zaman sahip çıkmadı. Defalarca anneme gittim. Annem kovdu beni aradan. Bir çocuğum varken şikâyet ettim, anneme gittim. Dayılarım beni tutup oradan geri getirdiler. Döverek eşime teslim ettiler. İkinci kaçışında Diyarbakır'da tekrar yakaladılar. Tekrar tekrar dövdüler eşime teslim ettiler. 3. de üvey anneme gittim. Üvey annem tekrar verdi, Silopi'nin girişinde **eşim bana silah verdi ya sen kendini vuracaksın ya ben sizi öldüreceğim dedi. Çocuğumu alıp arabaya koydu ben kendimi vurdum.** Silahın kuru sıkı olduğunu da bilmiyordum. Baya büyük bir iz açıldı karnımda. Karnım yandı, hastaneye kaldırdı beni. Devamlı psikolojik baskıya maruz kaldım, devamlı şiddete maruz kaldım. Maddi sıkıntı her şey yani aklınıza gelebilecek her şey.

Görüşmeci: Çocuk sahibi olma kararını nasıl verdiniz? Çocuk yaşta çocuk sahibi olmak nasıl bir deneyimdir?

Katılımcı: Vermedim hiçbir şekilde. 1. Çocukta bilmiyordum. 2. çocukta eşim korunmama izin vermiyordu. Kendimi yine korumaya çalışıyordum ama ilaçsız koruyamadım. Çünkü hastaneye gitmeme izin vermiyordu. Spiral taktım, öğrendi. Hastaneye tekrar götürüp spirali çıkardı. “Sen işte niye korunuyorsun? Beni istemiyor musun? Çocuğunu alıp kaçacak mısın?” diyordu. Hani o çocuk yapmaya çalıştı ki, beni kendine bağlasın (mecbur bıraksın) diye 3. çocuğa hamile kaldım. Dedim kesinlikle istemiyorum. Ben eşimle çok kötüydüm. Her gece eşimden dayak yiyordum. Her gece arkadaşlarıyla gelip sofrayı kurup içiyordu. Arkadaşları sarkıntılık yapıyordu. Bu sefer kendimi savunduğumda bir şey dediğimde beni dövüyordu. “Sen niye arkadaşlarımı kovuyorsun?” Ben anlattığım zamanda “sen kuyruk sallamazsan sana bakmazlar” tekrar dayak yiyordum. Ailesini çağırıyordum bu sefer. Onlar da beni dövüyordu. İşte “sen niye huzursuzluk çıkarıyorsun, niye oğluma karışıyorsun. Bırak içiyorsa içsin” yani her türlü ben şiddet görüyordum.

Görüşmeci: Annelik duygusunu ne zaman hissettin?

Katılımcı: 3. çocukta bıktım artık dedim. Artık bu hayat hep böyle devam edecek. Her şeyden vazgeçtim. Dedim bu hayat böyle geçecek önüme bakacam iyi kötü alıştım hayata. O şekilde ben o çocuğu istedim ama İzmir’de bir villada çalışıyordum. Hem hamilelik hem çalışma olmuyordu. Ya sen çalış ya da ben bu çocuğu aldıracam dedim. 3. çocuğumu aldırardım, aradan biraz zaman geçti. Dedim tekrardan spiral takacam. İlk başka kabul etti, daha sonra annesiyle konuşunca pişman oldu. Bırakmadı, bir buçuk ay sonra (4.defa) hamile kaldım tekrardan. Kız kardeşimin evine gittim dedim düşük yapacam. Tüm aile ayaklandı, cinayettir

olmaz diye. Aldıramadım, artık kabullendim. Eve döndüm, bu sefer daha kötüsü oldu. Eşim uyuşturucuya başladı. Daha kötüsü buz-met diye bir uyuşturucu. Bu sefer içince zombi gibi oluyordu. Sabaha kadar uyumuyordu, “bana hizmet edeceksin” diyordu. “Ben ne istiyorsam yapacaksın, ayaklarımı ovalayacaksın, yok şunu yapacaksın, yok bunu yapacaksın”. Arada çocuklara bakıyorum, arada temizlik işine gidiyorum. Bir yandan ailesine bakıyorum. Ayrıyız ama yine ailesinin bütün işi benim üstümdeydi. Yani gerçekten kötü oldum. Bir ara kriz geçirdim, beni hastaneye kaldırdılar. Dedim intihar etsem, çocuklarıma bakacak kimse yok. Bu hayata devam edemiyorum oda düzelmüyor. Çok kötü bir kriz geçirdim. Hastaneye psikiyatriye götürdüler. Eşim deli diye beni delilerin içine kapattılar. İki gün boyunca ilaçlarla yatırdılar beni. Kendime gelince çocuklarım nerde dedim? Daha yeni doğum yapmıştım kesinlikle dedim deli değilim. Sadece kötü oldum. Ondan sonra beni çıkarmadılar, oradan sırf rapor almak için, boşanacağımlı biliyordu. Çünkü ben devamlı söylüyordum. Bunca şeyden sonra 3. çocuğumda anne olduğumu hissettim.

Dayımı aradım, dayıma dedim gel kurtar beni. Dayım geldi çıkardı beni eve gittik. Herkes toplandı (tüm aşiret). Yaşadıklarımı anlattım, yıllardır susuyorum. Ben sizin için dedim ki annem boşanmış ben boşansam siz beni suçlarsınız diye. Oda boşandı diye. Dayım dedi bu saatten sonra kimse karışamaz sana, istediğin hayatı seçebilirsin. İster kal ister git. Dayım böyle söyleyince o cesareti dayımdan aldım. Ben kesinlikle kalmayacam, dayım arkamda dedim. Çünkü ben o dayıma çok değer veriyordum, onun ne düşündüğü benim için çok

önemliydi. Evlenirken de o beni uyarmıştı çünkü. Ondan sonra geldim eve kendimi toparladım biraz, iyileştim. Kendime geldim. Kendimce plan yaptım, çocuklarıma nasıl bakarım diye. Nereye gidebilirim? Cizre'yi aradım ev kiralarını sordum, ne iş yapabileceğimi. Birkaç arkadaşşıma danıştım. Planımı kurduğum gibi evi terk ettim. En iyi burada geçinirim diye düşündüm. İnternet üzerinden ev tuttum, iş buldum. Geldim çocuklarıma alıp geldim.

Görüşmeci: Sosyal hizmet uzmanlarına danışmak ya da ŞÖNİM'e gitmeyi hiç düşünmediniz mi?

Katılımcı: Hiç kimseyle görüştürmediler. Kadın sığınma evine çok gittim ama hiçbiri hani gelip demedi ne derdin var, neden geliyorsun? Bende o zaman hiçbir şey bilmiyordum gerçekten.

Ben hayatı ayrıldıktan sonra öğrendim. Yeni gözüm açıldı, yeni insanları tanıdım. O zamana kadar hiçbir şey bilmiyordum.

Benim 2 yıl içinde 25 dosyam var, çocuklarıma kaçırmaya çalıştı, beni dövmeğe çalıştı. En son isyan ettim dedim televizyonlara çıkacam dünyaya tanıtacam sizi. Çünkü ben sustukça siz üstüme geliyorsunuz. **Devlet hiçbir şekilde yardımda bulunmadı. Tek yaptıkları şey ifade mi alıp geri saldılar adamı.**

Görüşmeci: Eşinizle ilişkinizi nasıl tanımlarsınız?

Katılımcı: Eşimle hiçbir zaman anlaşmadık biz. Ben kaçış olarak düşündüm onu. O da beni o şekilde kandırdı, kabul etti. Hiçbir şekilde beraberliğimiz olmayacaktı. Evlendikten bir hafta sonra biz kaçıp gidecektik. O da ailesiyle sorun yaşıyordu zaten. Çocuk aklı... Biz o şekilde karar verdik. Ben inandım ona, çok şey

vaat etti bana. Devlete sığınacaz dedi. Evlendikten bir hafta sonra beraber olmak istedi, ben kesinlikle kabul etmedim. Çünkü biz böyle konuştuk senle. Bu sefer öyle deyince şiddet uyguladı bana. Annesi falan geldi onlara söyledi. “Başkasına verecektiler, ben onun hayatını kurtardım, ben evlendim”. Bu sefer öyle deyince kayınpederim dövdü beni. “O kadar düğün masrafı yaptık, altın taktık, onu yaptık, şunu yaptık, sen kaçmak için mi geldin bu eve?” O hafta yaşamadığım bir şey kalmadı gerçekten. Ailecek şiddet uyguladılar bana. Telefonumu aldılar, ailemi aramama izin vermediler. Babam aradığı zaman yanımda durup hoparlöre veriyordular. “Bir şey yansıtma, bir şey yapma”. 10.gün oldu benim en yakın arkadaşım öldü (kuzeni). Dedim oraya gideyim hem baş sağlığı dileyecem hem ailemi görmüş olacam. İzin vermediler, kesinlikle dedi gidemezsin.

Görüşmeci: Sorunlarınızı çözmede nasıl bir yol izliyorsunuz?

Katılımcı: Hiç kimseden destek almadık. Hep kendim kendi kendimi teselli ettim. Kendi kendime çözüm buldum. Kendi kendimi iyileştirdim. Hep kendi kendimi destekledim. Hiçbir zaman arkamda kimse olmadı. Her zaman tek başımaydım.

Görüşmeci: Erken evliliğin önlenmesine ilişkin düşünceleriniz nelerdir?

Katılımcı: Kesinlikle karşıyım, hiçbir şekilde vermesinler. Yani eğitim, eğitim şart özellikle kız çocukları eğitilmeli, bilgilendirilmeleri lazım. Bu şekilde olan hayatları göstermeleri lazım. Örnek almaları için. Çünkü yaşayan insanlardan dinleyince daha fazla etkileniyorlar. Kitap okuyarak, televizyondan görerek hiçbir şekilde inanmazlar. Yoksa yaşayan

insanlardan görmeleri lazım. Kadın sığınma evlerine çok gittim, ama bir psikolog gelip benimle konuşmadı bile. Ben hamile olarak gittim beni hastaneye kaldırdılar. Hiçbiri demedi neye ihtiyacın var? Şu an gittiğimde psikologlar konuşuyor ama eskiden yoktu.

Görüşmeci: Son olarak belirtmek istediğiniz önemli olarak gördüğünüz başka görüş ve öneriniz var mıdır?

Katılımcı: Yok bu kadar. Ben kendim ve çocuklarım için destek istiyorum, maddi olarak değil. Benim maddi durumum iyi, ruhsal olarak ben iyi değilim.

Görüşmeci: Onun yönlendirmesini yapabiliriz. Sosyal hizmet merkezinde meslek elemanları var, psikolog var ona yönlendirebiliriz. Hastanede var, ücretsiz olarak bakıyorlar. Seni oraya da yönlendirebiliriz.

Öneriler:

1.Evlenmeden önce istenilen evraklar arasına yeni bir kurum açıp evliliğe hazırlık kursu ya da evliliğe hazır mı psikolojik olarak denetleme mekanizması kurulmalı

2.emniyet teşkilatına başvuru yapmış herhangi bir birey kendini güçlü hissedip başvurup daha sonra aile baskısı ve korkusuyla şikayetini geri çekmektedir bunun daha caydırıcı önlemler alınması gerekmektedir başvuruda bulunan özellikle kadınlar başvuruları üzerinde durulmalı ayda bir yıl boyunca inceleme birimi kurulmalı.

Kadın 10

Görüşmeci: Bu çalışmaya kendi isteğinizle, gönüllü olarak mı katıldınız?

Katılımcı: Evet

Görüşmeci: kaç yaşındasınız?

Katılımcı: Şu anki yaşım 37.

Görüşmeci: Kaç yaşında evlendiniz?

Katılımcı: 13 yaşında evlendim.

Görüşmeci: Kaç yıldır evlisiniz?

Katılımcı: 25 yıldır evliyim.

Görüşmeci: Eğitim durumunuz nedir?

Katılımcı: Ortaokul terkim. İlkokul mezunu.

Katılımcı: Medeni durumunuz?

Katılımcı: Evliyim.

Görüşmeci: Çocuk sayınız?

Katılımcı: 5

Görüşmeci: Çalışıyor musunuz?

Katılımcı: Hayır. Ev hanımıyım.

Görüşmeci: Çalışmama sebebiniz var mı?

Katılımcı: Özel bir sebebi yok ama eşim istemiyor çalışmamı.

Görüşmeci: Nasıl evlendiniz?

Katılımcı: Ailelerimizin kararı ile evlendik. Görücü usulü diyelim.

Görüşmeci: Evlenme sürecinde ailenizin ekonomik durumunu nasıl tanımlarsınız?

Katılımcı: Durumları iyiydi.

Görüşmeci: Erken yaşta evlenmenizdeki etkenler nelerdi?

Katılımcı: Valla işte akrabalar. Nişanlılık süreci ne kadar sürdü? Hatırlamıyorum. **Çok küçüktüm. Hatta gelinlik almışlardı. Gelinlik bile giymedim. O kadar küçüktüm yani.** Okula gidiyordum. Okuldan aldılar. Ama kayınpederim, kayınlarım falan dediler seni okula göndereceğiz. Çok da başarılı bir öğrenciydim. Düşünün o zaman okula göndermediler diye okulun bütün hocaları, müdürü bizim eve geldiler. Dediler siz söz verdiniz, çocuğu okula göndereceğiz. Çocuğu okula gönderin. Biz böyle başarılı bir öğrenciyi kaybetmek istemiyoruz. Gönderin dediler. “Biz öyle söyledik sırf kız ikna olsun diye söyledik” dediler. Göndermediler Hocam. Ben o zaman çok üzülmüştüm. (Sesi titredi, iç geçirdi ve sustu)

Görüşmeci: Babanız neden sizi verdi? Nasıl razı oldu o halde?

Katılımcı: Valla bilmiyorum. Bir nevi, bir şeyler oldu o zaman.

Görüşmeci: Özel değilse sebebini öğrenebilir miyim?

Katılımcı: Yok Hocam. Özel. Açmayayım ben o konuyu. Söylemek istemiyorum. Kalsın.

Görüşmeci: Tamam. Peki çevrenizdeki insanların erken yaşta evlenmeniz fikrine yönelik düşünceleri nelerdi?

Katılımcı: Annem çok üzülmüştü o an. Çünkü onun elinde olan bir şey değildi.

Görüşmeci: Diğer aile bireyleri, akrabalar, komşuların düşünceleri nelerdi?

Katılımcı: ... (Bir süre sessiz kalıp ağladı. Peçete ile göz yaşlarını sildi.)

Görüşmeci: (Katılımcının oğluna: “Annenle bizi yalnız bırakabilir misin? Annen ile daha rahat konuşalım. Teşekkür ederim. Kapıyı da çeker misin?”) (Oğlu odadan ayrıldı.) Üzerinden yıllar da geçse, insan tekrar o güne gidiyor.

Katılımcı: Benim annem de babam da istemiyordu ama mecburi oldu. Annem o zaman çok üzüldüğü için çok kötü hastalandı. Yani düşünün 40 kiloya geldi annem. İstemiyordu çok küçüğüm diye. (Gözlerinden yaşlar süzüldü, gözlerini ve burnunu sildi.) Aslında oğlum bana söyledi, küçük yaşta evlilik, ben oğlumu kırmamak için yani kabul ettim. Ben bu meseleyi hiç açmak istemiyordum. Yoksa kabul etmezdim.

Görüşmeci: Bir de şey olarak düşünün bugüne kadar hiç kimseye anlatmadığınız anlatamadığınız bir konuyu, ilk kez birine anlatacaksınız ve bu anlatacaklarınız tamamıyla bizim aramızda kalacak.

Katılımcı: Kesinlikle eşim ile alakalı bir şey değil şu anda üzülmem. Eşimden çok şükür, ıı, çok üzüldüm. İster istemez insan çok üzülüyor. E eşim ile alakalı bir şey değil. **İnsan çocukluğunu yaşayamıyor. Gençliğini yaşayamıyor. Çünkü aile büyük, aşiret oldu mu? Her şeyi kısıtlıyorlar. Ben pantolon**

giyiyordum. Küçüktü yani yaşım. Serbesttim. Geldiğimin ilk günü başıma eşarp örtü örtüler. İlk günü. Düşün ben daha küçüktüm. İlk gün bana etek elbise giydirdiler. O zaman kalktılar kuaföre götürdüler beni. Saçımı makyajımı yapmak için. Ben makyaj kuaför nedir bilmiyorum ki. Abim mesela bana çok destek oldu. Babamdan daha çok destek oldu. Ama o da küçüktü. Daha 18 yaşında bile değildi. Çok üzülüyordu. Bende abim ve annem daha çok üzülmesin diye ses etmedim ve kabul ettim. Babamda o zaman istemiyordu ama mecburi oldu.

Görüşmeci: Mecburi dediğiniz aileler arasında barış olması için mi?

Katılımcı: Hı hı, evet. **Aşiretler arası barış sağlanması için.** Oğlum burada diye söylemedim. Bilmiyor. Bilmesinde. Akralardan kaynaklı husumet vardı aileler arasında. Ben ve amcamın kızını ikimizi verdiler. Amcamın kızı bana göre büyüktü. 15-16 yaşındaydı. Ben daha küçüktüm. Komşular, akrabalar, benim üvey abilerim bile bu kız çok küçüktür dediler. İki ailede varlıklıydı. Ailelerde adam öldürme olmasın diye, daha kötüye gitmesin diye kimse bir şey diyemedi. Herkesin eli mahkumdu. Yani gerçekten bilmiyorum. **Öbür dünyada insanlar nasıl hesap verecek.**

Görüşmeci: Erken evlilik yapmanız eğitim hayatınızı nasıl etkiledi? (Meslek hayatını, arkadaşları ile ilişkilerini ...)

Katılımcı: Evlendim. **İkinci gün dediler seni okula göndermeyeceğiz.** O zaman tam da yazılılar başlamıştı. 7. Sınıftaydım zaten. Ondan sonra bırakmak zorunda kaldım. Çok üzüldüm. Çok ağladım. Bir ben biliyorum ne kadar üzüldüm bir

de Allah. Bana birçok konuda destek oldular kaynanam ile kayınbabam. Ama okula göndertmediler. Bütün öğretmenler geldiler. Kayınbabamdan rica ettiler. Böyle başarılı bir öğrenciyi nasıl göndermezsiniz. Pişman olursunuz ilerde. **Yok dediler. Gelinimizi nasıl gönderecez dediler. Oysa okuyup avukat olma hayalim vardı. Erken yaşta evlendiğim için meslek hayatımı da etkiledi. Okuyamadım, ev hanımı oldum.**

Görüşmeci: Erken evlilik yapmanız arkadaşlarınız ile ilişkinizi nasıl etkiledi?

Katılımcı: Arkadaşlarım ile ilişkim tamamen bitti. Sadece ailemle görüşebildim. İlk başlarda ailem ile haftada 1gün görüşebiliyordum. Geldiğim gün o kadar ağlıyordum ki kayın pederim 2 haftada 1 görüş dedi. Sonra 3 haftada 1gün derken ayda1 güne kadar düştü. O bir günde arkadaşlarım ile mi görüşeyim? Ailem ile mi? Bu sebeple arkadaşlık ilişkilerim bitti.

Görüşmeci: Erken evlilik yapmanız beden ve ruh sağlığınızı nasıl etkiledi?

Katılımcı: Çok. Çok. Nerden başlasam? Alerjik astımım var, triodim çıktı ameliyat oldum. İlk doğumumda bebeğimi emzirmeyi bilmiyordum. Göğsümde süt birikti, bozuldu, kitle oluştu göğsümde, iltihap oluşmuştu, ameliyat olmak zorunda kaldım. O kadar çok üzüldüm, stress yaptım ki mideme vurdu. Hala mide rahatsızlığı hissediyorum. İlaç kullanmadan hiçbir şey yiyemiyorum. Her bir çocuğumda bir hastalık çıktı. Çok fazla sıkıntılar bunalımlar yaşıyordum. Hiç kimseye anlatmıyordum. İçime atıyordum. Anneme söylesem üzülür diyordum. Babam zaten hiç bilmesin diyordum. Hep içime atıyordum. Hastalık

oluyordu. Bedenimde baya hasar oldu valla. 2. Gebeliğimde ise ölü doğum yaptım. Neredeyse bende ölüyordum. Doğumum 15 gün gecikti ama kaynanam ameliyat olmama izin vermedi.

Görüşmeci: Çocuk sahibi olma kararını nasıl verdiniz?

Katılımcı: Valla eşim çok istiyordu. Yaşı küçük olmasına rağmen istiyordu. **Millette şey diyordu: evlenmişsiniz sonuçta. Çocuğunuz olsun. Ailesi de baskı kuruyordu. Aslında ben çocuk doğurmak istemiyordum. 2. Çocuğum oldu. Dedim yeter. Eşim çok istiyordu.**

Görüşmeci: Hangi çocuğunuzda anne olduğunuzun farkına vardınız?

Katılımcı: İlk çocuğumda.

Görüşmeci: 15 yaşında anne olmak nasıl bir deneyimdi?

Katılımcı: (Gülümseyerek) Vallahi nasıl söylesem bilemedim. Bir yandan çok iyi, güzel bir duygu. Bir yandan ise düşünüyordum bu yaşta arkadaşlarım okul okuyor meslek sahibi olacaklar. Ben evlendim, çocuk sahibi oldum. Buna nasıl bakacam, ne yapacam? Zor yani. Çok zor. Millet oyuncak bebeği ile oynuyor. Ben gerçek bebek... Bakmak, altını temizlemek. Özellikle emzirmeyi bilmiyordum. Kimse bana sık sık emzirmem gerektiğini söylemedi. İçinde süt kalmasın sana zarar vermesin.

Görüşmeci: Eşinizle ilişkinizi nasıl tanımlarsınız?

Katılımcı: Valla çok şükür iyidir. Ondan bazı konularda çok sıkıntı çektim. O da şöyle, onun da yaşına verdim. O da küçüktü.

O da bilmiyordu. Onun dışında eşimle çok şükür büyük sıkıntılarımız yok. **25 senelik evli olmamıza rağmen aramızdaki sevgi saygı halen aynı.** Bugüne kadar çok büyük bir problem yaşamadık, bugünden sonra da yaşamayız inşallah.

Görüşmeci: Hayatınızda muhakkak ki dönüm noktaları olmuştur. Örneğin askerlik süreci.

Katılımcı: Hı hı. O zaman 2 çocuğum vardı. Çok zorlandık. Abim ve kayınbabam destek oluyordu. Onun dışında kimse destek olmadı. Eşim 15 ay askerlik yaptı. Cüzdanım doluydu o zaman abim veriyordu. Kayınpederim haftada 1 çok az veriyordu. Eşim o zamanlar ev telefonunu arıyordu. Çok bir süre yoktu. 5 dakika falan. Şimdiki gibi imkanlar yoktu. 2-3 dakika konuşuyorduk. O kadar.

Görüşmeci: Sorunlarınızı çözmede nasıl bir yol izliyorsunuz?

Katılımcı: Eşimle mi? Kendi aramızda konuşarak. Zaten dedim ya 15 yıl kaynanam ve kayınbabam ile yaşadık. Ev halkına hiçbir zaman sorun yansıtıyorduk. **Gece 12'de bile olsa, o sıkıntıyı kendi odamızda hallediyorduk. Çok bunaldığımda dama çıkıyordum. Yalnız kalıyordum bir süre. Hiç kimseye bir şey yansıtıyordum. Hep kendi içime de atıyordum her şeyi. Yeni şimdi bu seneler kız kardeşim ile paylaşmaya başladım.**

Görüşmeci: Peki sorunlarınızın çözümü için aile danışmanlığı, psikolog vb. ihtiyaç duydunuz mu?

Katılımcı: Yani şöyle çocuklarım için istiyorum. Ama eşimle beraber gitmek isterim. Bu aralar istiyorum. Ticari olarak kayınbiraderim ile eşim birbirinden ayrıldı. Haksızlık oldu

bize. O yüzden ben o zaman çok etkilendim. Yıllarca birçok konuda çok üzüldüm. Şimdiki aklım olsa dünya malı için asla üzülmezdim. Çünkü bedenime sağlığıma zarar verdim.

Görüşmeci: Erken evliliğin önlenmesine ilişkin düşünceleriniz nelerdir?

Katılımcı: Hiç önermiyorum. 18 yaş altı önermiyorum. Şimdi ben yaşamışım ya diyorum çocuklarımı hayatta evlendirmem. Çünkü çocukluklarını yaşasınlar. Gençliklerini yaşasınlar. Şimdiki 20 yaş altı diyelim bir heves ile evleniyorlar. Sonra çok pişman oluyorlar. Bizim zamanımızda biz sessiz kalıyorduk, her şeyi kabulleniyoorduk. Ama şimdiki nesil öyle değil. Şimdiki aklım olsa asla evlenmeyi kabul etmezdim.

Görüşmeci: Peki bu problem nasıl önlenebilir sana göre?

Katılımcı: Şimdikiler zorla evlendirilmez. Çok nadir. Kaymakam, Belediye başkanı gibi ileri gelenler aşiret büyükleri ile konuşmalı. Aşiretler bir karar almalı. 18 yaşından küçükler kesinlikle evlenmemelidir.

Görüşmeci: Son olarak belirtmek istediğiniz önemli olarak gördüğünüz başka görüş ve öneriniz var mıdır?

Katılımcı: Bu bölgede aşiretler önemli. Aşiretlerin erken yaşta evlilik konusunda karar alması durumunda evlilik yaşı artacaktır.

KAYNAKÇA

- Adamczyk, A. and Britanny E. H.(2012). Religion and Sexual Behaviours: Understanding the Influence of Islamic Cultures and Religious Affiliation for Explaining Sex Outside Of Marriage. *American Sociological Review*, 77(5): 723-746.
- Arslan, Y. (2015). *Oyundan Düğüne Hayatlar: Güneydoğu'da Çocuk Gelinler*. İstanbul: Belge Yayınları.
- Arslantürk, Z. ve Arslantürk, E. H. (2010). *Uygulamalı Sosyal Araştırma SPSS*. İstanbul: Çamlıca Yayınları.
- Ataman, H. (2008). Eğitim Hakkı ve Eğitimde İnsan Hakları, Editörün. A. Uluseller, *Eğitim Hakkı ve İnsan Hakları Eğitimi* (s.11-22), İzmir: İnsan Hakları Gündemi Derneği.
- Aydemir, E. (2011). *Evlilik mi Evcilik mi? Erken ve Zorla Evlilikler: Çocuk Gelinler*. Ankara: Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu.
- Baykal Tuna, N. (2019). *Feminist Sosyal Hizmet Perspektifi Bağlamında Kürt Kadınlarının Evlilik Deneyimleri Üzerine Bir Çalışma*. Yüksek Lisans Tezi. Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Baykara Acar, Y. ve Acar, H. (2002). Sistem Kuramı - Ekolojik Sistem Kuramı ve Sosyal Hizmet: Temel Kavramlar ve Farklılıklar. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 13 (1): 29-35.

- Baykara Acar, Y., Acar, H. ve Berghan, S. (2018). *Türkiye’de Çocuk Koruma Sistemi: Sorunlar ve Savunu Alanları*. Uluslararası Çocuk Merkezi, Ankara: Bilkent.
- Bayram, K. (2022). *Sosyal Bütünleşme Bağlamında Şırnak’ta Dini Hayat*. Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Belhorma, S. (2016). Two Months of Marriage Were Sufficient to Turn My Life Upside Down: Early Marriage As A Form Of Gender-Based Violence. *Gender and Development*, 24(2), 219-230.
- Berghan, S. (2010). Erken ve Zorla Evlilikler, Erken ve Zorla Evlilikle Mücadele İçin Uluslararası Mekanizmalar ve Türkiye’deki Durum. *Uçan Süpürge Uçan Haber Kadın Dergisi*, (26): 22-24.
- Boran, P. , Gökçay, G., Devocioğlu, E. ve Eren, T. (2013). Çocuk Gelinler. *Marmara Medical Journal*, 26 (2), 58-62.
- Burcu, E. , Yıldırım, F. , Sırma, Ç. S. ve Sanıyaman, S. (2015). Çiçeklerin Kaderi: Türkiye’de Kadınların Erken Evliliği Üzerine Nitel Bir Araştırma. *Bilig*, (73), 63-98.
- Canel, A. (2007). *Ailede Problem Çözme, Evlilik Doyumu ve Örnek Bir Grup Çalışmasının Sınanması*. Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Creswell, J. W. (2020). *Nitel Araştırma Yöntemleri Beş Yaklaşımına Göre Nitel Araştırma Deseni*. (Mesut B., Selçuk B. D. Çev.), (3. Baskı), Ankara: Siyasal Yayın Dağıtım.

- Çakır, H. (2013). *Sosyo-kültürel ve Ekonomik Faktörler Çerçevesinde Erken Evlilikler: Pursaklar Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çamur, G. (2018). Aileye Yönelik Sosyal Hizmetler. Genç, Y., Taylan, H.H. (Ed.), *Aile ve Çocukla Sosyal Hizmet*. (içinde, s. 74-102) Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Dabak, Ş. (2014). *Türkiye’de Erken ve Zorla Evlilikler*, “Çocuk Gelinler”. Gençlik ve Kültürel Mirasımız Uluslararası Kongre. On Dokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.
- Demir, Ö. , ve Acar M. (1993). *Sosyal Bilimler Sözlüğü*. İstanbul: Ağaç Yayıncılık.
- DİB. (2008). *Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi Konusunda Görüş ve Uygulamaları*, Ankara: DİB Yayınları.
- Doğan, İ.(2009). *Dünden Bugüne Türk Ailesi*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayını.
- Doğan Göksel, P. (2018). *Çocuk Gelinlerin Erken Evlilik Süreçleri ve Erken Evliliklerin Önlenmesine İlişkin Görüş ve Düşüncelerinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Manisa Celal Bayar Üniversitesi/Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Manisa.
- Doru, Ö. (2018). “*Silopi İlçesi Tarım ve Tarıma Dayalı Sanayi Sektörünün Üretim ve İhracat Potansiyeli Üzerine Bir İnceleme*”. Üç Ülkenin Kavşağında Silopi Sempozyumu. (Ed. İbrahim Baz). Şırnak Üniversitesi Yayınları, Şırnak.

Ecevit, Y. (2011). Toplumsal Cinsiyet Sosyolojisine Başlangıç, Yıldız Ecevit ve Nadide Karkıner (Ed.). *Toplumsal Cinsiyet Sosyolojisi*, (içinde, s. 2-29). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını.

Edmeades, J. D., MacQuarrie, K. L., and Acharya, K. (2022). Child Grooms: Understanding The Drivers Of Child Marriage For Boys. *Journal of Adolescent Health*, 70(3): 54-56.

Efevbera, Y., and Bhabha, J. (2020). Defining and Deconstructing Girl Child Marriage and Applications to Global Public Health. *BMC Public Health*, 20(1), 1-11.

Ekici, F. Y. (2014). Türk Aile Yapısının Değişim ve Dönüşümü ve Bu Değişim ve Dönüşüme Etki Eden Unsurların Değerlendirilmesi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, S:30: 209-224.

Erkan, R. ve Aydın, D. (2010). *Şırnak İlinin Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Özellikleri*. Uluslararası Şırnak ve Çevresi Sempozyumu. ed. Nesim Doru. Şırnak Üniversitesi Yayınları, Şırnak.

Ertürk, Y. (2009). *Erken Yaşta Evlilikler Hakkında İnceleme Yapılmasına Dair Rapor 8/6/2009 tarihli Alt Komisyon Toplantı Tutanağı*, Ankara: ODTÜ.

Fakhari, A., Farahbakhsh, M., Azizi, H., Esmaeili, E. D., Mirzapour, M., Rahimi, V. A., ... and Gaffarifam, S. (2020). Early Marriage and Negative Life Events Affect on Depression in Young Adults and Adolescents. *Archives of Iranian Medicine*, 23(2): 90-98.

- Fendoğlu, H. T. (2009). *Erken Yaşta Evlilikler Hakkında İnceleme Yapılmasına Dair Rapor 8/6/2009 tarihli Alt Komisyon Toplantı Tutanağı*, Başbakanlık İnsan Hakları Kurulu Başkanlığı, Ankara.
- Giddens, A. (2008). *Sosyoloji*, (çev. Zeynep Mercan), İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- Goers, M., Hunersen, K., Karim, L. S., Jeffery, A., Zedan, A., Robinson, C., and Metzler, J. (2022). Child Marriage Among Displaced Populations–A 2019 Study In Kurdistan Region of Iraq. *BMC Public Health*, 22(1), 1-11.
- Gök, M. (2016). Farklı yönleriyle Türkiye'de Çocuk Yaşta Evlilikler. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 13(1): 2222-2231.
- Groot, R., Kuunyem, M. Y., Palermo, T. (2018). Child Marriage And Associated Outcomes in Northern Ghana: A Cross-sectional Study. *BMC Public Health*, 18(1), 1-12.
- Gül, G. (2004). Aile ve Evlilik Kurumu. Haluk Yavuzer (Ed.), *Evlilik Okulu Evlilikte Kişilerarası İlişkiler ve İletişim Becerileri*(s. 20-27). İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Gül, M.(2022). Göç Sürecinde Erken Yaşta Evlilikleri Türkiye'de Yaşayan Suriyeli Çocuklar Özelinde Düşünmek. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (49): 573-588.
- Gümüş, H. (2015). *Evli Bireylerin Algılanan Sosyal Destek Düzeyi ve Yaşam Doyumu ile Problem Çözme Becerileri*

Arasındaki İlişki. Yüksek Lisans Tezi. Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yalova.

Gürcan, A. (2009). *Erken Yaşta Evlilikler Hakkında İnceleme Yapılmasına Dair Rapor 8/6/2009 tarihli Alt Komisyon Toplantı Tutanağı*, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Ankara.

Güvenç, B. (1993). Geleneklerden Kalıntılar: Başlık, Berdel, Kız-Kaçırma, Kuma ve Amca-Kızı Evliliği. *Kadın Araştırmaları Dergisi*, (1), 47-48.

Jensen, R., and Thornton, R. (2003). Early Female Marriage in the Developing World. *Gender and Development*, 11(2), 9-19.

Kaptanoğlu, İ. Y. ve Ergöçmen, B. A. (2015). *Erken Yaşlardaki Evlilikler ve Gebelikler*. Sempozyum Sunumu. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü.

Kaptanoğlu, İ. Y. ve Ergöçmen, B. A. (2012). Çocuk Gelin Olmaya Giden Yol, *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 15, (2):128-161.

Kara, B. (2015). Değişen Aile Dinamikleri Açısından Erken Yaşta Evlilikler Sorunu ve Toplumsal Önemi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 20, (2): 59-72.

Karasar, N. (2014). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayınevi.

Kılıç, M. (2019). *Çalışma Yaşamında Engellilerin Karşılaştığı Sorunlar ve Sosyal Hizmet*. Yüksek Lisans Tezi. Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.

-
- Kidman, R. (2017). Child Marriage And İntimate Partner Violence: A Comparative Study Of 34 Countries. *International Journal Of Epidemiology*, 46(2): 662-675.
- Kümbetoğlu, B. (2012). "Niteliksel Araştırma". Muammer Tuna(Ed.). *Sosyolojiye Giriş Sosyolojinin Temel Tartışmaları*, Ankara: Detay Yayıncılık, 164-187.
- Krysiak, J. and Finn, J. (2010). *Research For Effective Social Work Practice* (2nd ed.). New York, NY: Routledge.
- Le Strat, Y., Dubertret, C., and Le Foll, B. (2011). Child Marriage in the United States and its Association with Mental Health in Women. *Pediatrics*, 128(3), 524-530.
- McFarlane, J., Nava, A., Gilroy, H., and Maddoux, J. (2016). Child Brides, Forced Marriage, And Partner Violence İn America: Tip Of An İceberg Revealed. *Obstetrics and Gynecology*, 127(4): 706-713.
- Muchacha, M. And Matsika, A. B. (2017). Developmental Social Work: A Promising Practice to Address Child Marriage in Zimbabwe. *Journal of Human Rights and Social Work*, 3(1), 3-10.
- Muharry, A., Hakimi, M., and Wahyuni, B. (2018). Family Structure and Early Marriage on Women in Indramayu Regency. *KEMAS: Jurnal Kesehatan Masyarakat*, 13(3): 314-322.
- Myers, J. and Harvey, R. (2011). *Breaking Vows: Early and Forced Marriage and Girls' Education*. London: Plan, 1-40.

- Naphambo, E. K. (2022). A Vexing Relationship Between Chiefship and Girls' Sexuality: Insights From Rural Malawi. *Journal of Adolescent Health, 70(3)*: 36-S42.
- Nasrullah, M., Zakar, R. And Zakar, M. Z. (2014). Child Marriage and Its Associations with Controlling Behaviors and Spousal Violence Against Adolescent and Young Women in Pakistan. *Journal of Adolescent Health, 55(6)*: 804-809.
- Naved, R. T., Kalra, S., Talukder, A., Laterra, A., Nunna, T. T., Parvin, K., and Al Mamun, M. (2022). An Exploration Of Social Norms That Restrict Girls' Sexuality And Facilitate Child Marriage İn Bangladesh To İnform Policies And Programs. *Journal of Adolescent Health, 70(3)*: 17-S21.
- Nygren, K., Naujanienė, R., and Nygren, L. (2018). The notion of family in Lithuanian and Swedish Social Legislation. *Social Policy and Society, 17(4)*, 651-663.
- Orçan, M. ve Kar, M. (2008). Türkiye'de Erken Yaşta Yapılan Evlilikler ve Risk Algısı: Bismil Örneği. *Aile ve Toplum, 14(14)*, 97-112.
- Özcebe, H. ve Biçer, B. K. (2013). Önemli Bir Kız Çocuk ve Kadın Sorunu: Çocuk Evlilikler. *Türk Pediatri Arşivi, 48, (2)*: 86-93.
- Özen, Y. ve Gül, A. (2007). Sosyal ve Eğitim Bilimleri Araştırmalarında Evren-Örneklem Sorunu. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi, (15)*, 394-422.
- Özer, A. (1998). *Modernleşme ve Güneydoğu*. İmge Kitabevi.

- Özguven, İ.E. (2000). *Evlilik ve Aile Terapisi*. Ankara: PDREM Yayınları.
- Özkalp, E.(2021). *Sosyolojiye Giriş*. Bursa: Ekin Yayınevi.
- Pandey, S. (2017). Persistent Nature Of Child Marriage Among Women Even When it is İllegal: The Case Of Nepal. *Children And Youth Services Review*, 73: 242-247.
- Pandey, S., Karki, Y. B., Murugan, V., and Mathur, A. (2017). Mothers' Risk For Experiencing Neonatal And Under-Five Child Deaths İn Nepal: The Role Of Empowerment. *Global Social Welfare*, 4(3): 105-115.
- Parsons, J., Edmeades, J., Kes, A., Petroni, S., Sexton, M., and Wodon, Q. (2015). Economic İmpacts Of Child Marriage: A Review Of The Literature. *The Review of Faith and International Affairs*, 13(3), 12-22.
- Shaheen, A., Othman, A., Hamdan, K., Albqoor, M. A., Al Atoom, M., Langer, A., and Gausman, J. (2022). Child Marriage in Relation to the Syrian Conflict: Jordanian and Syrian Adolescents' Perspectives. *Journal of Adolescent Health*, 70(3), S57-S63.
- Soylu, N. ve Ayaz, M. (2013). Küçük Yaşta Evlenip Kriminal Değerlendirmeye Sevk Edilen Kız Çocuklarının Sosyodemografik Özellikleri ve Psikiyatrik Değerlendirilmesi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 14(2): 136-144.
- T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü (2011). *Türkiye'de Aile*

Yapısı Araştırması. T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü.

Teater, B. (2015). *Sosyal Hizmet Kuram ve Yöntemleri*. Abdullah, K. (Çev.), (1. Baskı), Ankara: Nika Yayınevi.

Tan, O. (2018). İslam Hukukunda Çocukluk ve Çocuk Evliliği. *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi*, 22,(2): 783-805.

Tüfekçi, Ö. K. (2014). Spor Pazarlamasında Tüketici Temelli Marka Değerini Belirlemeye Yönelik Nitel Bir Araştırma: 9. Uluslararası ÖGER Antalya Maratonu (Runtalya) Örneği. *International Journal of Human Sciences*, 11(2), 770-787.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu. (2009). *Erken Yaşta Evlilikler Hakkında İnceleme Yapılmasına Dair Rapor*. Ankara: TBMM Basımevi.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu. (2010). *Erken Yaşta Evlilikler Hakkında Komisyon Raporu*. Ankara: TBMM Basımevi.

Turğut, F. (2017). Tarihsel Süreçte Aile Kurumunun Dönüşümü ve Geleceğine Yönelik Çıkarımlar. *Medeniyet ve Toplum Dergisi*, 1 (1): 93-117.

Turğut, M. (2015). *Türkiye’de Evlilik Tercihleri*, Nisan 2015, T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü.

Sağlamoğlu, M. (2022). *Erkek Hegemonyasının Çocuk Gelinler Üzerine Etkileri: Ağrı İli Örneği ile Nitel Bir Çalışma*.

Yüksek Lisans Tezi. Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.

Sezen, L. (2005). Türkiye’de Evlenme Biçimleri. *Ankara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 15,(27), 185-195.

Singh, S. and Samara, R. (1996). Early Marriage Among Women In Developing Countries. *International Family Planning Perspectives*, 148-175.

Subaşı, M. ve Okumuş, K. (2017). Bir Araştırma Yöntemi Olarak Durum Çalışması. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(2): 419-426.

Sugözü, İ. H. ve Polat, E. (2011). “Şırnak İlçelerinin Sosyo-Ekonomik Yapılarının Karşılaştırılması: İdil İlçe Örneği”. Geçmişten Günümüze İdil Sempozyumu. Şırnak Üniversitesi Yayınları, Şırnak.

Şahin, F. (2002). “Genelci Sosyal Hizmetin Doğuşunu Hazırlayan Etmeler”, Sosyal Hizmet Sempozyumu 2002: Sosyal Hizmet Eğitiminde Yeni Yaklaşımlar içinde, Ümit Onat (Ed.), Ankara, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Yayın No: 17, 2005,102-111.

Şahutoğlu Üregen, D. (2021). *Sosyo-Kültürel Bir Problem Olarak Erken Evlilikler: Hatay/Samandağ Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.

Tomar, S., Johns, N., Challa, S., Brooks, M. I., Aliou, S., Abdoul-Moumouni, N., ... and Silverman, J. (2021). Associations

Of Age At Marriage With Marital Decision-Making Agency Among Adolescent Wives İn Rural Niger. *Journal of Adolescent Health*, 69(6): 74-S80.

Van Roost, K., Horn, M., and Koski, A. (2022). Child Marriage or Statutory Rape? A Comparison of Law and Practice Across the United States. *Journal of Adolescent Health*, 70(3): 72-S77.

Yakıt, E. ve Coşkun, A. M. (2014). Toplumsal Açından Çocuk Yaşta Evlilikler Gerçeği: Hemşire ve Ebenin Sorumluluğu. *Hemşirelik Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 11(3): 3-10.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yiğit, T. (2015). *Feminist Sosyal Hizmet Yaklaşımı Bağlamında Ataerkil İdeoloji ve Erken Evlilikler*. Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Yiğit, T. (2017). Erken Evlilik Sonrası 'İmkânsız' Bir Yaşam. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 41: 134-151.

Yolcuoğlu, İ. G. (2010). Çocukların İhmal-İstismara Uğramasında Aile ve Çocuklara Yönelik Risk Faktörleri ve Sosyal Hizmet Müdahalesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 21,(1): 73- 83.

Yolcuoğlu, İ.G. (2012). *Sosyal Hizmete Giriş*. Ankara: SABEV Yayınları.

Yorgun, E. (2019). *Erken Evlilikler ve Çocuk Yetiştirmede Karşılaşılan Problemler: Ardahan İli Örneği*, Yüksek

Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

Yukich, J., Worges, M., Gage, A. J., Hotchkiss, D. R., Preaux, A., Murray, C., and Cappa, C. (2021). Projecting the Impact of the COVID-19 Pandemic on Child Marriage. *Journal of Adolescent Health*, 69(6): 23-S30.

Yüksel, H. ve Yüksel, M. (2014). Çocuk İhmali ve İstismarı Bağlamında Türkiye’de Çocuk Gelinler Gerçeği. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5, (2):1-24.

Zaman, M., and Koski, A. (2020). Child Marriage in Canada: A Systematic Review. *PloS one*, 15(3).

Zastrow, C. (2015). *Sosyal Hizmete Giriş*. Aykara, A. ve ark. (Çev.). (III. Baskı), Ankara: Nika Yayınevi.

Zengin Taş, E. (2020). Erken Yaşta ve Zorla Evlilikler: İnsan Hakları ve Sosyal Hizmet Bağlamında Bir Değerlendirme. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13, (69): 1332-1339.

İnternet Kaynakları

Ailenin Korunmasına Dair Kanun (2012).
<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.6284.pdf>
Erişim Tarihi:17.02.2021.

Anayasa (1982). Türkiye Cumhuriyeti Anayasası.
<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.2709.pdf>
Erişim Tarihi: 14.02.2021.

AKPM (2005). Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi. *Forced Marriages and Child Marriages*. <https://rm.coe.int/090000168079eff8> Erişim Tarihi: 19.09.2022.

BM Çocuk Hakları Sözleşmesi (1989). https://cocukhaklari.barobirlik.org.tr/dokuman/mevzuat_uamevzuat/birlesmismilletler.pdf Erişim Tarihi: 14.02.2021.

CEDAW (1981). Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi. <http://www.kaced.org/images/files/CEDAW%20metni.pdf> Erişim Tarihi: 14.02.2021

Çocuk Koruma Kanunu (2005). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5395.pdf> Erişim Tarihi: 14.02.2021.

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi (1948). <https://www.ihd.org.tr/insan-haklari-evrensel-beyannames/> Erişim Tarihi: 15.02.2021.

İMDAT Şiddeti Önleme ve Rehabilitasyon Derneği (2020). *Türkiye Çocuk Evlilikleri Raporu*. https://www.imdat.org/_files/ugd/837a3b_bbf06e9ebe1f48ebab31ec389326ed57.pdf Erişim Tarihi: 03.05.2021.

KADEM (2014). “Erken Yaşta Evliliklere Karşı Mücadele” Çalıştay Raporu, İstanbul, <https://kadem.org.tr/erken-yasta-evliliklere-karsi-mucadele> Erişim Tarihi: 09.10.2020.

-
- Şırnak İli Verileri, Şırnak Nüfusu 2021 2022 (nufusu.com) ,
Erişim Tarihi: 09.4.2022.
- TCK 2004. 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu.
<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5237.pdf>
Erişim Tarihi: 09.10.2020.
- TMK 2001. 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu.
<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.4721.pdf>
Erişim Tarihi: 09.10.2020.
- TÜİK (2016). Türkiye İstatistik Kurumu 2016 Yılı Verileri.
<https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=nufus-ve-demografi-109&dil=1>, Erişim Tarihi: 19.10.2020.
- TÜİK (2019). Türkiye İstatistik Kurumu 2019 Yılı Verileri.
<http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist>,
Erişim Tarihi: 19.10.2020.
- UNFPA (2020). Çocuk Yaşta, Erken ve Zorla Evliliklerin Sağlık Riskleri ve Sonuçlarına Çok Sektörlü Yaklaşım.
https://turkiye.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/unfpa_cyeze_sagliksonuclariraporu_turkce.pdf
Erişim Tarihi: 03.05.2021

**ŞIRNAK İLİNDE ERKEN EVLİLİK YAPMIŞ
KADINLARIN EVLİLİK DENEYİMLERİ, ERKEN
EVLİLİKLERİN ÖNLENMESİNE İLİŞKİN
DÜŞÜNCELERİ VE YAŞAM ÖYKÜLERİ**

yaz
yayınları

YAZ Yayınları
M.İhtisas OSB Mah. 4A Cad. No:3/3
İscehisar / AFYONKARAHİSAR
Tel : (0 531) 880 92 99
yazyayinlari@gmail.com • www.yazyayinlari.com

ISBN: 978-625-6524-67-5

9 786256 524675